

Introductie en Hoofdstuk 1

Van mijn goede vriend en buurman Guus van den Tweel ontving ik een poosje geleden een boek. Het is een boek dat hem persoonlijk zeer aanspreekt en waarover hij bijzonder enthousiast is. Hij is benieuwd wat mijn mening over dit boek is. Het is een boek van Eckhart Tolle. De titel van het boek is *'Een nieuwe aarde'* met als ondertitel *'Dé uitdaging van deze tijd'*. Tolle is een van oorsprong Duitse leraar en auteur. Tolle heeft al een aantal publicaties op het gebied van spiritualiteit op zijn naam staan. Thans woont Tolle in Vancouver in Canada. De Engelse uitgave van het boek getiteld *'A New Earth'* stond in maart 2008 nummer één op de bestseller lijst van de New-York Times. De bekendheid en de oplage van de boeken van Tolle heeft een enorme boost gekregen door de bemoeienis van de bekende Amerikaanse talkshow host Oprah Winfrey. Oprah is zeer onder de indruk van de opvattingen van Tolle. Zij beschouwt een eerdere publicatie van Tolle *'The Power of Now'* als één van haar favoriete boeken. Oprah was zelfs zo enthousiast over *'A New Earth'* dat zij in 2008 samen met Tolle voor dit boek een 'live online seminar' organiseerde. Dat seminar kende maar liefst tien afleveringen verdeeld over tien weken waarbij kijkers vanuit de gehele wereld vragen aan Tolle konden stellen naar aanleiding van dit boek.

De echte naam van Eckhart Tolle is Ulrich Leonard Tölle (Lünen, 1948). Naar eigen zeggen ervoer Tolle op zijn 29ste een 'spirituele transformatie'. Geen wonder dat Tolle als pseudoniem de naam 'Eckhart' aannam. Dit heeft alles te maken met de naam van de bekende middeleeuwse mysticus Meester Eckhart (ca 1260-1328). Deze Meester Eckhart geldt als een belangrijke, zo niet de belangrijkste, inspiratiebron voor Tolle. Neem een uitspraak van Meester Eckhart als *'Daar bestaat geen worden maar een nu, een worden zonder worden'* uit preek 50 van Eckhart, en je herkent meteen dat Tolle deze gedachte heeft overgenomen. Dat blijkt niet alleen in dit boek van Tolle maar vooral ook in zijn eerder boek *'The power of now'*. De gedachten van Tolle (al heeft hij een hekel aan het woord 'gedachte') zijn daarom bepaald niet nieuw. We treffen deze gedachten al aan in het gnosticisme, in de beginfase van het christendom. Voorts zijn de gedachten van Tolle doordrenkt met denkbeelden uit oosterse religies, zoals bijv. het hindoeïsme en het (zen) boeddhisme. Dat lijkt echter niet zo. Het boek lijkt op het eerste gezicht veel meer christelijk geïnspireerd. De naam 'Jezus' komt maar liefst 33x voor in het boek en Bijbelse uitspraken van Jezus worden veelvuldig geciteerd. Jezus wordt vele malen meer geciteerd dan welke andere wijsheidsleraar dan ook.

Wat is nu mijn mening over dit boek? Laat ik beginnen met te zeggen dat ik blij ben dat ik dit boek heb gelezen. Ik heb er veel van geleerd. Ook boeken die door oosterse religies zijn geïnspireerd, bevatten veel wijze gedachten waar je veel van kan leren. Zo is de beschrijving die Tolle geeft van de werking van het menselijke ego (later aangeduid als het 'pijnlichaam') zeer trefzeker. De beschrijving van wat Tolle het 'ego' of 'pijnlichaam' noemt en wat dit ego en pijn lichaam in negatieve zin allemaal uitricht, heeft erg veel raakvlakken met de christelijke zonde leer. Alleen in de christelijke leer heet dit 'ego' of 'pijnlichaam' de *'oude mens'*. Die *'oude mens'* wordt bestreden door de *'nieuwe mens'*. Die *'nieuwe mens'* kan alleen door de Heilige Geest in het hart van de mens geplant worden.

Het sleutelwoord bij Tolle is: **Bewustzijn**. Maar liefst 265x komt dit woord 'Bewustzijn' in het boek voor. Bewust schrijft Tolle dit woord 'Bewustzijn' met een hoofdletter. Het woord 'Bewustzijn' krijgt bij Tolle daardoor een haast goddelijke status, net zoals wij de namen van God met een hoofdletter of zelfs met alleen hoofdletters aanduiden. Bewustwording speelt dus bij Tolle een sleutelrol. Het 'Bewustzijn' moet ontwaken in de mens en als dit bewustzijn eenmaal ontwaakt is, dan is dit bewustzijn in staat om het ego en het pijnlichaam van de mens te gaan sturen en omvormen, zodat er een ander mens, zodat er een nieuwe mens en een nieuwe mensheid ontstaat, op een *'nieuwe aarde'*. Dat het ego van de mens en het pijnlichaam totaal verdorven en gecorrumpeerd is, daarover hebben we met Tolle geen verschil van

mening. Waar we wel verschil van mening over hebben is het feit dat deze 'Bewustwording' waar Tolle het over heeft ten diepste een 'Bewustwording' is die volgens Tolle uit de mens **zelf** voortkomt. Bij Tolle repareert de mens door Bewustwording' uiteindelijk **zichzelf** en komt hij op eigen kracht uit de problemen. Wat Tolle propageert lijkt op een patiënt die bij de dokter komt. De patiënt heeft een dodelijke ziekte. Als er niets aan gedaan wordt, sterft de patiënt binnen afzienbare tijd. Maar gelukkig, er zijn *externe* medicijnen ter beschikking die de patiënt kunnen genezen. Maar wat doet de dokter? Hij geeft deze externe medicijnen *niet* aan deze patiënt. De dokter zegt tegen hem: '*Je hebt dat externe medicijn niet nodig, je hebt het medicijn in jezelf! Alleen je moet jezelf ervan 'bewust' worden' dat je het zelf kunt oplossen*'. Het resultaat is helaas dat als de patiënt het advies van de dokter opvolgt, hij zal sterven!. Want wat Tolle denkt dat die mens in zichzelf heeft, nl. een bewustzijn dat die mens zelf kan activeren en waardoor hij zichzelf, zijn ego, zijn pijnlichaam, kan corrigeren en genezen, dat heeft die mens nl. *niet*. Dat is nu juist het probleem. Ook dat 'Bewustzijn' is nl. volledig verdorven en gecorrumpeerd. Het middel dat de dokter voorschrijft is erger dan de kwaal. De mens is er nog veel slechter aan toe dan Tolle wil toegeven. De mens is naar lichaam en ziel, in onbewust en in bewustzijn volledig verdorven. Hij heeft dringend hulp nodig die alleen God hem kan bieden. Dat is dat *externe* medicijn waar ik het zojuist over had. Maar dat is nu juist het probleem voor de mens. De mens is er totaal niet toe genegen om toe te geven dat hij hulp nodig heeft en dat die hulp van God moet komen. Uit zichzelf zoekt de mens altijd redding in *zichzelf*. Helaas doet Tolle dat ook. Dat is de mens nog nooit gelukt en ook Tolle niet. Heb ik als mens dan geen 'Bewustzijn' nodig. Ja zeker wel!. Maar dat 'Bewustzijn' wordt alleen op de juiste wijze geactiveerd als God de Heilige Geest in het hart van de mens komt. De Geest maakt de mens er dan van 'bewust' hoe belabberd hij erbij staat en wat hij echt nodig heeft: redding door de liefde van Jezus.

Er is dan nog iets wat ik heel erg gemist heb in het boek van Tolle. Dat is de afwezigheid van een **persoonlijk** God. Een persoonlijk God die een *relatie* met je aan gaat. Bij Tolle is God hooguit een onpersoonlijke, universele, kracht die Tolle 'Bewustzijn' noemt. Maar een **persoonlijk** God, een Vader die met je mee gaat door het leven, die ontbreekt. Een God bij wie je, te midden van alle ellende en pijn en verdriet die je meemaakt, troost kunt vinden en kunt schuilen, die ontbreekt. Ieder mens heeft behoefte aan die geborgenheid. Een plaats waar je kunt uithuilen. Een plaats waar je pure onvoorwaardelijke liefde, veiligheid en geborgenheid voelt en ervaart zoals een peuter die troost vindt in de schoot van zijn moeder.

Ik besef dat ik nu veel meer gezegd heb dan dat ik heb bewezen uit het boek van Tolle. Ik heb me daarom voorgenomen om e.e.a. verder uit te werken. Over elk van de tien hoofdstukken van het boek van Tolle zal ik D.V. een weblogartikel schrijven waarin ik meer gedetailleerd zal ingaan op de opvattingen van Tolle. Door een verhandeling te schrijven per hoofdstuk zal ik er niet aan ontkomen soms zaken te moeten herhalen, dit omdat bepaalde grondgedachten van Tolle in een wat andere vorm vaker voorkomen in zijn boek. De lezer duide mij dit niet euvel. Als ik de serie weblog artikelen beëindigd heb, zal ik het totaal in één document samenvoegen, zodat u per hoofdstuk alles kunt terug lezen.

Hoofdstuk 1

We beginnen met de bespreking van het eerste hoofdstuk van het boek van Eckhart Tolle: '*Een nieuwe aarde*'. Als ik uit het boek citeer zal ik dat steeds in schuine druk doen.

De titel van het eerste hoofdstuk is: '*De bloei van het menselijke bewustzijn*'. Tolle gaat meteen recht op zijn doel af: ontwaking van de mens door bewustzijn. Zijn vertrekpunt is 114 miljoen jaar geleden toen de allereerste bloem op aarde open ging. Het valt direct op dat de Schepper van zo iets wonderbaarlijks

schoons als een bloem buiten beeld blijft. De geëvolueerde bloem is er, zonder enige nadere verklaring, eensklaps en van een persoonlijk Schepper is geen sprake, hier niet en nergens in het boek. Tolle zegt dan over die bloem: *'Het zien van schoonheid in een bloem kan mensen, al is het maar even, openstellen voor de schoonheid die een wezenlijk onderdeel is van hun diepste wezen, hun ware natuur. De eerste herkenning van schoonheid was een van de belangrijkste gebeurtenissen in de evolutie van het bewustzijn van de mens. De gevoelens van vreugde en liefde zijn intrinsiek met die herkenning verbonden. Zonder dat we het beseften werden bloemen voor ons een uiting in vorm van wat het hoogst, het heiligst en uiteindelijk het vormloze in onszelf is'*. Tolle zeg hier dat er in die bloem een schoonheid zichtbaar is die bij het diepste wezen van die bloem hoort. Toen de mens die schoonheid ging herkennen gebeurde er volgens Tolle iets heel belangrijks in de evolutie van het bewustzijn van de mens. Zonder dat de mens het besepte kwam er een verbinding tot stand tussen de schoonheid in die bloem en de schoonheid die in de mens *zelf* zit. Een verbinding van het hoogste en het heiligste, dat zowel in de bloem als in de mens aanwezig is. Hier zien we de eerste aanduiding van Tolle dat het allerheiligste, het *goddelijke* in de mens *zelf* zit. Dat goddelijke in de mens heet het *'vormloze onszelf'* en in het vervolg *'Het Bewustzijn'*. Dat vormloze, niet stoffelijke *'Zijn'*, daar gaat het Tolle om.

Hoe kan de mens hiermee in contact komen?. Dat omschrijft Tolle als volgt: *'Als mensen een bepaalde mate van Tegenwoordigheid, van stille en alerte aandacht in hun waarneming hebben bereikt, kunnen ze de goddelijke levensessentie, het ene inwonende bewustzijn of de geest in elk schepsel, elke levensvorm, voelen en dat herkennen als iets dat één is met hun eigen essentie en het dus liefhebben zoals zichzelf'*.

De vragen die in dit citaat beantwoord worden zijn deze: hoe herken je als mens dat je in je diepste wezen *zelf* god bent?. Hoe herken je dat je die *'goddelijke levensessentie'* met alle schepselen en geesten deelt? Om dit te kunnen herkennen moet je volgens Tolle een bepaalde mate van *'Tegenwoordigheid'* hebben bereikt in je waarneming. *'The power of Now'* klinkt hier door. Je moet dan volgens Tolle het denken uitschakelen en je concentreren op wat je *'Nu'* waarneemt. Langs deze weg van stilte en alertheid volgt een samensmelting van het vormloze goddelijke in het object dat je waarneemt en het goddelijke vormloze in jezelf. Zo wordt bij Tolle bewaard wat de bekende dichter Willem Kloos (1859-1938) al in zijn sonnet schreef: *'Ik ben een God in 't diepst van mijn gedachten, en zit in 't binnenst van mijn ziel ten troon'*. Ik moest hier even terug denken aan de zondeval van de mens in de hof van Eden. Die wordt beschreven in Genesis 3. God had tegen de mens gezegd dat ze van de vrucht van die ene boom niet mochten eten, anders zouden ze sterven (Genesis 3:3). De slang – de duivel antwoordde: *'Jullie zullen helemaal niet sterven, integendeel, God weet dat jullie de ogen zullen opengaan zodra je daarvan eet, dat jullie dan als goden zullen zijn en kennis zullen hebben van goed en kwaad'*. (Genesis 3:4,5). Nu was deze uitspraak van de slang natuurlijk een leugen maar het tekent wel de diepste begeerte die in ieder mens schuilt: worden als God. Die oerzonde van de mens - de begeerte om aan God gelijk te worden - tekent de Bijbel als een weg die naar de dood voert.

Onder het kopje ***'Het doel van dit boek'*** gaat Tolle nu verder spreken over de mogelijkheid van wat hij noemt de *'transformatie van het bewustzijn'*. Kunnen mensen afkomen van hun *'geconditioneerde denkpatronen'*? Tolle schrijft dan: *'Kunnen ze de aantrekkingskracht van het materialisme en de stoffelijkheid weerstaan en uitstijgen boven de identificatie met vorm die het ego in stand houdt en hen veroordeelt tot gevangenschap in hun eigen persoonlijkheid? De mogelijkheid van een dergelijke transformatie is de centrale boodschap van de grote wijsheid tradities van de mensheid. De boodschappers – Boeddha, Jezus, en anderen, niet allemaal bekend – waren de eerste bloemen van de mensheid. Ze waren voorlopers, zeldzame en kostbare wezens'*. Verder op in het hoofdstuk geeft Tolle aan wat die *'transformatie'* inhoudt. Hij schrijft dan: *'Binnen het hindoeïsme (en soms ook binnen het*

boeddhisme) wordt die transformatie aangeduid met verlichting. In het onderricht van Jezus heet het verlossing en in het boeddhisme is het het einde van het lijden. Bevrijding en ontwaken zijn andere termen waarmee deze transformatie wordt aangeduid. Verlichting betekent hier bij Tolle dat we los moeten komen van de gebondenheid aan materiele, stoffelijke, zaken want die voeden alleen maar het menselijke ego. Door verlichting – het ontsteken van de goddelijke vonk in onszelf - ontstaat een nieuw bewustzijn waardoor we met andere ogen naar ons ego en naar de wereld om ons heen gaan kijken en daarnaar gaan handelen. Wat nu in deze citaten opvalt is allereerst dat volgens Tolle deze transformatie, deze verlichting, de *centrale* boodschap is van de grote wijsheid tradities van de mensheid. Bij deze tradities heeft Tolle kennelijk vooral het oog op het Hindoeïsme, het Boeddhisme en het Christendom, want deze noemt hij expliciet. Hij gaat er voetstoots van uit dat de centrale boodschap van het Hindoeïsme, het Boeddhisme en het Christendom dezelfde is. Boeddha en Jezus (en anderen) worden in één adem genoemd en staan op gelijke voet. Met die 'Transformatie' wordt volgens Tolle in die godsdiensten hetzelfde bedoeld, alleen gebruikt men in die godsdiensten verschillende woorden om deze aan te duiden. Bij 'verlichting', 'verlossing' en 'einde van het lijden' zou het om dezelfde zaak gaan. Als we echter in de Bijbel gaan kijken wat 'verlossing' betekent komen we bij iets totaal anders uit. In het woord 'verlossing' zit het woord 'lossen' . 'Lossen' is in het Oude Testament voor een familielid financieel in de bres springen. Wanneer iemand gedwongen wordt om zijn land te verkopen kan een naaste bloedverwant als 'losser' optreden en het stuk land terug kopen voor zijn familielid. 'Verlossen' is dus eigenlijk 'los kopen'. Jezus is ook zo'n 'verlosser'. Sterker nog : Hij is 'Dé Verlosser'. Dat zegt Hijzelf ook van zichzelf in Mattheüs 20:28: *'zoals de Mensenzoon (met 'Mensenzoon' bedoelt Hij zichzelf) niet gekomen is om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losgeld voor velen'*. Jezus is onze verlosser en Hij koopt ons vrij door Zijn eigen leven te geven in onze plaats. Door aan God gelijk te willen zijn hadden wij onze ziel aan de duivel verkocht en Jezus koopt ons nu vrij door in onze plaats te sterven en ons het oorspronkelijke leven terug te geven. Dat is wat 'verlossing' betekent. 'Verlossing' is dus totaal iets anders dan 'verlichting' en Jezus en Boeddha zijn op dit punt totaal niet 'compatible' zoals Tolle ons wil laten geloven.

Verder op schrijft Tolle: *'Een essentieel onderdeel van het ontwaken is het herkennen van het niet-ontwaakte ik, het ego dat denkt, spreekt en handelt, maar ook de herkenning van het collectief geconditioneerde mentale proces dat de niet-ontwaakte toestand laat voortduren'*. Even later gevolgd door: *'Als je de onbewustheid in jezelf herkent, is wat de herkenning mogelijk maakt het ontwaken. Je kunt niet vechten tegen het ego en het gevecht winnen, net zoals je niet tegen de duisternis kunt vechten. Het licht van het bewustzijn is alles wat je nodig hebt. Jij bent dat licht'*. Enerzijds heeft Tolle hier een punt. Want inderdaad, als de mens er alleen voor staat in zijn strijd tegen zijn gecorrumpeerde ego, is de situatie hopeloos. In je eentje kan je de strijd tegen de duisternis in jezelf, en de strijd tegen de duisternis in de samenleving, nooit winnen maar ben je altijd een verliezer. Maar het punt is dat Tolle die mens helemaal geen strijd laat voeren tegen het kwade. Tolle erkent nl. geen absolute tegenstelling tussen goed en kwaad waarbij het kwade door het goede bestreden dient te worden. Later in het boek zal blijken dat deze opvatting van Tolle zal leiden tot een passiviteit en lijdzaamheid in de mens, die de strijd tegen het kwade verlamt. Je hebt volgens Tolle alleen maar licht van het bewustzijn nodig en dat licht heb je in jezelf, sterker nog zegt Tolle: *'Jij bent dat licht'*. Met deze uitspraak vergoddelijkt Tolle de mens. Jezus zegt echter van zichzelf: *'Ik ben het licht van de wereld'* (Joh. 8:12). Niet wij, zijn het licht van de wereld maar dat is alleen Jezus. Wij zijn van nature alleen maar duisternis in plaats van licht. Jezus heeft ons vrij gekocht uit de duisternis en nodigt ons nu uit om in Zijn licht te gaan wandelen. 'Zonde' is bij Tolle 'onbewustheid'. Met deze term 'onbewustheid' reduceert Tolle de ernst van de zonde en daarmee

wordt de mens in feite ontoerekeningsvatbaar verklaard voor de zonden die hij begaat en voor de enorme puinhoop die hij ervan maakt. Ook daar komen we later in het boek op terug. Herkennen van dat 'onbewuste' in de mens is wat Tolle 'ontwaken' noemt. In de Bijbel is dat ontwakingsproces nooit een werk van de mens zelf. Een mens kan uit zichzelf helemaal niet ontwaken. Alleen de Heilige Geest kan dat proces in de mens in werking stellen. In Joh. 16:7,8 wordt de Heilige Geest de Pleitbezorger genoemd die de wereld – de mens – bekend zal maken wat 'zonde' is. De Heilige Geest laat de mens ontwaken en de Heilige Geest maakt hem van de zonde in hemzelf bewust. Tegelijkertijd met dat ontwakingsproces zet de Heilige Geest ook een vernieuwingsproces in van de mens. (Kol 3:10. Efez. 4:22-24). Dat hele proces wordt bekering genoemd.

Tolle heeft gelijk wanneer hij zegt dat de grondbetekenis in het Nieuwe Testament van het woord 'zonde' *'betekent dat je het doel mist, zoals een boogschutter die zijn doel mist'*. 'Zonde' in het Nieuwe Testament is inderdaad het grote doel missen. Dat grote doel is Jezus. Als je dat doet mist door *niet* in Jezus te geloven (Joh. 16:9) dan bega je bij uitstek 'zonde'.

Onder het kopje *'Onze overgeërfde stoornis'* gaat Tolle uitleggen hoe het menselijke ego erbij staat, en dat is niet best. Tolle schrijft dan: *'De collectieve manifestaties van de waanzin die het menselijk bestaan kenmerkt vormen het grootste deel van de geschiedenis van de mensheid. Die is tot op grote hoogte een geschiedenis van de waanzin. Als de geschiedenis een klinisch geval was van één mens, zou de diagnose als volgt moeten luiden: chronische paranoïde wanen, een pathologische geneigdheid om te moorden en om extreem geweld en wreedheid in te zetten tegen zijn vermeende 'vijanden' – zijn eigen onbewuste dat naar buiten geprojecteerd is. Criminele waanzin met slechts enkele heldere momenten'*. Hoe raak deze typering van Tolle ook lijkt, toch mankeert er iets fundamenteels aan. De Bijbelse leer is dat de mens geneigd is om God en zijn naaste te haten. Daar ligt de bron van alle ellende op deze aarde. We hebben tegen God gekozen en zijn van Hem afgefallen en het gevolg daarvan is dat we nu ook geneigd zijn om onze naaste te haten. De mens blijft daarbij wel verantwoordelijk voor zijn daden en hij blijft daar op worden aangesproken (Gen 3:9 e.v.). Maar als je dit citaat van Tolle op je in laat werken dat typeert hij een mens die eerder ziek is dan *schuldig*. *Psychisch* ziek. Iemand die geplaagd wordt door *'chronische paranoïde wanen en een pathologische geneigdheid om te moorden'* zoals Tolle schrijft, die wordt door een rechter ontoerekeningsvatbaar verklaard en naar een TBS kliniek verwezen. In de visie van Tolle klopt dit ook wel want de mens doet dit in 'onbewuste' toestand. De mens heeft het helemaal niet in de gaten wat hij aanricht. Hij kan er ook niets aan doen volgens Tolle, want hij is 'onbewust'. Die ziekte noemt Tolle telkens de *'collectieve stoornis van het menselijk verstand'*. Daarmee vergoelijkt Tolle de zaak. Er is sprake van een stoornis maar die stoornis zit niet in de hele mens, in zijn totale functioneren naar lichaam en ziel, nee, deze stoornis zit alleen in zijn verstand. Die zit alleen in zijn 'onbewuste'. Tolle doet net alsof hij de mens kan indelen in twee gescheiden compartimenten. In het ene compartiment zit het verstand van de mens. Dat is totaal gecorrumpeerd. Maar het wordt hem niet kwalijk genomen want hij is er zich niet van bewust. Vechten tegen die 'stoornis' heeft geen zin, want schrijft Tolle: *'Je wordt niet goed door te proberen goed te zijn maar door de goedheid te vinden die al in je zit en die goedheid te voorschijn te laten komen'*. Wanneer Tolle de mens hier aanmoedigt om *'de goedheid te vinden die al in je zit'*, dan heeft Tolle het over het tweede compartiment in de mens. Dat tweede compartiment is het 'bewustzijn'. Dat bewustzijn laat je weten dat je 'goed' bent. Nee, niet alleen goed, je bent zelfs 'goddelijk' in dat tweede compartiment. De misdadiger die mens heet, krijgt bij Tolle een aai over de bol, alsof Tolle tegen hem zegt: *'Het is niet best me jou gesteld, jij pathologische moordenaar. Maar ach, je kunt er ook allemaal niets aan doen, want je weet niet eens wat je doet. Maak je maar geen zorgen want zo slecht ben je nu ook weer niet. Integendeel, je bent eigenlijk harstikke goed, want er zit nog een ander*

goddelijke 'ik' in jezelf. Die zit in dat andere compartiment. Die god heet 'bewustzijn'. Activeer dat bewustzijn nu maar en alles komt goed'. Iedereen kan begrijpen dat als een rechter zo met elke pathologische moordenaar in een proces zal omgaan en deze pathologische moordenaar ermee wekomt onder het mom van 'onbewustheid', het hele rechtssysteem in duigen valt. Recht en gerechtigheid worden bij Tolle dan ook het kind van de rekening. Uiteindelijk ook de slachtoffers van alle vormen van geweld en onrecht. Dat blijkt hier en ook verder op in het boek.

Impliciet houdt ook Tolle zijn visie voor 'oorspronkelijk' want schrijft hij: *'Door sommige van die mannen en vrouwen kwamen binnen alle grote godsdiensten 'scholen' of bewegingen tot ontwikkeling die niet alleen een herontdekking maar in sommige gevallen ook een versterking van het licht van de oorspronkelijke leer inhielden. Zo zijn de gnosis en de mystiek ontstaan in het vroege en middeleeuwse christendom, het soefisme in de islam, het chassidisme en de kabbala in het jodendom, Advaita Vedanta in het hindoeïsme en zen en dzogchen in het boeddhisme'.* Wat bedoelt Tolle met de 'oorspronkelijke leer'?

Tolle kan niet bedoelen de leer van Jezus zoals die verwoord is in het NT. De leer van Jezus staat heel ver af van de leer van de 'gnosis', van het gnosticisme. Het gnosticisme is een stroming die al in de eerste jaren van het christendom is ontstaan. Net zoals Tolle nu doet, legden veel gnostici de nadruk erop dat *onwetendheid* – niet de zonde in bijbels, orthodox christelijke zin – de oorzaak van het menselijk lijden is. Ook boeddhisten geloven dat. Precies zoals Tolle geloofden de gnostici dat de mens moet ontwaken, zich bewust moet worden van de staat waarin het menselijk ego verkeert en van de mogelijkheid om verlost, d.w.z. 'verlicht' te worden. God is daarbij alleen innerlijk in de mens aanwezig en is niet ergens 'buiten' ons. De 'oorspronkelijke leer' kan bij Tolle dan ook niets anders betekenen dan het oude (zen) boeddhisme. Met het onderwijs van Jezus en de apostelen heeft het m.i. weinig te maken zoals we later nog verder zullen zien.

Onder het kopje ***'De noodzaak van een transformatie'*** schrijft Tolle: *'Wat er nu opkomt is niet een nieuw geloofssysteem, een nieuwe religie, spirituele ideologie of mythologie. We bereiken het einde van niet alleen mythologieën maar ook van ideologieën en geloofssystemen'.* Met 'wat er nu opkomt' lijkt het alsof Tolle met iets geheel nieuws komt. Maar zoals we al zagen is dit niet zo. Tolle steekt het oude (zen) boeddhisme, het gnosticisme uit de eerste eeuw, en Meister Eckhart's middeleeuwse mysticisme, in een nieuw jasje, maakt er een cocktail van, en verklaart vervolgens dat deze cocktail op het punt staat om de oude gevestigde godsdiensten, waaronder ook het christendom, de genade slag toe te brengen. Tolle zegt: *'Een belangrijk deel van de wereldbevolking zal binnenkort inzien – als het dat nog niet gedaan heeft – dat de mensheid nu voor een moeilijke keuze staat: veranderen of sterven'.* Mijn vraag is: hoe komt Tolle aan deze wijsheid, waarop baseert hij die? Wie heeft Tolle (al vóór 2005, hij publiceerde dit boek voor het eerst in 2005!) geopenbaard dat het met het christendom binnenkort afgelopen zal zijn en dat de wereld nu moet kiezen voor zijn visie of anders sterven? Het is waar, het christendom is hier in het Westen op zijn retour. Tegelijkertijd komen er miljoenen en miljoenen christenen bij in Afrika en Azië. Dat is geen zaak die het grote nieuws haalt, maar het gebeurt wel.

Voorts schrijft Tolle: *'Het ego is niet meer dan dit: identificatie met vorm, wat vooral betekent: gedachtevormen. Als het kwaad al een realiteit heeft – en het heeft een relatieve maar niet absolute realiteit – is dit ook de definitie ervan: volledige identificatie met vorm – stoffelijke vormen, gedachtevormen, emotionele vormen. Dat leidt tot een totaal onbewust zijn van mijn verbondenheid met het geheel, mijn intrinsieke eenheid met elke 'ander' en met de Bron. Deze vergeetachtigheid is de erfzonde, lijden, waan'.* Aan de hand van een paar voorbeelden zal ik proberen aan te geven wat Tolle hier m.i. bedoelt. Als ik bijv. belijd: *'Ik geloof in een persoonlijk God die eeuwig bestaat, die de hemel en*

de aarde gemaakt heeft, die liefde is, die de wereld zo lief heeft – en dus ook mij - dat Hij Zijn Zoon Jezus Christus in de wereld gezonden heeft, opdat iedereen die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft’ dan is mijn belijdenis in de ogen van Tolle een ‘gedachtevorm’, waarmee ik mezelf ‘identificeer’, d.w.z. waarmee ik mijzelf ‘vereenzelvig’. Daar heeft Tolle gelijk in want deze belijdenis is het één en al voor mij, daar leef ik uit, daar identificeer ik mij inderdaad mee. Maar kan je deze identificatie van mij hiermee nu ‘het kwaad’ noemen zoals Tolle doet in bovengenoemd citaat?. Dat is toch echt onzin. Want deze belijdenis, dat geloof in Jezus, transformeert mijn hart. Door Zijn Geest ga ik steeds meer en meer een navolger van Hem worden. Dan ga ik steeds meer doen wat Hij van mij vraagt en gaat Zijn licht in mij stralen. Dan ga ik mijn naaste lief hebben en niet vergelden, als iemand mij op de rechterwang slaat, keer ik hem ook de linkerwang toe (Mat. 5:39). Dan ga ik mijn vijanden liefhebben en juist bidden voor wie mij vervolgen (Mat. 5:44). Dan is dat geloof – wat Tolle een ‘gedachtevorm’ noemt – niet ‘het kwaad’ maar juist het goede nieuws waar de wereld behoefte aan heeft. Tolle zou voor een deel gelijk hebben als ik mij zou identificeren met verkeerde dingen. Als bijv. mijn streven zou zijn om in dit leven zoveel mogelijk rijkdom, eer en aanzien voor mijzelf te vergaren. Als ik me daar mee identificeer, mijzelf overgeef aan de machten van rijkdom, eer en aanzien, dan gaan deze kwade machten mij beheersen en in dat streven dring ik steeds meer en meer mijn naaste opzij en breng ik steeds meer schade toe aan de schepping (1 Tim. 6:6-10). Dit wil niet zeggen dat het kwaad zit in de materie op zichzelf. Maar in het verkeerde gebruik ervan. Geld is op zich niet verkeerd, het is wel verkeerd als het een macht wordt die mij beheerst. Dan wordt het ‘geldzucht’. Paulus zegt niet voor niets in 1 Tim. 6:10: *‘Want de wortel van alle kwaad is geldzucht’*.

Als Tolle in bovenvermeld citaat zegt: *‘Als het kwaad al een realiteit heeft – en het heeft een relatieve maar niet absolute realiteit’* dan ontkent hij eigenlijk het bestaan van het kwaad als een macht die bestreden moeten worden. Eigenlijk gelooft Tolle niet in het kwaad, het lijkt net alsof hij wil zeggen: *‘het kwaad bestaat niet, maar als het beestje dan een naam moet hebben noem het dan maar een ‘relatief’ kwaad’*. ‘Relatief’ betekent een ‘betrekkelijk’ kwaad. Tolle moet in zijn visie de ernst van het kwaad ook wel reduceren. Immers, het kwaad hoort in zijn visie bij het menselijk ego en het denken. En dat proces vindt onbewust plaats. Het kwaad zit bij Tolle dus aan het onbewuste gekoppeld en daardoor kan je feitelijk er niet voor verantwoordelijk worden gehouden. Het kwaad verliest daardoor zijn schepte en dat heeft desastreuze gevolgen. Tolle ontkent daarmee feitelijk de absolute tegenstelling tussen goed en kwaad. In zijn visie hoef je dan ook niet meer te vechten tegen het kwaad. Later in het boek zal blijken wat hij hier precies mee bedoelt, dus we komen ook hier nog op terug.

Tenslotte nog iets over het laatste onderwerp in dit eerste hoofdstuk. Het heeft als kopje: ***‘Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde’***. De profetie uit de Bijbel over een nieuwe hemel en een nieuwe aarde is voor Tolle de inspiratiebron geweest voor de titel van het boek. Tolle komt dan met een opmerkelijke uitspraak: *‘We moeten hier wel bedenken dat de hemel niet een plaats is, maar betrekking heeft op het innerlijke rijk van het bewustzijn. Dat is de esoterische (KDG: ‘esoterisch’ betekent ‘alleen voor ingewijden’) betekenis van het woord en die betekenis heeft het ook in de uitspraken van Jezus’*. Vanuit de visie van Tolle zelf gezien is deze uitspraak logisch. Als er volgens Tolle geen persoonlijk God bestaat buiten het innerlijk, buiten het ‘bewustzijn’, van de mens om, dan is het ook logisch dat er geen echte woonplaats van die God bestaat. Want iemand die niet echt bestaat heeft ook geen echte woonplaats nodig. De ‘hemel’ als plaats, als echte woonplaats van een God die echt bestaat, bestaat volgens Tolle dan ook niet. ‘Hemel’ staat bij Tolle gelijk aan ‘innerlijk rijk van het bewustzijn’ en volgens Tolle denkt Jezus daar net zo over. Het opmerkelijke is dat Tolle geen tekstverwijzing vermeld. Dat kan Tolle ook niet want Jezus heeft nooit iets van deze strekking gezegd of bedoeld. Integendeel. Als Jezus het over ‘de

hemel' heeft dan bedoelt Hij wel degelijk primair de plaats waar God woont. Kijk alleen maar naar het gebed dat Jezus ons geleerd heeft, het 'Onze Vader': 'Onze Vader die in hemel(en) zijt'. Zie ook bijv. Mat. 5:12,16, 6:1, 7:11. enz. Voorts komt het woord 'hemel' in de Bijbel ook vaak voor in combinatie met het woord 'Koninkrijk', het 'Koninkrijk van de hemelen'. Met het 'Koninkrijk van de hemelen' wordt bedoelt het onvergankelijke rijk van God. Een eeuwigdurend rijk van God, afkomstig uit de hemel en in Jezus Christus is dat Rijk op aarde gekomen maar straks op de jongste dag zal dat Rijk uit de hemel neerdalen en de gehele aarde vervullen. (Openbaring 21:1,2). Tolle gelooft trouwens helemaal niet in die toekomstige hemel want in Hoofdstuk 9 zegt hij hierover : *'De nieuwe hemel, het ontwaakte bewustzijn, is dus niet een in de toekomst te verwezenlijken toestand. Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde komen op dit moment in je op en als ze niet op dit moment in je opkomen, zijn ze niet meer dan een gedachte in je hoofd en komen ze dus helemaal niet op'*. Vanuit de visie van Tolle gezien is dit ook logisch. Er bestaat volgens hem geen God en dus bestaat er ook geen Koninkrijk van God en dat zal volgens hem ook nooit komen.

Hoofdstuk 2.

We gaan nu enkele passages uit het tweede hoofdstuk van het boek van Eckart Tolle bespreken. Het tweede hoofdstuk heeft als titel meegekregen *'Het ego: de huidige toestand van de mensheid'*. Tolle maakt meteen duidelijk dat hij van 'woorden' niets moet hebben. 'Woorden' zitten bij Tolle nl. gelinkt aan 'gedachten' en gedachten zijn verbonden met het verstand. Van het menselijk verstand moet Tolle niets hebben. Het verstand van de mens lijkt bij Tolle de grote boosdoener. Dat blijkt wanneer hij schrijft: *'Als je de wereld niet bedekt met woorden en etiketten, keert er een gevoel voor het wonderbaarlijke terug in je leven dat lang geleden verloren is gegaan toen de mensheid het verstand niet meer gebruikte maar er bezeten door raakte. Er keert een besef van diepte terug in je leven. De dingen krijgen hun nieuwheid, hun frisheid terug. En het grootste wonder is te ervaren dat je essentiële zelf er is vóór woorden, gedachten, mentale etiketten en beelden. Om dat te laten gebeuren moet je je besef van ik, van Zijn, losmaken van alle dingen waar het mee verward is raakt, dat wil zeggen, waarmee het zich geïdentificeerd heeft'*. Volgens Tolle ging er dus iets mis met de mens toen hij 'bezeten' raakte door zijn verstand. Wanneer gebeurde dat precies en waarom gebeurde dat? En er is dus kennelijk ook nog een tijd geweest dat de mens *niet* bezeten was door zijn verstand?. Tolle laat zich daar niet over uit. Geen wonder, want Tolle heeft daar geen verklaring voor. De Bijbel des te meer. Er is volgens de Bijbel een tijd geweest, nog voor dat de mens in zonde viel, dat de mens de liefde van God beantwoordde met zuivere wederliefde. De mens had toen God lief met *'heel zijn hart, met heel zijn ziel, en met heel zijn verstand'* (Mat. 22:37). Bij die liefde was de hele mens betrokken. Zowel zijn bewustzijn als zijn onbewust zijn. Met hart en ziel en verstand was de mens aan God verbonden. Toen kwam er een moment dat de mens in zonde viel. Hij wilde aan God gelijk zijn (Gen 3:5) en koos tegen God en voor de duivel. Hij koos radicaal tegen God, met zijn totale mens zijn. Daar was zijn verstand, zijn hart en zijn ziel, alles bij betrokken. Dat deed de mens niet onbewust, maar bewust en opzettelijk. Sindsdien is die mens totaal verdorven. Maar God ging hem redden. Dat deed Hij door beloften. Die beloften zijn vervat in 'woorden'. 'Woorden' van God waaraan Tolle zo'n afkeer van heeft. God heeft die woorden waar gemaakt. Hij heeft de belofte gezonden. Die belofte is Christus. Christus heeft gerepareerd wat de mensheid stuk had gemaakt. Zo komt het weer goed tussen God en mens. Christus heeft daarvoor geleden en heeft daarvoor betaald en is gestorven voor ons aan het kruis. Maar Hij is opgestaan en leeft. Daardoor leven wij nu ook. Nu leven we nog steeds van Zijn 'Woord'. En dat woord heeft ook nu nog een belofte: Hij

komt terug op een Nieuwe Aarde. Dat is een heel andere nieuwe aarde dan Tolle in gedachte heeft. Beloftes vervat in woorden vragen om geloof. Geloof vraagt om vertrouwen. Vertrouwen dat Hij even zeker als Hij gekomen is, ook zal terug komen. Daarom spreken we ook over het christelijk *geloof*. Zonder die beloften, die woorden, zonder dat geloof kunnen wij niet leven. Dus woorden zijn in dit verband van het allergrootste belang.

Onder het kopje **'Het illusoire zelf'** zegt Tolle: *'Wanneer je 'ik' zegt, is wie je daarmee aanduidt niet wie je werkelijk bent. Door een monsterachtig reductionisme wordt de oneindige diepte van wie je bent verward met een paar klanken of de gedachte van 'ik' in je hoofd en waarmee dat ik zich identificeert'.*

Toen we dit citaat van Tolle lazen moesten we denken aan wat de Franse president Hollande zei op vrijdag 27 november 2015 bij de herdenking van de 130 slachtoffers van de terroristische aanslagen in Parijs. Hollande zei toen: *'Onze vijand is de haat'* en *'die vijanden zullen we samen overwinnen'*.

Cabaretier Freek de Jonge reageerde hierop als volgt: *'De haat zit in mij, wil ik die bestrijden dan moet ik mezelf de oorlog verklaren'*. Freek de Jonge heeft gelijk: haat is een universele drijfveer die ieder mens in zichzelf moet opsporen, arresteren en kruisigen. Het is echter een illusie om te denken dat je dat op eigen kracht kunt. Je hebt daarvoor de hulp van God nodig. Tolle denkt dat de mens het zelf kan. Tolle denkt dat je de haat vanuit het goddelijke Zijn dat in je zit, kunt neutraliseren. 'Neutraliseren' zeggen we en niet 'bestrijden'. Want volgens Tolle heeft het bestrijden van het kwaad geen enkele zin. Als je de strijd tegen het kwaad echter opgeeft, dan krijgt het de kans nog verder te woekeren dan dat het al doet. Dat kwaad, die haat komt op elk niveau in de samenleving voor. Een zorgvuldig opgekweekte vechtscheiding of burenruzie kan even verzengend en destructief zijn als het vuur van een Kalasjnikov, een bomgordel of de terreur van I.S. Gandhi zei: *'We denken dat haat de vijand is, maar dat klopt niet; het is de angst'*. Haat en angst horen echter in hetzelfde rijtje thuis. Uit haat plegen terroristen aanslagen, waarmee ze een samenleving angst inboezemen. En uit angst grijpen mensen en overheden de bombardementen in Syrië op ISIS - naar maatregelen waarmee ze het vuur van de haat aanwakkeren. Nogmaals: Freek de Jonge heeft gelijk: *'De haat zit in mij'*. Niet in een deel van mij, niet alleen maar in mijn ego maar in mijn hele persoon. Pas als de mens de diepte van deze tragedie onder ogen ziet, is er redding mogelijk en gloort er licht aan de horizon. Tolle echter, reduceert de diepte van deze tragedie en dat is een reductie met catastrofale gevolgen, zoals we later nog zullen zien.

Onder het kopje: **'Inhoud en structuur van het ego'** schrijft Tolle: *'Een van de meest fundamentele structuren van het verstand waardoor het ego zich kan manifesteren is identificatie. Het woord 'identificatie' is afgeleid van het Latijnse 'idem', dat 'zelfde' betekent, en 'facere', dat 'maken' betekent. Dus als ik me met iets identificeer, 'maak ik er hetzelfde van'. Hetzelfde als wat? Hetzelfde als ik. Ik verleen er een zelfgevoel aan en zo wordt het een deel van mijn 'identiteit'. Een van de meest fundamentele niveaus van identificatie is die met dingen: mijn speelgoed wordt later mijn auto, mijn huis, mijn kleren enzovoort. Ik probeer mezelf in dingen te vinden, maar slaag daar nooit helemaal in en het eindigt ermee dat ik me erin verlies. Dat is het lot van het ego'*. Wat Tolle hier schrijft over identificatie is op zich genomen juist. Echter, met deze restrictie dat die identificatie waar Tolle het over heeft, niet alleen met het verstand plaats vindt maar dat die identificatie de hele mens omvat en niet alleen maar zijn ego. Het mes van de identificatie van Tolle snijdt echter niet diep genoeg. Wat Tolle hier 'identificatie' noemt heet in de Bijbel 'afgoderij'. Die afgoderij gaat veel verder en zit veel dieper dan wat Tolle 'identificatie' noemt. In de oorspronkelijke ongevallen staat vervulde God het hele hart van de mens. De mens ontleende toen zijn identificatie volledig aan God. De mens was volledig op God gericht, hij vertrouwde God volkomen en vond daarin alles wat hij maar wensen kon. Toen de mens zich echter van God afkeerde, ging hij zijn identiteit aan andere dingen ontleenen. De mens ging toen zijn identiteit

ontlenen aan wat God gemaakt had, aan wat God geschapen had. In de plaats van God ging de mens het schepsel vereren en daarop zijn vertrouwen stellen en daar zijn identiteit aan ontlenen. Dat is wat de Bijbel afgoderij noemt. Het 'scheepsel' dat de gevallen mens ging vereren was allereerst de mens zelf. De mens veranderde in een egoïst puur sang, een narcist die eindeloos om zichzelf heen cirkelt. Alles en iedereen moest en moet wijken om zijn onbeperkte en ongebreidelde behoeften te kunnen vervullen. De afgoden die in de plaats van God komen, zijn afgoden die nooit genoeg hebben. Afgoden maken alles en iedereen kapot, de hele schepping gaat eraan. Afgoden, hoe aantrekkelijk ze op het eerste gezicht ook lijken, kunnen het hart van de mens nooit vervullen. Tolle heeft gelijk wanneer hij zegt: *'Ik probeer mezelf in dingen te vinden, maar slaag daar nooit helemaal in en het eindigt ermee dat ik me erin verlies'*. Het middel ter genezing dat Tolle aandraagt is echter erger dan de kwaal. Want schrijft Tolle: *'Als je het leven dat je bent niet meer kunt voelen, ga je waarschijnlijk proberen je leven op te vullen met dingen'*. Hiermee geeft Tolle aan dat de mens de tools in huis heeft om zijn eigen ego te kunnen repareren. Die tool is volgens Tolle *'het leven dat je bent'*. Maar die tool bestaat o.i. helemaal niet. Integendeel, in zichzelf is de mens mors dood. Denken dat je die tool bezit is zelfoverschatting en maakt de kwaal waaraan de mens lijdt – zijn identificatie met materie - alleen maar erger. Denken dat *'je het leven bent'* is nu typisch een bedenksel van het 'illusoire zelf'. Uiteindelijk moet het denken dat *'je het leven bent'*, je een goed gevoel geven. Dan lijkt je weer op die dokter die zijn doodzieke patiënt een middel geeft waardoor hij zich (tijdelijk) beter voelt maar die de kwaal waaraan hij lijdt niet aanpakt. Het gebruik van de term 'Ik Ben', waarmee Tolle het 'Zijn' van de mens aanduidt, wringt aan alle kanten. God geeft Zichzelf nl. de naam: 'Ik Ben' (Exodus 3:14). Ook vertaald door: 'IK ZAL ER ZIJN'. 'Ik 'Ik Ben' is de vertaling uit het Hebreeuws van de Godsnaam JHWH. Een bewijs des te meer dat Tolle de mens goddelijke eer toekent. Daarmee staat Tolle diametraal ten opzichte van de Bijbel en wist hij het onderscheid tussen Schepper en schepsel uit. Aan de andere kant is dat ook geen wonder, want Tolle gelooft niet in het bestaan van een persoonlijk Schepper, de Maker van alle dingen, ook al gebruikt hij af en toe de naam God.

Het verhaal van Tolle over **'De verdwenen ring'** is zeer indrukwekkend. Een paar dingen vallen ons op. Tolle zegt tegen de vrouw: *'Besef je dat je een keer afstand moet doen van die ring, misschien al heel snel? Hoeveel tijd heb je nodig voor je zover bent dat je er afstand van kunt doen? Word je er minder van als je er afstand van doet? Is wie je bent minder geworden van het verlies?'* Na de laatste vraag was het een paar minuten stil'. Wat hier ontbreekt is de juiste compassie met de vermeende daderes van de diefstal. Het ergste wat hier gebeurt is de schade die de diefstal van de ring te weeg brengt. Daarom is diefstal een kwaad, een zonde. Diefstal is de overtreding van een gebod van God dat verwijdering te weeg brengt. Verwijdering allereerst tussen God en mens en daardoor ook verwijdering tussen mensen onderling. Diefstal brengt schade toe aan de ziel van de vermeende daderes. Dáár had de zieke vrouw over in moeten zitten. 'Onthechting' moet hier volgens Tolle de oplossing brengen. We zijn het daarmee niet eens. Echte 'onthechting' is kwaad noemen wat kwaad is en vervolgens de daderes kunnen vergeven, juist omdat God ook aan deze doodzieke vrouw vergeving wil schenken. Het kwade dient door het goede bestreden te worden. Alleen God kan dat geven. Tolle geeft er echter een andere draai aan en daarmee doet hij de woorden die hij van Jezus citeert geweld aan. Tolle schrijft nl.: *'Telkens als je een verlies helemaal aanvaardt, laat je het ego achter je en dan komt wie je bent, het Ik Ben dat bewustzijn zelf is, te voorschijn.'* Ze zei: *'Nu begrijp ik iets dat Jezus zei en dat ik nooit heb begrepen: "Wil iemand ... uw hemd nemen, laat hem ook uw mantel."' (Mat. 5:40 en Luc. 6:29) 'Dat klopt', zei ik. 'Het betekent niet dat je de deur niet op slot moet doen. Het betekent alleen maar dat dingen loslaten soms veel krachtiger is dan je verdedigen of je ergens aan vastklampen.'* Als we echter nader kijken naar het verband waarin

Jezus deze woorden gebruikt in Mat. 5 en Lucas 6, dan blijkt dat het daar helemaal niet gaat om 'loslaten', je 'verdedigen' of je ergens aan 'vastklampen' zoals Tolle suggereert. Het gaat Jezus daar om het stellen van een goede daad tegenover een slechte daad van je naaste. In die passages wordt van een volgeling van Jezus gevraagd om meer te doen en verder te gaan dan wat redelijkerwijs van je mag worden gevraagd. Dus zegt Jezus: geen oog om oog en tand om tand (Mat 5:38); je moet je niet verzetten tegen wie kwaad doet, slaat iemand je op de rechterwang, keer hem ook je linkerwang toe (Mat. 5:39). Als iemand in een proces je onderkleed (hemd) van je wil afnemen, geef hem dan ook je bovenkleed (mantel). De boodschap van Jezus is: overwin het kwade door het goede (Rom. 12.21). Het gaat in deze woorden van Jezus dus helemaal niet om wat Tolle 'Onthechting' noemt. Hier wrekt zich weer dat Tolle geen absolute scheiding en onderscheiding erkent tussen goed en kwaad. Jezus gaat van die absolute scheiding tussen goed en kwaad echter wél uit. Tolle echter niet en daarmee gaat hij zich hopeloos verstrikken en tegenspreken. Tolle gaat hier behoorlijk door de mand vallen. We kunnen dit aantonen. Want in het eerste hoofdstuk is Tolle ronduit negatief over de werking van het menselijke ego. Hij kwalificeert het ego daar nog als *'een pathologische geneigdheid om te moorden en om extreem geweld en wreedheid in te zetten tegen zijn vermeende 'vijanden'*. Nu, in dit hoofdstuk is hij ineens een stuk positiever over het ego wanneer hij schrijft: *'Is het dan verkeerd om trots te zijn op je bezit of boos te zijn op mensen die meer hebben dan jij? Helemaal niet. Dat gevoel van trots, van je moeten onderscheiden, de schijnbare versterking van je zelf door 'meer dan' en vermindering door 'minder dan' is niet goed en niet verkeerd – het is het ego. Het ego is niet verkeerd; het is gewoon onbewust. Als je het ego in jezelf waarneemt, begin je er los van te komen. Neem het ego niet te serieus. Als je egoïsch gedrag bij jezelf bespeurt, lach er dan een beetje om. Soms kun je er zelfs hard om lachen. Hoe kan het dat de mensheid zich hier zo lang door heeft laten beetnemen? Wees je er vooral van bewust dat het ego niet persoonlijk is. Het is niet wie je bent. Als je het ego beschouwt als je persoonlijke probleem, is dat gewoon meer ego'*. Het ego van de mens is bij Tolle nu ineens niet slecht meer maar hij noemt het ego hier niet goed en niet slecht, je zou kunnen zeggen dat Tolle het ego van de mens neutraal noemt. Anders gezegd: de pathologische moordenaar van hoofdstuk 1 is in hoofdstuk 2 weliswaar niet goed, maar ook niet slecht. Als Tolle dan vervolgens de vraag stelt: *'Is het dan verkeerd om trots te zijn op je bezit of boos te zijn op mensen die meer hebben dan jij?'* Dan antwoordt Tolle: *'Helemaal niet'*. Dat antwoord van Tolle verbijstert me. Hoezo niet verkeerd? Weet Tolle nu ineens niet meer hoeveel de trots van de mens, zijn afgunst, zijn haat, hoeveel dat kapot maakt in deze wereld? Hoogmoed, trots, afgunst, haat en nijd zijn ronduit slechte dingen. Je kunt niet zeggen, zoals Tolle doet, dat deze dingen niet goed en niet slecht zijn. Om het kwaad moet je maar een beetje lachen, soms hard lachen, vindt Tolle. Je moet het ego en zijn kwade praktijken volgens Tolle maar niet te serieus nemen. Elders in dit hoofdstuk noemt Tolle dit *'de lach van geestelijke gezondheid, de lach van de Boeddha's met de dikke buiken. 'Het leven is niet zo ernstig als mijn verstand het wil laten lijken.'* Volgens Tolle zijn de kwade praktijken van het menselijke ego zo slecht nog niet. Vervolgens zegt Tolle: *'Sommige ego's weten wat ze willen en streven dat doel na met grimmige en meedogenloze vastberadenheid – Djengis Khan, Stalin, Hitler, om maar een paar uitschieters te noemen'*. Als bijv. Hitler het advies van Tolle serieus genomen had, dan had Hitler maar een beetje moeten lachen om zijn ego. Zo van: *'6 miljoen joden vermoorden, ach neem het niet zo serieus allemaal. Het is alleen maar het onbewuste ego (het pijn lichaam) van Hitler die dat gedaan heeft'*. De lezer zal begrijpen hoe absurd zo'n gedachte is. Want heeft Tolle wel gedacht aan de slachtoffers van al die misdaden? Moeten die er ook maar een beetje om lachen? Moet de rechter er ook om lachen?

Tolle wil feitelijk de mens van zijn verantwoordelijkheid voor zijn misdaden ontslaan. Dat wordt door

Tolle bevestigt door een citaat uit Hoofdstuk 6. Wat Tolle hier het 'ego' noemt, heet daar het 'pijn lichaam'. Tolle zegt dan: *'Veel gewelddaden worden bedreven door 'gewone' mensen die tijdelijk in maniakken veranderen. Overal op aarde hoor je de advocaten van de gedaagden zeggen: 'Dit past helemaal niet bij het karakter van mijn cliënt', en de gedaagde zegt: 'Ik wist niet wat er over me kwam.' Voor zover ik weet is het nog niet voorgekomen – maar daar kan snel verandering in komen – dat een advocaat tegen de rechter zegt: 'Dit is een geval van verminderde toerekeningsvatbaarheid. Het pijnlichaam van mijn cliënt was actief en hij wist niet wat hij deed. Hij dééd het ook niet. Zijn pijnlichaam heeft het gedaan.'* Betekent dit dat mensen niet verantwoordelijk zijn voor wat ze doen als ze in de macht zijn van het pijnlichaam? Mijn antwoord is: hoe zou dat kunnen? Hoe kun je verantwoordelijk zijn als je onbewust bent, als je niet weet wat je doet?'. Als je nadenkt over wat Tolle hier schrijft, dan denk je: waar blijft recht en gerechtigheid? Toen de mens in opstand kwam tegen God, deed hij dat met zijn volle bewust zijn. God riep de gevallen mens tot verantwoording: 'Adam, waar ben je?' (Gen. 3:9). We zijn er vast van overtuigd dat dit hele denksysteem van Tolle – zijn scheiding tussen het bewuste en onbewuste in de mens- op drijfzand berust. Dit denksysteem van Tolle tast het recht en de gerechtigheid aan. Het is maatschappelijk gezien ook nog gevaarlijk, want het tast de fundamenteën van de rechtstaat aan. Maar waarom predikt Tolle het dan? We denken dat het antwoord is: 'to make you feel better'. Maar het helpt niet. Dit middel is veel erger dan de kwaal.

Hoofdstuk 3.

In deze aflevering bespreken we enkele intrigerende episoden uit het derde hoofdstuk van het boek van Tolle. We blijven ons er over verbazen dat – zoals we in het vorige hoofdstuk zagen – Tolle het menselijke ego kwalificeert als niet goed en niet slecht. Neutraal dus. Je moet volgens Tolle het ego niet zo serieus nemen en er maar een beetje om lachen. Dat verbaast des te meer nu hij hier schrijft: *'Schelden is de grofste vorm van een dergelijk etiketteren en van de behoefte van het ego gelijk te hebben en over andere mensen te triomferen: 'lul, zak, teef', allemaal definitieve uitspraken waarover geen discussie mogelijk is. Op het volgende niveau op de schaal van onbewustheid komt schreeuwen en gillen, en niet veel lager dan dat, lichamelijk geweld'.* Ik denk echter dat je het lachen wel snel vergaat als je het slachtoffer wordt van dergelijke tiraden en fysiek geweld. Je moet er maar niet over in zitten als slachtoffer want het is, zegt Tolle, niet 'persoonlijk' bedoeld. De man of vrouw doet het immers 'onbewust' zegt Tolle voortdurend. Een uitweg die Tolle hier aanwijst is 'niet reageren'. Tolle schrijft dan: *'Niet reageren op het ego in andere mensen is een van de meest effectieve manieren om niet alleen je eigen ego voorbij te gaan maar ook het collectieve menselijke ego op te lossen'.* En iets later schrijft Tolle: *'Niet reageren is geen zwakte maar kracht. Een ander woord voor niet reageren is 'vergeven'. Vergeven betekent dat je iets door de vingers ziet, of beter, erdoorheen ziet. Je kijkt door het ego naar de normaliteit die in ieder mens als zijn wezen aanwezig is'.* Natuurlijk is het zo dat 'niet reageren', je niet laten provoceren, in bepaalde gevallen escalatie van geweld kan voorkomen in deze wereld. In deze boze wereld roept elke actie al snel een reactie op, zodat er al snel een geweldscyclus ontstaat. Anderzijds kan 'niet reageren' gewoon een trucje van jezelf zijn, om ergere schade voor jezelf te voorkomen. 'Niet reageren' kan net zo goed een vorm van arrogantie zijn. Je reageert niet op de ander omdat je jezelf boven de ander verheven voelt en je hem of haar minacht. Maar om te stellen, zoals Tolle doet, dat 'vergeven' synoniem is met 'niet reageren' is .o.i. pertinent onjuist. Begrijpt Tolle wel wat 'vergeven' betekent? Wil je kunnen vergeven, dan heb je liefde in je hart nodig. Die liefde hebben we van nature niet in ons zelf. Jezelf richten op wat Tolle noemt de 'normaliteit die in ieder mens als zijn

aanwezig is', als model voor vergeving, bestaat helemaal niet, dat idee is een bedenkfel van Tolle zelf. Die liefde om te kunnen 'geven' en daarom te kunnen 'vergeven', heeft alleen God. Waarom? Omdat God zelf Liefde is. Maar dan is het wel belangrijk dat je eerst gaat begrijpen hoe diep de liefde van God voor jou is. En hoe ver die liefde gaat. Liefde, vergeving én recht horen namelijk bij elkaar en zijn onafscheidelijk aan elkaar verbonden. Om dit enigszins duidelijk te maken een voorbeeld. Als een rechter hier op aarde een moordenaar 'vergeeft' waarvan bewezen is dat hij de moord heeft begaan en deze moordenaar geen straf oplegt, hem vrij spreekt en laat gaan, dan is die daad van 'vergeving' van de rechter geen liefde maar onrecht. En dan maakt het niet uit hoeveel liefde en erbarming deze rechter ook in zijn hart mag voelen voor deze moordenaar. Zo'n vrijspraak, zo'n vergeving, is tegen het recht en ook tegen het rechtsgevoel. De moordenaar heeft met zijn daad onherstelbare schade, pijn en verdriet aangericht. Pijn en verdriet, vooral ook bij de nabestaanden. Iedereen voelt aan dat de rechtsorde en het rechtsgevoel door de moordenaar geschonden zijn. En rechter heeft nu de taak om – voor zover dat mogelijk is - het recht herstellen door de moordenaar te straffen met een straf die past bij de ernst van de misdaad. Een rechter die zo handelt herstelt – voor zover dat mogelijk is - het recht en het rechtsgevoel, juist ook uit liefde, uit compassie voor de slachtoffers van de misdaad.

De schuld die wij door ons egoïstische leven bij God opgebouwd hebben, is vanuit onszelf onbetaalbaar. Wij kwamen in opstand tegen God, de gever van al het goede, en verkochten onze ziel aan de duivel. We schoffeerden Gods schepping en maakten het leven in Zijn schepping ook voor onze medemens tot een hel. Wat heeft God, de hemelse rechter nu gedaan? Heeft hij de opstandige mens weggevaagd? Nee, hij bleef de mens intens lief hebben. Maar God wilde ook het recht handhaven. De rechtsorde in de schepping was door de mens geschonden. Liefde en recht moesten weer in harmonie met elkaar worden gebracht. Om liefde en recht weer in harmonie te brengen gaf God Zijn eigen zoon, in onze plaats om in onze plaats aan het kruis voor ons te betalen. Doordat liefde en recht daardoor in harmonie werden gebracht, heeft Jezus door zijn offer een onuitputtelijke fontein van genade, vergeving en verzoening tot stand gebracht, waaruit nu ieder mens mag putten. Die liefde moet ons zo overweldigen dat we nu ook in staat zijn om de in verhouding kleine schuld, die onze naaste ten opzichte van ons heeft, te kunnen vergeven. Een ander vergeven kan je dus alleen als je zelf beseft hoeveel je zelf vergeven is door God. Schuld moet nl. betaald worden. Dat hoort bij het recht en bij de gerechtigheid. Maar Jezus heeft in onze plaats betaald. Zo wordt er recht gedaan.

Recht en gerechtigheid zijn echter woorden die in het arsenaal van Tolle niet bestaan. Slachtoffers van menselijk onrecht krijgen bij Tolle dan ook geen recht, nu niet en ook straks niet, als het laatste oordeel komt. Tolle gelooft niet in een laatste oordeel waarin alles wat nu niet recht gezet kan worden, wordt recht gezet.

Bij Tolle is echter voor vergeving geen prijs betaald. Vergeven gaat volgens Tolle vanzelf, dat blijkt wanneer hij schrijft: *'Je moet niet proberen de grief los te laten. **Proberen** los te laten, te vergeven, werkt niet. Vergeving gaat vanzelf als je ziet dat de grief geen ander doel heeft dan een onwaar zelfgevoel te versterken, het ego in stand te houden. Het zien werkt bevrijdend. Jezus' opdracht 'je vijanden te vergeven' gaat vooral over het uitschakelen van een van de belangrijkste egoïsche structuren in het menselijke verstand'.* 'Vergeven' doe je volgens Tolle dus automatisch als je maar tot het juiste inzicht komt m.b.t. het ego van je naaste. Vergeving is een knop die dan volgens Tolle automatisch aan gaat. Is dat nu vergeving volgens Jezus? Ik denk van niet. Allereerst valt het op dat Tolle in bovengenoemd citaat van Jezus *'je vijanden vergeven'* geen tekst verwijzing geeft. Dat doet Tolle bij andere citaten van Jezus wel. Muggenzifterij? Ik denk van niet. Het citaat van Jezus wordt door Tolle onjuist weer gegeven. Want dit is wat Jezus in werkelijkheid zegt in Mat. 5: 44 en 45: *'En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor*

wie jullie vervolgen, alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel. Hij laat zijn zoon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen'. Ook hier is onvoorwaardelijke liefde de basis voor vergeving. Iemand van harte lief hebben die jou haat en die je zelfs ten dode toe vervolgt, is een eigenschap die geen mens uit zich zelf ter beschikking heeft. Alleen God kan je die geven wanneer je Hem erom bid. De conclusie moge duidelijk zijn: echt 'vergeven' gaat niet alleen veel dieper dan 'niet reageren', het is totaal iets anders. Alleen die echte vergeving verandert deze wereld.

Onder het kopje '**Waarheid: relatief of absoluut?**' volgt nu een interessant gedeelte. Tolle lijkt de spijker op de kop te slaan wanneer hij schrijft: *'De geschiedenis van het christendom is natuurlijk een schoolvoorbeeld van hoe het geloof dat je de enige bent die de waarheid kent, dat wil zeggen, gelijk heeft, je daden en gedrag tot in het waanzinnige kan corrumperen. Eeuwenlang werd het martelen en levend verbranden van mensen met opvattingen die ook maar iets afweken van de leer van de kerk of enge interpretaties van de schrift (de 'Waarheid') als goed gezien omdat de slachtoffers 'verkeerd' waren. Ze waren zo verkeerd dat ze omgebracht moesten worden. De waarheid werd als belangrijker beschouwd dan mensenlevens. En wat was de waarheid? Een verhaal waar je in moest geloven, een verzameling gedachten'*. Wat Tolle hier beschrijft kan inderdaad gebeuren en is ook vaak gebeurd en het kan steeds weer opnieuw gebeuren wanneer 'de waarheid' verandert in 'mijn waarheid'. Wat dat betreft is daar geen ontkomen aan. Maar wil dit nu zeggen dat 'de waarheid' niet bestaat, omdat er kennelijk zoveel zijn geweest, en nog zijn, die 'de waarheid' hebben verdraaid tot 'mijn waarheid' en die 'mijn waarheid' vervolgens met dodelijk geweld aan anderen hebben opgelegd? En dat alles onder de vlag van het christendom? Het goede nieuws is dat ook Tolle er van uitgaat dat 'de waarheid', ondanks alle misbruik, nog steeds bestaat en ook wij gaan daar vanuit. Alleen verschillen we van mening wat 'de waarheid' behelst. Daarover zo meteen meer. Maar de gruwelijkheden die Tolle hier beschrijft gebeuren helaas in iedere religie en ideologie. Tolle noemt hier expliciet de geschiedenis van het christendom maar ook in de 'verlichte' religies als het hindoeïsme en boeddhisme – waarvan Tolle een aanhanger is - komen bloedige vervolging en onderdrukking van andersdenkenden veelvuldig voor. Zo stond bijv. in het ND van 16 oktober jl. een rapport getiteld 'Persecuted and forgotten' van de organisatie 'Aid to the Church in Need'. In dit rapport stond: *'In India nam tussen oktober 2013 en januari 2015 het aantal aanvallen door radicale hindoes op christenen sterk toe. In Sri Lanka vielen extremistische boeddhisten vorig jaar tientallen kerken aan of dwongen deze te sluiten'*. In het ND van 13 januari 2016 lezen we dat: *'Het hindoeïstisch extremisme vooral christenen in India treft. Een hindoe – nationalistische groep wil met geweld elke Indiase staatsburger tot Hindoe maken. In Birma komen boeddhisten die zich tot het christendom bekeren in de problemen. In augustus vorig jaar is een anti bekeringswet aangenomen waardoor vrouwen toestemming aan hun ouders en de lokale overheden moeten vragen om te trouwen met een niet boeddhistische man. Ook daar neemt het geweld tegen christenen toe'*.

Als je dit van Tolle nu zo leest, dan komt deze vraag naar boven: is het met geweld opdringen van 'mijn waarheid' – ongeacht of dit door een kerk gebeurt of door andere groepen of individuen die zich tooien met de naam christen of christelijk - terug te voeren op de leer en de persoon van Jezus zelf? Anders gezegd: wordt dit geweld tegen andersdenkenden door Jezus gesanctioneerd? Dan is het antwoord: op geen enkele manier. Het tegendeel is waar. Om dit te illustreren een voorbeeld uit het leven op aarde van Jezus. Toen men Jezus gevangen wilden nemen in de Hof van Getsemane greep Petrus naar een zwaard om Jezus te verdedigen. Daarbij sloeg Petrus het oor af van één van de gerechtsdienaren. Jezus zei: *'Steek je zwaard terug op zijn plaats, want wie naar het zwaard grijpt, zal door het zwaard omkomen'* (Mat. 26:52). Geen geweld dus. Integendeel. In Mat. 5:38,39 zegt Jezus: *'Jullie hebben gehoord dat*

gezegd werd:” Een oog voor een oog en een tand voor een tand. En ik zeg jullie je niet te verzetten tegen wie kwaad doet, maar wie je op de rechterwang slaat, ook de linkerwang toe te keren’. En in 5:44: ‘heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen’. Jezus heeft nog nooit iemand gedwongen om Hem te volgen. Jezus nodigt uit maar dwingt nooit. Zo hebben miljoenen christenen in het verleden de vreedzame en liefdevolle leefregels van Jezus regels toegepast en worden ze nog steeds door miljoenen christenen over de hele wereld toegepast. Alle misbruik ten spijt. Jezus past de regel toe van de oude profeet Zacharia uit het Oude Testament: ‘Niet door kracht, noch door geweld, maar door mijn Geest’ (Zach. 4:6) zal het gebeuren’.

Zoals gezegd gelooft Tolle in het bestaan van de absolute waarheid en wij doen dat ook. Tolle bevestigt dit wanneer hij onder het kopje ‘**Waarheid: relatief of absoluut?**’ het volgende schrijft: ‘*Er is maar één absolute Waarheid, en alle andere waarheden komen daaruit voort*’. Laten we de waarheidsclaim van Tolle eens naast die van Jezus zetten.

A. Tolle’s absolute waarheidsclaim: ‘*De Waarheid is onlosmakelijk verbonden met wie je bent. Ja, je **bent** de Waarheid. Als je er ergens anders naar gaat zoeken, word je elke keer bedrogen. Het Wezen dat je bent is de Waarheid*’.

B. De absolute waarheidsclaim van Jezus: ‘*Ik ben de weg, de waarheid en het leven*’ (Joh. 14:6). Het is duidelijk dat de absolute waarheidsclaim A van Tolle inhoudt dat de mens *zelf* de absolute waarheid is, dat is de mens volgens Tolle in zijn ‘bewustzijn’, hetgeen Tolle elders het ‘Zijn’ of het ‘Ik Ben’ noemt. Met het ‘Ik Ben’ (‘Ik Ben’ is overigens een naam die God voor Zichzelf heeft gereserveerd) geeft Tolle de mens een goddelijke status, ja hij maakt de mens tot God, de mens zelf is dan ook de enige echte absolute waarheid volgens Tolle. Een gewaagde stelling van Tolle, als je ziet wat die mens ervan gebakken heeft!.

De waarheidsclaim B van Jezus is ook absoluut. Wanneer Jezus zegt: ‘*Ik ben de weg, de waarheid en het leven*’ wil Jezus daarmee zeggen dat Hij de enige, exclusieve, Weg naar de Vader, naar God zelf is.

Andere wegen of routes bestaan er niet. Hij is ook, dé Waarheid, buiten Hem bestaat er geen waarheid.

Jezus belichaamt de ware God en het eeuwige leven. Daarom noemt Hij zich ook ‘het leven’. Buiten Jezus is er helemaal geen leven, is er helemaal niets. Met Jezus openbaart zich de werkelijkheid van God in deze wereld. Met Jezus presenteert zich de levende God in de wereld. Het is duidelijk dat A en B elkaar uitsluiten. Dus je hebt hier een keuze te maken en de vraag is: kies je voor Tolle of voor Jezus?.

Het merkwaardige dat Tolle nu gaat doen, is dat hij de woorden van Jezus ‘*Ik ben de weg, de waarheid en het leven*’ in zijn eigen visie gaat inpassen. Tolle gaat net doen alsof Jezus voor de visie van Tolle kiest en laat Jezus vervolgens als wegwijzer naar Tolle’s eigen waarheid functioneren. Dit blijkt wanneer Tolle schrijft: ‘*Het Wezen dat je bent is de Waarheid. Jezus probeerde dat over te brengen toen hij zei: ‘Ik ben de weg en de waarheid en het leven.’. Deze door Jezus uitgesproken woorden behoren tot de krachtigste en meest directe wegwijzers naar de Waarheid, als je ze goed begrijpt. Als je ze verkeerd opvat, worden ze echter een geweldig obstakel. Jezus spreekt over het binnenste Ik Ben, de wezenlijke identiteit van elke man en vrouw, van elke levensvorm in feite. Hij spreekt over het leven dat jij bent*’. Tolle zou wellicht een beetje gelijk hebben als Jezus gezegd zou hebben: ‘Ik ben een weg (in de betekenis van ‘wegwijzer’) naar de waarheid en het leven’. Maar dat zegt Jezus helemaal niet. Tolle verdraait de woorden van Jezus om daarmee zijn eigen visie te ondersteunen. We moeten Tolle’s visie volgen want schrijft hij: *Deze door Jezus uitgesproken woorden behoren tot de krachtigste en meest directe wegwijzers naar de Waarheid, als je ze goed begrijpt. Als je ze verkeerd opvat, worden ze echter een geweldig obstakel*’. Hier zegt Tolle feitelijk dat je woorden van Jezus als ‘wegwijzer’ naar de ideeën van Tolle **moet** volgen anders begrijp je het niet en vorm je een obstakel voor de ideeën van Tolle zelf. Welnu, laten wij dan maar dat obstakel

zijn want Tolle kan niet verhinderen dat Jezus nu eenmaal gezegd heeft wat hij heeft gezegd en dat is het tegenovergestelde van wat Tolle er van maakt.

Onder het kopje **'Het ego is niet persoonlijk'** en het kopje **'Oorlog is een denkrichting'** gaat Tolle een aantal zaken stellen waarmee hij o.i. behoorlijk door de mand valt. Zijn opvatting dat he ego 'niet persoonlijk is' hebben we in het vorige hoofdstuk al besproken en toen geconstateerd dat hij daarmee de verantwoordelijkheid van de mens voor de slechte daden van zijn ego terzijde schuift. Tolle bevestigt dit ook in dit hoofdstuk wanneer hij schrijft: *'Alles waar je boos van wordt of waar je hevig op reageert zit ook in jou. Maar het is niet meer dan een vorm van ego en als zodanig is het volkomen onpersoonlijk. Het heeft niets te maken met wie die persoon is, en het heeft ook niets te maken met wie jij bent'.*

Als Tolle het kwade ego dat in mijzelf zit bagatelliseert en de noodzaak er niet van inziet om daar tegen te strijden, dan is het ook geen wonder dat hij de *strijd* tegen het kwaad in de wereld om mij heen, al helemaal niet wil voeren. We vinden het zondermeer een kwalijke zaak dat Tolle de strijd tegen het kwaad in deze wereld in feite opgeeft. Dat blijkt wanneer hij schrijft: *'In bepaalde gevallen moet je jezelf of iemand anders ertegen beschermen dat je elkaar kwaad doet, maar pas ervoor op dat je er geen missie van maakt om 'het kwaad uit te roeien', want dan verander je waarschijnlijk in datgene waar je tegen vecht. Vechten tegen onbewustheid trekt jou ook in de onbewustheid. Onbewustheid, gestoord egoïsch gedrag, kun je nooit overwinnen door het aan te vallen. Zelfs als je je tegenstander overwint, blijkt de onbewustheid gewoon zijn intrek te hebben genomen bij jou, of de tegenstander neemt een nieuwe vorm aan. Wat je bestrijdt versterk je, en iets waartegen je je verzet houdt stand. Deze dagen hoor je vaak de uitdrukking 'de oorlog tegen' dit of dat, en telkens als ik dat hoor weet ik dat het op een mislukking zal uitdraaien'.* Als we dit advies van Tolle zouden opvolgen, dan zou er helemaal geen strijd meer gevoerd worden tegen de uitwassen van het kwaad. Geen strijd meer tegen bijv. de tabakslobby die bewust miljoenen slachtoffers maakt, geen strijd meer tegen honger, tegen kinderporno, tegen gedwongen prostitutie, tegen de onderdrukking van vrouwen, tegen kinderarbeid enz. , want zegt Tolle, het helpt toch niet en het draait allemaal op een mislukking uit. Misdaad moet je ook niet straffen vind Tolle want daar komen volgens Tolle alleen maar meer delinquenten van. Recht en gerechtigheid zijn daarbij het kind van de rekening, zoals we boven al hebben omschreven. We geven toe dat de strijd tegen het kwaad, het geweld en de uitbuiting in deze wereld nooit gewonnen kan worden want daar is de mens te diep voor gevallen. Maar dit maakt de strijd tegen het kwaad nog niet zinloos. Integendeel. Ook al kan er in de strijd tegen de honger van bijv. kinderen in deze wereld, van de tien kinderen maar één gevoed worden, dan is die strijd nog steeds zinvol. We worden opgeroepen om die strijd te blijven voeren, ook al is het dweilen met de kraan open. Dat die kraan open blijft staan is overigens onze eigen schuld. Wij rijke westerlingen vormen een derde van de mensheid en toch consumeren wij twee derden van alle grondstoffen en onthouden die aan twee derde van de wereld. Ook na zijn opstand tegen God, zocht God de mens weer op en riep hem ter verantwoording: *'Adam, waar ben je?'* . De roeping om te strijden tegen het kwaad is gebleven en die roeping die geldt voor alle mensen, of ze nu gelovig zijn of niet. Tolle maakt het nog bonter wanneer hij schrijft dat je zelfs ziekten en epidemieën niet meer moet bestrijden want: *'De oorlog tegen ziekte heeft ons onder andere de antibiotica opgeleverd. Aanvankelijk waren die buitengewoon succesvol en leek het erop dat we daarmee de oorlog tegen infectieziekten zouden kunnen winnen. Nu zijn veel experts het erover eens dat het wijdverbreide en onzorgvuldige gebruik van antibiotica een tijdbom heeft opgeleverd en dat bacteriestammen die resistent zijn geworden tegen antibiotica naar alle waarschijnlijkheid voor een terugkeer van die ziekten en mogelijk epidemieën gaan zorgen. Volgens het Journal of the American Medical Association is medisch handelen in de Verenigde Staten de meest voorkomende doodsoorzaak na hart- en vaatziekten en kanker. Homeopathie*

en acupunctuur zijn voorbeelden van alternatieve benaderingen van de geneeskunde die ziekte niet als vijand beschouwen en daarom geen nieuwe ziekten scheppen'. Je vraagt je of hoe Tolle tot zo'n uitspraak komt dat ziekte niet als een 'vijand' beschouwd dient te worden?. Als ziekte, zoals Tolle beweert, geen doodsvijand is, dan hoeft je ziekte ook niet te bestrijden en is dat vanuit die optiek ook logisch. We dienen m.i. goed in het oog te houden dat Tolle o.i. een vertegenwoordiger is van de oosterse godsdiensten en met name het boeddhisme. Er bestaat in de oosterse godsdiensten en met name in het boeddhisme geen absolute tegenstelling tussen goed en kwaad. Binnen die opvatting is het kwade er nu eenmaal en is het goede er nu eenmaal en zijn die er altijd al geweest. Het ene bestaat bij de gratie van het andere. Licht kan er alleen maar zijn omdat er ook duisternis is. Het heeft dan ook geen zin daar tegen te strijden. Je moet alleen proberen het kwade een zodanige plaats te geven, dat je er geen last van hebt. Daar is Tolle dan ook voortdurend mee bezig. Hij wil je op een bepaalde manier van het kwaad in jezelf (het ego) en het kwaad in de wereld afschermen. Je trekt jezelf terug in de schulp van je 'verlichte' bewustzijn en het gevolg daarvan is dat je het kwaad in jezelf (het ego) én het kwaad in de wereld onberoerd laat. Het kwaad kan feitelijk zijn gang gaan en welig tieren. Dit alles is volgens Tolle nodig om je een goed gevoel te geven. Het ego van de mens vindt deze thesen van Tolle prima. Het verhaal van Tolle voelt in eerste instantie aan als een 'thuis' komen. En toch is dat een bedrieglijk thuis komen want Tolle vlakt alles af, het goede én het kwade. Daarmee plaatst Tolle zich buiten de realiteit van het leven, die veel weerbarstiger is en veel dieper gaat dan Tolle ons wil laten geloven.

De Bijbel echter, beschouwt de dood wel degelijk als een vijand die bestreden dient te worden. Die vijand, de dood, heeft de mens zelf binnen de poorten van zijn bestaan gehaald toen hij in opstand kwam tegen God: *'als je daarvan eet zul je sterven'* (Gen 3:3). Lichamelijk én geestelijk. Oorspronkelijk hoorde de dood echter niet bij de geschapen wereld van God. Het is waar, de strijd tegen de (lichamelijke) dood kan niet gewonnen worden. Althans nog niet. Ons lichaam moet nu nog sterven, daar is geen ontkomen aan. De dood zal pas overwonnen zijn als Jezus terug komt (1 Kor. 15: 54,55). Als de dood onze grote vijand is, dan is één van de grote aanjagers van de dood, nl. de ziekte, ook een vijand die bestreden moet worden. In die strijd zijn door de medische wetenschap al veel successen geboekt. Antibiotica is daar één van, ook al ligt resistentie op de loer. Virussen, ziekten zijn echter weerbarstig en vechten in nieuwe gedaanten terug. Al met al heeft de medische wetenschap heel veel vooruitgang geboekt in de strijd tegen ziekten en daar mogen we dankbaar voor zijn. De tirade van Tolle tegen de medische wetenschap mist dan ook alle realiteitszin. Tolle schijnt te willen suggereren dat alleen de alternatieve geneeswijzen - homeopathie en acupunctuur – een genezende werking hebben. Volgens Tolle komt dat omdat de alternatieve geneeskunde ziekte niet als een vijand beschouwt. Nu zeg ik geen kwaad woord over homeopathie en acupunctuur. Ik ben geen medicus en ik heb daar geen verstand van en als mensen zeggen dat ze daar baat bij hebben, dan geloof ik dat. Maar waar ik me wel zorgen over maak is dat Tolle met één pennenstreek de hele medische wetenschap aan de kant gooit. Het kan voor onkundige mensen zo maar aanleiding zijn om de reguliere medische zorg te mijden en zich over te geven aan alternatieve kwakzalvers. Met soms fatale gevolgen. De actrice Silvia Millecam, die in 2001 overleed, is er een bekend voorbeeld van.

Toch zit er een bepaalde logica in Tolle's benadering van ziekte die hij niet als vijand beschouwt. Het heeft alles te maken met het o.i. onjuiste mensbeeld dat Tolle hanteert. Enerzijds tekent Tolle de kwalijke werking van het menselijke ego zeer accuraat. Maar anderzijds bederft Tolle die accurate benadering door de menselijke geest – o.i. ten onrechte - op te splitsen in een onbewuste component (het ego) en de 'bewuste' component. Die 'bewuste' component is ten onrechte bij Tolle goddelijk. En dat goddelijke 'bewustzijn' gaat bij Tolle de kwalijke daden van het ego vergoelijken. Het gevolg hiervan

is dat de strijd tegen het kwaad in de mens- en annex ook in de maatschappij- hierdoor stagneert. Hetzelfde zien we wanneer het over Tolle's opvatting over ziekte gaat. Omdat Tolle ziekte niet als vijand (kwaad) beschouwt, stagneert de strijd tegen ziekten en epidemieën en komt de medische wetenschap tot stilstand, althans indien de opvattingen van Tolle hieromtrent in de wereld gevolgd zouden worden. Onder het kopje: **'Het ego voorbij: je ware identiteit'** schrijft Tolle: *'Spirituele zelfverwezenlijking wil zeggen dat je duidelijk ziet dat wat je waarneemt, ervaart, denkt of voelt uiteindelijk niet is wie je bent, dat je jezelf niet kunt vinden in al die dingen die voortdurend voorbijgaan. De Boeddha was waarschijnlijk de eerste die dat duidelijk zag en dus werd anata (geen zelf) een van de centrale punten van zijn leer. En toen Jezus zei: 'Verloochen jezelf', was wat hij bedoelde: ontken (en vernietig) de illusie van het zelf. Als het zelf – ego – werkelijk is wie ik ben, zou het absurd zijn om het te 'verloochenen'.* Ook hier doet Tolle het voorkomen alsof Jezus en Boeddha het eens zijn en op dezelfde lijn zitten. Ook hier ontbreekt weer bij het citaat van Jezus *'verloochen jezelf'* een tekstverwijzing uit de Bijbel. Reden genoeg om weer wat alarmbelletjes te laten rinkelen. Want wat zegt Jezus in werkelijkheid in Mat. 16:24,25: *'Wie achter mij aan wil komen, moet zichzelf verloochenen, zijn kruis op zich nemen en mij volgen. Want ieder die zijn leven wil behouden, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van mij, zal het behouden'.* Het gaat in dit citaat van Jezus helemaal niet om de vernietiging van het 'zelf', het 'ego'. Jezus vernietigt nooit ego's. Hij vernieuwt ego's door de kracht van de Heilige Geest. Het gaat in dit citaat over het navolgen van Jezus. Niemand kan dit uit zich zelf. Ieder mens verzet zich daartegen. Jezus volgen gaat tegen je aangeboren gevoel in. Willen we hem toch volgen, dan moeten we onszelf 'verloochenen'. Dan moeten we tegen onze eigen natuur ingaan. Schijnbaar kom je op achterstand als je Jezus volgt. Schijnbaar verlies je je leven als je Jezus volgt. Maar zegt Jezus, het is slechts schijn. Het is alsof Jezus zegt: *'Laat mij met mijn Geest in jou komen, dan zal je jezelf verloochenen en mij navolgen en hoewel het lijkt alsof dan je leven verliest wanneer je mij volgt, het is slechts schijn want uiteindelijk zal je het echte leven vinden'.*

Onder het kopje **'Alles wat we bouwen is instabiel'** zegt Tolle het volgende: *'Als je beseft dat alles wat we bouwen kan instorten (instabiel is), zelfs het schijnbaar vaste materiële, komt er vrede in je op. Dat komt doordat het inzicht in de vergankelijkheid van alle vormen je herinnert aan de dimensie van het vormloze in jezelf, aan wat de dood te boven gaat. Jezus noemt dat 'eeuwig leven'.* Weer zo'n citaat van Jezus zonder tekstverwijzing. Het 'vormloze in jezelf' is volgens Tolle onsterfelijk want zegt hij 'het gaat de dood te boven'. Het 'vormloze in jezelf leeft dus eeuwig en is dus volgens Tolle goddelijk. Je bent zelf dus god volgens Tolle. Noemt Jezus dit 'vormloze in jezelf' echt 'eeuwig leven'? Nou, we denken van niet. Jezus zegt in Joh. 17:3: *'Het eeuwige leven, dat is dat zij U (God de Vader) kennen, en Hem die U gezonden hebt, Jezus Christus'.* God en Jezus 'kennen' is niet alleen weten wie God of Jezus is maar ook met God en Jezus leven in een diepe en innige verbondenheid. Wie dat gelooft en zo leeft, heeft het eeuwige leven. Dat is heel wat anders dan Tolle hier schrijft.

Hoofdstuk 4.

In deze aflevering bespreken we enkele aspecten uit het vierde hoofdstuk van het boek van Eckhart Tolle *'Een nieuwe aarde'*. De titel van dit hoofdstuk is: **'Rollen spelen: de vele gezichten van het ego'**. Het wordt tijd eens nader kijken naar het door Tolle veelvuldig gebruikte woord 'Tegenwoordigheid'. 'Tegenwoordigheid' is bij Tolle vrijwel synoniem aan het woord 'Nu' en aan het woord 'Bewustzijn'. Deze woorden worden door het hele boek heen gebruikt, ook in dit hoofdstuk. Allereerst een aantal citaten uit dit hoofdstuk die hier nader op het woord 'Tegenwoordigheid' ingaan:

1. *'Het ego zoekt niet de vormloze aandacht die Tegenwoordigheid is, maar aandacht in een bepaalde vorm, zoals erkenning, lof, bewondering, of gewoon op een of andere manier opgemerkt te worden,*

erkenning te krijgen voor zijn bestaan'.

2. 'Bewust zijn betekent Tegenwoordigheid en alleen Tegenwoordigheid kan het onbewuste verleden in je oplossen'.

3. 'Hoe groter het aandeel gedeeld verleden in een relatie, des te tegenwoordiger moet je zijn; anders word je gedwongen het verleden telkens opnieuw te beleven'.

4. 'Als je naar je kind kijkt, luistert, het aanraakt, het met iets helpt, ben je alert, stil, helemaal tegenwoordig; je wilt niets anders dan dat moment zoals het is. Op die manier maak je ruimte voor Zijn. Op dat moment ben je, als je tegenwoordig bent, geen vader of moeder. Je bent de alertheid, de stilte, de Tegenwoordigheid die luistert, kijkt, aanraakt en zelfs praat. Je bent het Zijn achter het doen'.

5. 'Dan is daar Zijn. Je treft het aan in de stille, alerte Tegenwoordigheid van Bewustzijn zelf, van het Bewustzijn dat jij bent'.

6. 'Je bent het licht van de Tegenwoordigheid, het bewust zijn dat voorafgaat aan en dieper is dan alle gedachten en emoties'.

Nog een paar citaten met het woord 'Nu' dat bij Tolle synoniem is aan 'Tegenwoordigheid':

*7. 'Het ego weet niet dat je enige gelegenheid om vrede te hebben **nu** is. Of misschien weet het dat wel en is het bang dat je het ook ontdekt. Vrede is immers het einde van het ego. Hoe kun je nu vrede hebben? Door vrede te sluiten met het huidige moment. Het huidige moment is het veld waarop het spel van het leven gespeeld wordt. Het kan nergens anders gespeeld worden. Je moet eens zien wat er gebeurt als je vrede hebt gesloten met het huidige moment, zien wat je kunt doen of besluiten te doen, of nauwkeuriger gezegd wat het leven dan door je doet'.*

*8. 'Om een einde te maken aan het lijden waar mensen al duizenden jaren door geplaagd worden moet je bij jezelf beginnen en op elk moment de verantwoordelijkheid voor je innerlijke toestand aanvaarden. Dat betekent **nu**'.*

*9. 'De gedachten, emoties of reacties worden als zodanig herkend en op het moment dat je ze herkent verdwijnt de identificatie ermee vanzelf. Je zelfgevoel, je besef van wie je bent, ondergaat dan een verandering: daarvoor was je je gedachten, emoties en reacties, **nu** ben je het bewustzijn, de bewuste **Tegenwoordigheid** die getuige is van al die toestanden'.*

Als je deze citaten goed op je laat inwerken dan lijkt het wel alsof die woorden 'Tegenwoordigheid' en 'Nu' bij Tolle de werking krijgen die lijkt op de werking van een soort hard drug. Door het gebruik van drugs – trouwens ook door overmatig alcohol gebruik – kan je je gedachten tijdelijk afsluiten voor de nadelige gevolgen van je traumatische verleden en de confrontatie met en de angst voor de toekomst uit de weg gaan. Als je onder invloed bent van drugs of alcohol dan kan je even zalig genieten van het 'Nu', al je zorgen en moeiten zijn voor even vergeten, je voelt je veilig en geborgen in de cocon van de 'Tegenwoordigheid'. Maar het is slechts tijdelijk. Zodra de drug of de alcohol is uitgewerkt kom je weer terug in de ruwe en weerbarstige werkelijkheid. Eenmaal nuchter, blijkt dat er niets veranderd is. Integendeel, de problemen stapelen zich op en je wilt zo snel mogelijk weer terugkeren in de veilige cocon van de 'Tegenwoordigheid'. Zo ontstaat er een psychische en een lichamelijke verslaving aan alcohol en drugs. De verslaving krijgt je in zijn greep en zal je uiteindelijk vernietigen. Dat zijn de desastreuze gevolgen als je de confrontatie met je verleden en de angst voor de toekomst niet te lijf gaat, maar als je je angst en pijn en verdriet probeert weg te masseren door het gebruik van alcohol en drugs. Nu is er natuurlijk wel een verschil met de drug die Tolle 'Tegenwoordigheid' of 'Nu' noemt. Alcohol en drugs richten je ook lichamelijk en vaak ook financieel ten gronde en maken daardoor alles in je leven kapot. Dat kan je van te 'Tegenwoordigheids' drug van Tolle zo niet zeggen. Maar de drug van Tolle creëert wel een schijn werkelijkheid waarbij de mens zich afsluit voor zijn verleden en zijn angst

voor de toekomst uit de weg gaat. Dat blijkt bijv. uit het 2^e citaat dat we boven gaven: *'Bewust zijn betekent Tegenwoordigheid en alleen Tegenwoordigheid kan het onbewuste verleden in je oplossen'*. Volgens Tolle los je je onbewuste verleden door 'Tegenwoordigheid' op. Volgens Tolle heb je door concentratie op het 'Nu' geen last meer van de nare gevolgen van je verleden. Je repareert niet wat je in het verleden kapot hebt gemaakt, nee je zet het verleden met de drug 'Tegenwoordigheid' - tijdelijk - buiten spel. Dat blijkt ook uit het 3^e citaat van Tolle: *'Hoe groter het aandeel gedeeld verleden in een relatie, des te tegenwoordiger moet je zijn; anders word je gedwongen het verleden telkens opnieuw te beleven'*. De drug 'Tegenwoordigheid' van Tolle zorgt hier opnieuw niet voor reparatie of heling van relaties maar voor verdringing van alles wat in een relatie in het verleden stuk is gegaan. Verdringing en geen reparatie, dat is de typische werking van een drug, ook van de drug die Tolle 'Tegenwoordigheid' noemt. Verdringing en een reparatie, dat geldt niet alleen voor het verleden. Dat geldt ook voor de toekomst. Het devies van Tolle is: niet aan de toekomst denken. Tolle kan elders in dit hoofdstuk dan ook gerust schrijven: *'Streef niet naar geluk. Als je dat doet, vind je het niet, want streven is de antithese van geluk. Geluk is altijd vluchtig, maar vrij zijn van ongelukkige gevoelens is nu bereikbaar door onder ogen te zien wat het is in plaats van er verhalen over te vertellen. Ongelukkig-zijn verbergt je natuurlijke toestand van welbevinden en innerlijke vrede, de bron van echt geluk'*. Ergens naar 'streven' betekent bezig zijn met de toekomst. Zulk een 'streven' kan bijv. zijn dat je je best ervoor doet om bijv. je huwelijksrelatie goed te houden, ook in de toekomst. Maar dat moet je vooral niet doen vindt Tolle want als je daar naar streeft vind je toch geen geluk. Tolle weet iets veel beters en het lijkt alsof hij wil zeggen: 'Blijf maar lekker in je egoïsche coconnetje zitten van je 'Tegenwoordigheid' dan voel je jezelf prettig en onderneem vooral geen actie om je (huwelijks)relatie te verbeteren, dat helpt toch niet'. Want zegt Tolle in dit citaat: *'Geluk is altijd vluchtig, maar vrij zijn van ongelukkige gevoelens is nu bereikbaar door onder ogen te zien wat het is in plaats van er verhalen over te vertellen'*. Je moet dus volgens Tolle *niet* leren om onder ogen te zien wat er mis met je is en de verantwoordelijkheid voor je daden onder ogen zien. Als Tolle dat advies zou geven dan zou dat een stap in de goede richting zijn. Nee, je moet volgens Tolle via de tegenwoordigheidsdrug onder ogen zien dat je 'vrij kunt zijn van ongelukkige gevoelens'. Maar de vraag is: wat heb je daaraan? Je herstelt er niets mee, je leert er hooguit alleen mee te leven. Dan is de weg die Jezus wijst oneindig veel mooier. Jezus gaat nl wel de confrontatie met mijn zondige verleden aan. Niet om me kapot te maken maar juist om me te helen. Dat kan alleen als ik de echte waarheid van de situatie waarin ik verkeer onder ogen zie. Als ik toegeef dat ik hulp nodig heb en dat ik die genezende kracht niet in mezelf ter beschikking heb. Alleen Jezus heeft die kracht. Dat heb ik persoonlijk vele malen mogen ervaren. De kracht van Jezus gaat de confrontatie met mijn zondige leven aan en heelt mijn leven. Maar Jezus geeft mij ook blijde hoop voor de toekomst. Daar is mijn hele mens zijn bij betrokken. Mijn verleden, mijn heden en mijn toekomst. Mijn onbewust zijn en mijn bewust zijn. Hoe langer ik nadenk over dit boek van Tolle, des te meer raak ik ervan overtuigd dat dat die hele tegenstelling die Tolle maakt tussen een egoïsch 'onbewust' leven en een goddelijk 'bewust' leven een denkconcept is wat ver van de realiteit staat. Juist wat Tolle anderen voortdurend verwijt, nl. dat ze vasthouden aan denkconcepten, dat doet Tolle bij uitstek zelf. Weet je wie 'Tegenwoordig' is? Weet je wie alleen bij het 'Nu' leeft? Dat is de kat van mijn zeer gewaardeerde buurman Dick Rozing die dagelijks bij ons op bezoek komt en in de mand ligt te slapen. Die kat denkt niet na over haar verleden en zij denkt ook niet na over de toekomst. Bij de kat is alles 'Tegenwoordig' en haar behoeften beperken zich tot het 'Nu'. In feite wil Tolle de mens dezelfde kant opsturen. Maar de mens is geen dier. De mens is een redelijk wezen en heeft van God 'verstand' gekregen. Verstand is de grootste gave die de mens ontvangen heeft van God. Voor Tolle is het verstand de grootste vijand van de mens. Om de psyche van

mens in een toestand van 'Tegenwoordigheid' te manoeuvreren is Tolle gedwongen om alle menselijke emoties en elk menselijk falen af te vlakken en te relativiseren. Zonden, verdriet en gebrokenheid worden verdrongen en ontkend maar ook blijdschap wordt gerelativeerd en afgevlakt. In het achtste hoofdstuk noemt Tolle dat: *'Ook dit gaat voorbij'*. In dat hoofdstuk staat het verhaal van een koning die van een wijze man een ring kreeg met de inscriptie *'Ook dit gaat voorbij. 'Wat betekent dit?' vroeg de koning. De wijze man zei: 'Draag deze ring altijd. Bij alles wat er gebeurt, goed of slecht, raakt u de ring aan en leest u de inscriptie. Op die manier hebt u altijd vrede.'* De conclusie die we hier kunnen trekken is dat Tolle met zijn denkconcept van het 'Nu' en de 'Tegenwoordigheid' de mens ontmenselijkt.

In dit hoofdstuk gaat Tolle nader in op het begrip 'Liefde'. Tolle schrijft: *'Wat gewoonlijk 'verliefd worden' heet is in de meeste gevallen een intensivering van egoïsch willen en nodig hebben. Je wordt verslaafd aan een andere persoon of liever aan je beeld van die andere persoon. Het heeft niets te maken met ware liefde, die in het geheel geen willen in zich draagt'*. Nu gaat het ons om dat laatste zinnetje: *'liefde, die in het geheel geen **willen** in zich draagt'*. Eerlijk gezegd geloven we daar niets van. Vanuit de optiek van Tolle klopt het echter wel. 'Willen' komt dicht bij 'streven' en ergens naar 'streven' brengt volgens Tolle toch geen geluk zoals we boven al hebben uitgelegd. Maar 'willen' hoort wel degelijk bij de liefde. Sterker nog, 'willen' is een essentieel onderdeel van de echte liefde. Laten we proberen dit vanuit God zelf, die Liefde is, duidelijk proberen te maken. In Ezech. 18:23 lezen we dat God de dood van de zondaar niet wil: *'Nee, ik wil dat hij tot inkeer komt en in leven blijft'*. In 1 Tim 2:4 is sprake van God, onze redder *'die wil dat alle mensen worden gered en de waarheid leren kennen'*. Die wil van God om te redden komt voort uit Zijn liefde, dat lezen we in een zeer belangrijke Bijbeltekst, Joh. 3:16: *'Want God had de wereld zo lief, dat Hij zijn enige Zoon gegeven heeft, opdat iedereen die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft'*. De wil van God om mensen te redden is zo groot dat Hij het liefste wat Hij bezit, zijn Zoon, er voor over heeft gehad om ons te redden. Echte liefde drijft op wilskracht en is ten diepste een bewuste keuze. Juist in tijden van huwelijks crisis komt het er op aan. Je hebt voor elkaar gekozen en je hebt elkaar trouw beloofd en nu moet je er ook voor gaan, ook als het moeilijk wordt. Zonder de wil om elkaar lief te hebben, blijft geen enkele liefdes relatie bestaan. In 1 Kor. 13 vinden we een prachtige parodie over de liefde. We lezen daar in vers 7 over de liefde: *'Alles verdraagt ze, alles gelooft ze, alles hoopt ze, in alles volhardt ze'*. Geloof, hoop en volharding zijn allemaal zaken waar Tolle ten diepste niets van moet hebben want Tolle wil je vooral een goed gevoel geven en kiest in alles *'the easy way out'*.

Tolle zegt in dit Hoofdstuk nog iets merkwaardigs over de liefde. We lezen: *'Liefhebben is jezelf herkennen in iemand anders'*. En even verderop: *'Wanneer iemand anders je erkent, trekt die erkenning de dimensie van Zijn door jullie allebei meer in deze wereld. Dat is de liefde die de wereld verlost. Ik heb het hier vooral gehad over je relatie met je kinderen, maar het geldt natuurlijk voor alle relaties. Mensen zeggen wel dat God liefde is, maar dat is niet helemaal juist. God is het Ene Leven in en boven de ontelbare levensvormen. Liefde veronderstelt dualiteit: degene die liefheeft en de geliefde, subject en object. Liefde is dus de herkenning van eenheid in de wereld van de dualiteit. Dat is de geboorte van God in de wereld van de vormen. Liefde maakt de wereld minder werelds, minder dicht, transparanter voor de goddelijke dimensie, het licht van het bewustzijn'*. Allereerst moeten we stellen dat het zinnetje *'God is het Ene Leven in en boven de ontelbare levensvormen'* een misleidend zinnetje is. Met de opmerking dat God ook 'boven' de ontelbare levensvormen is wil Tolle de indruk wekken alsof Tolle ook gelooft in een God die buiten de mens om bestaat als zelfstandig Wezen. Maar dat is niet zo. We hebben het al vaker gezegd en moeten dit voor de duidelijkheid telkens benadrukken: Als Tolle het in dit citaat – en elders – over 'God' heeft, dan heeft hij het *nooit* over een transcendent wezen dat 'buiten' ons is en dus

zelfstandig opereert; hij heeft het *nooit* over de *persoon* van onze Almachtige God en Vader die hemel en aarde geschapen heeft en die zich openbaart in de Bijbel, die God die in Jezus Christus door de Heilige Geest in ons wonen wil en een relatie met de mens wil aangaan. Daar gelooft Tolle als boeddhist niet in. Tolle gelooft niet in het bestaan van een transcendent God die buiten de mens om bestaat. God is bij hem een soort kracht die zich manifesteert in wat hij noemt het menselijk 'Bewustzijn', ook wel door hem genoemd het 'Zijn' of het 'Ik Ben'. De mens heeft dus god in zichzelf en is daardoor zelf een god. Tolle definieert liefde hier als: *'Liefhebben is jezelf herkennen in iemand anders'*. Met deze uitspraak maakt Tolle 'liefhebben' en dus ook 'liefde' tot een soort van 'ons kent ons' verhaal. Je herkent een stukje van jezelf in iemand anders en dat is dan liefhebben en liefde. Die liefde heeft volgens Tolle ook verlossende kracht. Sterker nog, de wereld wordt er volgens Tolle door verlost. Je herkent je goddelijk 'Zijn' in iemand anders en dat heeft verlossend effect op anderen in deze wereld. Door die wederzijdse erkenning van het 'Zijn' ontstaat er in de wereld een soort van olievlek werking. Die wederzijdse erkenning en herkenning van het 'Zijn' verspreidt zich daardoor naar steeds meer mensen, je krijgt dan een soort van domino effect. Dat domino effect is wat Tolle bedoelt wanneer hij zegt: *'Wanneer iemand anders je erkent, trekt die erkenning de dimensie van Zijn door jullie allebei meer in deze wereld. Dat is de liefde die de wereld verlost'*. De wereld heeft dus volgens Tolle geen Verlosser nodig die van buiten naar de wereld komt en de wereld verlost, nee, jijzelf verlost de wereld met de kracht van je 'Zijn'. Nu is het specifieke van het domino effect dat als de eerste steen omvalt, de rest ook moet volgen. Als de eerste steen eenmaal gevallen is, is dat is een onontkoombaar effect. De ideeën van Tolle zijn echter niet origineel, ze stammen uit het eeuwenoude zen boeddhisme, het gnosticisme en het middeleeuwse mysticisme. Dit domino effect, de verlossing van de wereld waar Tolle het over heeft echter toen niet plaats gevonden en heeft nog steeds niet plaats gevonden, ondanks dat die verlossing (waarmee hij eigenlijk bedoelt 'verlichting') volgens Tolle onontkoombaar is.

In bovengenoemd citaat zegt Tolle: *'Mensen zeggen wel dat God liefde is, maar dat is niet helemaal juist'*. Dit is een suggestieve opmerking van Tolle die je zo maar op een verkeerd been zet. Het zijn nl niet 'mensen' die zeggen dat God liefde is maar het is God zelf die zegt dat Hij Liefde is (1 Joh. 4:8). Nu is de liefde van God heel wat anders dan *'jezelf herkennen in iemand anders'*. God heeft de mens niet lief omdat Hij iets van Zichzelf in die mens herkent of iets van de mens nodig zou hebben. God heeft alles wat Hij nodig heeft al in Zichzelf. God heeft de mens lief, ten eerste omdat God niet anders kan en wil dan liefhebben en ten tweede omdat God voor de omgang met de mens *gekozen* heeft. Hij heeft ervoor gekozen om de mens lief te hebben. De liefde van God voor de mens is *onvoorwaardelijke* liefde en die liefde strekt zich uit tot alle mensen. Die onvoorwaardelijke liefde van God voor de mens bleef en blijft bestaan, ook nadat de mens besloot om zich tegen Zijn liefde te verzetten. Hij gaf Zijn eigen Zoon om te kunnen blijven liefhebben. God wil met zijn liefde de vijandschap en tegenstand van de mens overwinnen en dat doet Hij ook. Liefde is dus een keuze. Zoals Gods liefde onvoorwaardelijk is, zo moet ook onze liefde voor de mensen onvoorwaardelijk zijn. Jezus gaat ons hierin voor als Hij zegt: *'Is het een verdienste als je liefhebt wie jou liefheeft? Doen de tollenaars niet net zo? En als jullie alleen je broers en zusters vriendelijk bejegenen, wat voor uitzonderlijks doe je dan? Doen de heidenen niet net zo?'* (Mat 5: 46,47). Tolle komt niet verder dan: *'Liefde is dus de herkenning van eenheid in de wereld van de dualiteit'*. Met dit soort liefde van Tolle zal er niets veranderen in deze wereld. Harten worden er nl. niet door veranderd. Maar als God door Zijn Geest de liefde van Christus in je hart uitstort, ga je onvoorwaardelijk liefhebben, ook daar waar je haat en tegenstand ontmoet. Dat is de soort van liefde die de wereld wél verandert en die liefde zal altijd blijven bestaan (1 Kor 13:8). Liefhebben die jou haten is een eigenschap die geen mens uit zichzelf kan opbrengen, die eigenschap kan alleen God je geven

door Zijn genade.

Onder het kopje **'Bewust Lijden'** zegt Tolle over het lijden het volgende: *'De mensheid is voorbestemd om een einde aan het lijden te maken, maar dat gebeurt op een andere manier dan het ego denkt. Een van de vele onjuiste veronderstellingen van het ego, een van zijn vele waanvoorstellingen, is 'Het is niet goed dat ik moet lijden'. Soms wordt die gedachte overgedragen op iemand die je na staat: 'Mijn kind mag niet lijden.'* Die gedachte zelf ligt aan de basis van het lijden. Lijden heeft een edel doel: de evolutie van het bewustzijn en het opbranden van het ego. De man aan het kruis is een archetypisch beeld. Hij is elke man en elke vrouw. Zolang je je verzet tegen het lijden, is het een langzaam proces omdat het verzet meer ego voortbrengt dat verbrand moet worden. Maar als je het lijden aanvaardt, gaat het proces sneller door het feit dat je bewust lijdt. Je kunt het lijden voor jezelf aanvaarden of het voor iemand anders aanvaarden, zoals je kind of je vader of moeder. In het midden van het bewuste lijden vindt de verandering al plaats. Het vuur van het lijden verandert in het licht van het bewustzijn. Het ego zegt: *'Het is verkeerd dat ik moet lijden'*, en door die gedachte moet je veel meer lijden. Het is een verdraaiing van de waarheid die altijd paradoxaal is. De waarheid is dat je *'ja'* moet zeggen tegen het lijden voordat je er boven kunt staan'. Als we het begin van dit citaat: *'De mensheid is voorbestemd om een einde aan het lijden te maken'* letterlijk opvatten dan stuiten we meteen al op een tegenstrijdigheid. Want volgens Tolle maakt niet God een einde aan het lijden maar doet de mensheid dat zelf. Tegelijkertijd zegt Tolle echter dat de mens ertoe *'voorbestemd'* is om aan het lijden een einde te maken. *'Voorbestemd'* kan toch niet anders betekenen dan dat er iemand is die jou voorbestemd heeft tot die bepaalde taak. Iemand die daar van tevoren over heeft nagedacht en vervolgens besloten heeft om jou die taak toe te bedelen. Maar die persoon komt bij Tolle niet in beeld. Over die persoon horen we Tolle nooit spreken want die Persoon kan dan niemand anders zijn dan God zelf. En daar gelooft Tolle niet in. Het betoog dat Tolle hier over de zin van het lijden houdt lijkt in bepaalde opzichten op Tolle's opvattingen over de strijd tegen het kwaad en tegen ziekten, waarover we in het vorige hoofdstuk al spraken. Daar schreef Tolle dat we vooral niet de strijd moeten aanbinden tegen het kwaad in onszelf en in de wereld en dat we ook niet tegen ziekten moeten strijden.

Als het over het lijden gaat dan neemt Tolle op bepaalde punten eenzelfde standpunt in. Tolle hekelt het ego wanneer het ego zegt: *'Het is niet goed dat ik moet lijden'*; Tolle kwalificeert dat als een *'waanvoorstelling'*. Vervolgens geeft Tolle een positieve draai aan het lijden: *'Lijden heeft een edel doel: de evolutie van het bewustzijn en het opbranden van het ego'*. Vervolgens schrijft Tolle ook: *'De waarheid is dat je 'ja' moet zeggen tegen het lijden voordat je er boven kunt staan'* Als het waar is wat Tolle hier schrijft dan zouden we iedereen moeten adviseren om het lijden maar actief te gaan opzoeken en er *'Ja'* tegen te zeggen, want je kunt jezelf er kennelijk door verlossen, want wat is nu fijner dan dat je ego wordt opgebrand en je geen last meer hebt van zonden en gebreken. Een volmaakte wereld ligt dan binnen *eigen* handbereik van de mens.

Indirect brengt Tolle ook het lijden van Jezus aan het kruis ter sprake wanneer hij in dit citaat zegt: *'De man aan het kruis is een archetypisch beeld. Hij is elke man en elke vrouw'*. Een *'archetype'* is een *'oerbeeld'*, bij een *'oerbeeld'* moeten we denken aan herinneringen uit het collectieve onbewuste van de hele mensheid die in ieder mens zijn opgeslagen en die opnieuw tot leven gebracht kunnen worden. Daar hoort een bepaald gedragspatroon bij dat gereactiveerd kan worden. Dat gedragspatroon is in dit geval het lijden van Jezus aan het kruis. Als Jezus aan het kruis inderdaad een archetype zou zijn, dan vertegenwoordigt Jezus aan het kruis dus volgens Tolle iedere man of vrouw die lijdt en andersom ook: iedere vrouw of man die lijdt vertegenwoordigt Jezus in Zijn lijden aan het kruis. Wat Tolle hier zegt is onjuist. Jezus is helemaal geen archetype. Het lijden van Jezus aan het kruis – trouwens ook Zijn sterven

en Opstanding- is een uniek gebeuren wat door geen mens gekopieerd of overgedaan *kan en mag* worden en dus ook niet herbeleefd kan worden. Dat lijden van Jezus had nl. verzoenende kracht. Jezus leed voor ons aan het kruis en betaalde in onze plaats, zodat wij door God vrij gesproken konden worden. Van menselijk lijden kan dat nooit zo gezegd worden. Menselijk lijden heeft geen verzoenende kracht voor God. Wel kan een mens lijden als navolger van Jezus (1 Petr. 4:13-16). Als je Jezus volgt kan het zo maar zijn dat je vervolgd wordt, die vervolging ziet de Bijbel als een beproeving van het geloof. Miljoenen christenen hebben te maken gehad en hebben nog te maken met deze vervolging. Dat brengt veel lijden met zich mee. Maar de Bijbel roept je op om te midden van dat lijden – dat heel serieus wordt genomen en dat nooit gebagatelliseerd wordt – blij te zijn want *‘de Geest in al zijn luister rust op u’* (1 Petr. 4:16). Diepe blijdschap te midden van veel tranen. Blijdschap omdat je iets van God gekregen hebt wat niemand je kan afnemen, ook al moet je nog zo veel lijden.

We hebben al eerder geschreven dat Tolle op boeddhistische wijze alle emoties en gevoelens afvlakt. We hebben ook geschreven dat Tolle hiermee buiten de werkelijkheid van het leven staat. Tolle vlakt ook de diepte en de ernst van het lijden af. Dat doet hij wanneer Tolle zegt: *Zolang je je verzet tegen het lijden, is het een langzaam proces omdat het verzet meer ego voortbrengt dat verbrand moet worden. Maar als je het lijden aanvaardt, gaat het proces sneller door het feit dat je bewust lijdt* met als conclusie: *‘De waarheid is dat je ‘ja’ moet zeggen tegen het lijden voordat je er boven kunt staan’*. Tolle propageert hier een ‘bewust’ soort van stoïcijnse houding ten aanzien het lijden. Als je je volgens Tolle verzet tegen het lijden dan kost dat meer energie en daardoor duurt het lijden langer. Je moet je dan ook maar niet druk maken om het lijden is eigenlijk de ondertoon van Tolle. Je moet jezelf niet druk maken om je persoonlijk lijden maar je ook niet druk maken als anderen in deze wereld lijden want ook dat kost energie en verlengt het lijden. Voer geen strijd tegen het lijden dat je zelf doormaakt en voer geen strijd tegen het lijden in deze wereld maar zeg maar gewoon ‘Ja’ tegen het lijden, lijkt het devies van Tolle te zijn. Iedereen kan begrijpen dat de strijd voor de fundamentele rechten van de mens door deze theorie van Tolle ondermijnd wordt. Feitelijk verzet je je niet meer tegen het lijden dat de martelpraktijken van vele regimes en dictaturen er in deze wereld teweeg brengt. Het resultaat is dat als je de opvattingen van Tolle in de praktijk zou brengen, je in feite carte blanche geeft aan alle onderdrukkende regimes in deze wereld.

De Bijbel daarentegen neemt het lijden wél serieus en roept ons op om, zover dat in ons vermogen ligt, het lijden te bestrijden en op te komen voor allen die hebben te lijden onder wat voor vorm van onrecht dan ook. Lijden hoort nl. niet bij Gods oorspronkelijke schepping. De mens kwam in opstand tegen God en sleurde de hele schepping in zijn val mee. Daardoor kwam het lijden in deze wereld (Rom. 8:22). Maar die vergankelijkheid en dat lijden van de schepping is slechts een tijdelijke zaak. Straks, als de grote dag van de terugkomst van Jezus is aangebroken, zal de schepping uit haar lijden verlost worden en mag de schepping weer gaan delen in de luister van God (Rom. 8: 21). ‘Lijden’ is in de Bijbel op zich genomen nooit iets positiefs maar God gebruikt het lijden wel ten goede voor wie Hem liefhebben (Rom. 8:28). Uiteindelijk is er niets dat de gelovigen kan scheiden van de liefde van God. Ook het lijden niet (Rom. 8:38,39). De gelovigen mogen ervan verzekerd zijn dat alles, ook het lijden, voor hen zal meewerken ten goede (Rom. 8:28) Alleen die verzekering kan te midden van veel lijden echte troost bieden. Die troost kan Tolle – met zijn ‘Ja’ tegen het lijden - echter niet bieden.

Wat mij opvalt is dat Tolle zich voortdurend tegenspreekt. In het vorige hoofdstuk hebben we geconstateerd dat Tolle wel degelijk gelooft in het bestaan van een absolute waarheid. In dit hoofdstuk schijnt hij dat weer te ontkennen wanneer hij schrijft: *‘Aanhangers van zen zeggen: ‘Zoek niet naar de waarheid. Laat gewoon je meningen vallen.’* Uiteraard betekent dat niet dat Tolle zijn mening laat

vallen. Alle andere meningen moeten dat wel doen. Dat blijkt wanneer Tolle aan het einde van dit hoofdstuk het 'collectieve ego' gaat hekelen. Hij schrijft dan: *'Een collectief ego is meestal nog minder bewust dan de individuen die dat ego vormen. Een menigte (een tijdelijke egoïsche entiteit) bijvoorbeeld is in staat tot het begaan van gruwelen waartoe de eenling buiten de menigte niet in staat zou zijn. Volkeren gaan zich niet zelden te buiten aan gedrag dat bij een persoon onmiddellijk als psychopathisch zou worden herkend'*. Een slechte zaak dus dat collectieve ego. Behalve..... wanneer dit collectieve ego zich achter de opvattingen van Tolle schaaft. Lees maar, want Tolle schrijft vervolgens: *'Met het opdoemen van het nieuwe bewustzijn voelen sommige mensen zich geroepen om groepen te vormen die het verlichte bewustzijn verspreiden. Die groepen zullen geen collectieve ego's zijn. De individuen waaruit die groepen bestaan hebben niet de behoefte hun identiteit door die groep te laten bepalen. Ze zoeken geen vorm meer om aan te geven wat ze zijn. Zelfs als de mensen die zo'n groep vormen niet helemaal vrij zijn van ego, hebben ze genoeg bewustzijn in zich om het ego in zichzelf of in andere mensen te herkennen zodra het de kop opsteekt. Maar voortdurende waakzaamheid is geboden omdat het ego eropuit is de macht te grijpen en zich met alle middelen te handhaven. Het oplossen van het ego door het in het licht van het bewustzijn te brengen – dat wordt een van de belangrijkste doelen van deze groepen, of dat nu verlichte bedrijven, liefdadigheidsinstellingen, scholen of gemeenschappen van samenlevende mensen zijn. Verlichte collectieven gaan een belangrijke functie vervullen in de opkomst van het nieuwe bewustzijn. Net zoals egoïsche collectieven je in onbewustheid en lijden kunnen trekken, kan het verlichte collectief een maalstroom voor het bewustzijn vormen die de overgang van de aarde bespoedigt'*. Een collectief ego is dus volgens Tolle verschrikkelijk behalve als dat collectief ego de standpunten van Tolle vertolkt, dan gelden de wetten van het collectieve ego ineens niet meer. Dan hebben andere collectieve ego's het gedaan en wordt werkelijkheid wat Tolle al eerder in dit hoofdstuk heeft geschreven, wanneer hij Sartre citeert: *'De hel, dat zijn de anderen'* en *'Het zijn altijd de anderen die het jou aandoen'*.

Volgens Tolle moeten we dus de overgang naar de nieuwe aarde verwachten van deze collectieven die vrij zijn van het ego. Dat gaat volgens Tolle bovendien nog heel gemakkelijk ook. Want eerder in dit hoofdstuk had Tolle al geschreven: *'Je bevrijden van het ego is in werkelijkheid niet zo'n enorm karwei, maar een heel klein. Het enige wat je hoeft te doen is je bewust worden van je gedachten en emoties – op het moment dat ze er zijn. Dat is niet echt iets 'doen', maar een alert 'zien'. In die zin is het waar dat je niets kunt doen om je van het ego te bevrijden'*. Je vraagt jezelf verbijsterd af: als dat zo gemakkelijk is, waarom is die utopie van Tolle dan niet allang gerealiseerd en waarom leven we dan nog niet op die nieuwe aarde die Tolle ziet?. Het kost volgens Tolle geen pijn, geen moeite, slechts een *'alert zien'*. U begrijpt: wat Tolle hier schrijft is te simpel om waar te zijn. Het is totaal niet verankerd in de realiteit. Je kunt nu de vraag stellen: maar hoe zit dat dan met het Koninkrijk van God zoals de Bijbel dat tekent? Je krijgt de toegang tot dat Koninkrijk toch uit genade, voor niets, zonder dat de mens die toegang kan verdienen? Is dat dan ook niet te simpel? Dan is ons antwoord: Nee, dat is niet simpel. Voor die toegang tot dat Koninkrijk is een zeer hoge prijs betaald. Het heeft God het kostbaarste wat Hij had gekost: zijn eigen Zoon. Daardoor kon recht en gerechtigheid hersteld worden in deze wereld. Dat herstel kost strijd en kost moeite, dat is waar, maar het geeft nu al ook intense blijdschap en troost. Want de uitkomst is zeker: de overwinning aan het einde.

Ten slotte nog iets over Tolle's begrip van 'onsterfelijkheid'. Tolle schrijft over dit thema aan het einde van dit hoofdstuk onder het kopje: **'Een onweerlegbaar bewijs van onsterfelijkheid'**. Je zou op het eerste gezicht zeggen: dat is goed nieuws want ook wij geloven in de onsterfelijkheid van de menselijke ziel en dan is het mooi als anderen, zoals Tolle, in staat zijn om zelfs 'onweerlegbaar bewijs' van deze

onsterfelijkheid te leveren. Maar als we vervolgens zien hoe Tolle dit beargumenteerd dan stelt zijn bewijs teleur. We hebben al eerder aangetoond dat de strijd tegen het kwaad in onszelf en in deze wereld, maar ook de strijd tegen bedreigende machten als ziekte en lijden door Tolle wordt opgegeven. Iets soortgelijks doet Tolle ook met wat de Bijbel 'onze laatste vijand' noemt: de dood (1 Kor. 15:26). De angst die deze vijand bij de mens inboezemt, wordt door Tolle weg geredeneerd. Binnen zijn geconceptualiseerde visie past dat goed. We hebben al eerder gesteld dat het hele denkconcept van Tolle erop gebaseerd is om je een goed gevoel te geven. Om je een goed gevoel te geven moeten alle emoties bij Tolle afgevlakt worden zodat je er geen last meer van hebt. Bij dat goed gevoel past geen angst voor de dood. De dood noemt hij daarom slechts een *'schijnbare werkelijkheid en bedreiging'*. Maar het lijkt ons beter om eerst de context te geven waarin staat dat de dood een *'schijnbare werkelijkheid en bedreiging is'*. Dit citaat luidt: *'Het ego ontstaat door een splitsing in de menselijke psyche waarbij de identiteit zich splitst in twee delen die we 'ik' en 'mij' kunnen noemen. Elk ego is daarmee schizofreen, om dat woord eens te gebruiken in de populaire betekenis van een gespleten persoonlijkheid. Je leeft met een mentaal beeld van jezelf, een conceptueel zelf waar je een relatie mee hebt. Het leven zelf wordt geconceptualiseerd en losgemaakt van wie je bent als je het over 'mijn leven' hebt. Op het moment dat je 'mijn leven' zegt of denkt en gelooft in wat je zegt (in plaats van het als een taalkundige conventie te gebruiken), ben je het rijk van de waan binnengegaan. Als er zoiets is als 'mijn leven', volgt daaruit dat ik en mijn leven twee dingen zijn en dus kan ik mijn leven, mijn ingebeelde gekoesterde schat, ook verliezen. De dood wordt een schijnbare werkelijkheid en een bedreiging. Woorden en concepten splitsen het leven in afzonderlijke segmenten die zelf niet werkelijk zijn. We zouden zelfs kunnen zeggen dat de opvatting van 'mijn leven' de oorspronkelijke waan van het afgescheiden zijn is, de bron van het ego. Als ik en het leven twee zijn, sta ik los van het leven, sta ik los van alle dingen, alle wezens, alle mensen. Maar hoe zou ik los kunnen staan van het leven? Wat voor 'ik' zou er los van het leven, los van Zijn, kunnen bestaan? Het is volstrekt onmogelijk. Er is dus niet zoiets als 'mijn leven' en ik heb geen leven. Ik ben leven. Ik en het leven zijn één. Het kan niet anders. Hoe zou ik dan mijn leven kunnen verliezen? Hoe kan ik iets verliezen wat ik niet eens heb? Hoe kan ik iets verliezen wat Ik Ben? Het is onmogelijk'.*

Tolle zegt: *'Het ego ontstaat door een splitsing in de menselijke psyche waarbij de identiteit zich splitst in twee delen die we 'ik' en 'mij' kunnen noemen. Elk ego is daarmee schizofreen'*. Onze vraag: wie heeft die splitsing laten ontstaan? Wanneer heeft deze splitsing in de menselijke psyche plaats gevonden? We kunnen van die splitsing nergens enig spoor ontdekken in de geschiedenis. Als er, zoals Tolle stelt, van een splitsing in de menselijke psyche sprake zou zijn, dan is strikt genomen *ieder* mens schizofreen, want ieder mens beschikt immers over een ego. Als je daar over nadentkt dan kan je geen andere conclusie trekken dan dat die hele splitsing in de psyche in elke mens, waar Tolle het over heeft, ronduit absurd is. In feite is het niets anders dan een boeddhistisch denkconcept dat Tolle heeft overgenomen. In werkelijkheid bestaat die splitsing helemaal niet. Het is o.i. dan ook onzin dat *'elk ego daarmee schizofreen is'* zoals Tolle zegt. Voor de duidelijkheid: daarmee ontkennen we niet dat schizofrenie, als psychische aandoening, niet zou bestaan. (Hoewel, zie ook [www. Schizofreniebestaatniet.nl](http://www.Schizofreniebestaatniet.nl).)

De grondfout in het denkconcept van Tolle, die telkens tevoorschijn komt, is dat hij de mens van zijn identiteit berooft. Bewust zijn en onbewust zijn vormen samen de identiteit van de mens. Tolle gaat daar een splitsing in aanbrengen die nergens op gefundeerd is, maar wel de grootste ongelukken veroorzaakt. Bewustzijn en onbewust zijn vormen samen een eenheid van identiteit die niet uit elkaar te trekken is. Als er een roofmoord plaats vindt, dan handelt de moordenaar met voorbedachte rade. Hij wil geld. Daar is hij zich van bewust. Bewust vermoordt hij iemand om dat geld te bemachtigen. Waarom zou zo'n

roofmoordenaar dat ook niet vanuit zijn bewuste 'Zijn' doen? Natuurlijk kan het zo zijn dat de roofmoordenaar niet- of niet volledig- bewust is van de ellende hij aanricht bij het slachtoffer en de nabestaanden. Bewustzijn en onbewust zijn, zijn dan ook niet uit elkaar te trekken en lopen door elkaar heen, ook bij deze roofmoordenaar. Zij vormen samen de mens de roofmoordenaar. Daarom is zo'n moordenaar ook toerekeningsvatbaar. Dat 'Zijn' of dat 'Ik Ben' -dat bewuste zijn – is als het er op aankomt even corrupt en misdadig als wat Tolle het 'onbewuste ego' noemt. De slager gaat ook hier zijn eigen vlees keuren. De slager dat is in dit geval het bewuste 'Zijn', het 'Ik Ben'. Die slager keurt zijn eigen ego. Nu wordt eerst de slager door Tolle op een voetstuk gezet. De slager krijgt van Tolle goddelijke eigenschappen toegedicht. Hij krijgt zelfs de naam 'Ik Ben', een naam die God voor zichzelf gereserveerd heeft (Ex. 3:14). De werkelijkheid is echter dat die slager zelf ook een moordenaar is. Zo'n moordenaar, ook al tooit hij zich met de naam 'Ik Ben', is helemaal niet bevoegd en ook niet in staat om een oordeel te vellen over zijn eigen menselijke ego. Hij is namelijk net zo misdadig en corrupt als degene die hij beoordeelt.

De opmerking van Tolle: *'Op het moment dat je 'mijn leven' zegt of denkt en gelooft in wat je zegt (in plaats van het als een taalkundige conventie te gebruiken), ben je het rijk van de waan binnengegaan'* klopt dan ook van geen kanten en daarmee is Tolle zelf het rijk van de waan binnen gegaan. 'Mijn leven' bestaat wel degelijk. 'Ik' en 'mijn leven' vormen nl een ondeelbare eenheid. Die eenheid zorgt voor een unieke identiteit van ieder mens. Ieder mens is daardoor een uniek schepsel van God. Een schepsel dat God naar Zijn eigen beeld en gelijkenis heeft gemaakt (Gen.1:28) en daardoor ook verantwoordelijkheid draagt.

Nu kan Tolle wel schrijven: *'Ik ben leven. Ik en het leven zijn één. Het kan niet anders. Hoe zou ik dan mijn leven kunnen verliezen? Hoe kan ik iets verliezen wat ik niet eens heb? Hoe kan ik iets verliezen wat Ik Ben? Het is onmogelijk'* maar dat kan Tolle alleen maar zeggen als hij het menselijk ego abstraheert en het ego in feite geen blijvende existentie toekent en alleen maar de blijvende existentie erkent van wat Tolle noemt het 'Zijn' of het 'Ik Ben'. Maar we hebben al gezien dat voor een dergelijke splitsing geen enkele grond te vinden is. Dus we mogen gerust stellen dat een mens wel degelijk zijn leven kan verliezen en sterven. Dat zou niet gebeurd zijn als de mens gehoorzaam gebleven was aan God (Gen. 3:3 en Gen. 3:23). Maar de mens koos ervoor om in opstand te komen tegen God en moest daardoor sterven. Dat 'sterven' betekent in de Bijbel niet dat de ziel van de mens zou ophouden te bestaan. 'Sterven' heeft in de Bijbel tweeërlei betekenis en wordt vanuit twee aspecten belicht. Het eerste aspect is de 'lichamelijke' dood. Ieder mens moet de lichamelijke dood sterven. Maar er is ook een tweede aspect wat we kunnen aanduiden als de 'geestelijke' dood. De geestelijke dood -ook wel de 'tweede' dood genoemd (zie Openb. 20:14 en 21:8)- is de eeuwige en totale vervreemding van God, het totaal afgesneden zijn van de aanwezigheid van God. Nu leert ook de Bijbel de onsterfelijkheid van de ziel (zie Ps. 16:10, Dan. 12:13, Openb. 6:9, Openb. 20:12-14). Maar dat is niet omdat de Bijbel de ziel van de mens als een goddelijk 'Ik Ben' of 'Zijn' zou zien. Dat denken van Tolle staat verre van de Bijbel af. Alleen God is onsterfelijk, wij zijn nooit onsterfelijk op basis van ons 'Zijn', dat soort van 'Zijn' bestaat helemaal niet. Maar we zijn alleen onsterfelijk omdat God ons het eeuwige leven geeft. We leven op de adem van zijn stem. God wist nooit uit wat Hij ooit is begonnen. Dat eeuwige leven is een geschenk van God en nooit een hoedanigheid een 'Zijn' dat we buiten God om zouden bezitten. De 'bewijzen van onsterfelijkheid' van Tolle bestaan dus o.i. niet.

Hoofdstuk 5.

In deze aflevering gaan we ons bezig houden met enkele passages uit het vijfde Hoofdstuk van het boek

van Eckhart Tolle: 'Een nieuwe Aarde'. Dit hoofdstuk heeft als titel meegekregen: '**Het pijnlichaam**'. Aan het begin van onze bespreking willen we het nog een keer duidelijk stellen dat de opvattingen van Tolle niets te maken hebben met de essentie van het christelijk geloof, ook al noemt Tolle de naam Jezus nog zo vaak. Sterker nog, de ideeën van Tolle trekken je van Jezus af. Als je de ideeën van Tolle in praktijk brengt, vervalt je tot een soort van zelfverering en dat staat heel ver af van Jezus. De opvattingen van Tolle lijken nog het meest op die van de Zen Boeddhisten. Eén van de bekendste zenboeddhisten is de Vietnamese monnik **Thich Nhat Hanh**. Hij wordt gezien als een van de meest invloedrijke spirituele personen binnen deze beweging. Wat zegt hij over 'Zen'? Hij verklaart zen door te vragen: '*Hoe kun je leven als alleen je lichaam hier verkeert en je geest in het verleden of de toekomst dwaalt?*'. Het antwoord van Thich Nhat Hanh is: '*Je leeft niet echt. Je bent niet bereikbaar voor jezelf, maar ook niet voor de mensen om je heen.*' Hij gaat verder door te zeggen: "*Keer terug naar jezelf, in het hier en nu. Leef volledig in het nu en je ware aanwezigheid zal hiervan profiteren*'. Dit lijkt sprekend op wat Tolle propageert, ook in dit boek.

Als we nu verder gaan lezen in dit hoofdstuk dan moeten we toegeven dat wat Tolle schrijft over de kwalijke symptomen van het pijnlichaam zeer accuraat is. Waar we het echter niet mee eens zijn is dat Tolle alle ellende die het pijnlichaam veroorzaakt beperkt tot het pijnlichaam zelf, het ego. Het echte 'Zijn' van de mens, het 'Ik Ben' deelt bij Tolle niet in de misère. Integendeel, het 'Zijn' is juist goed en goddelijk. Dit is een rampzalige beslissing van Tolle, met rampzalige gevolgen voor tijd en eeuwigheid. De grote boosdoener bij Tolle is het 'denken' en de emoties die het denken oproept. Daar gaat hij in dit hoofdstuk nader op in. De emoties die het denken opwekt zijn bij Tolle de brandstof waarmee het ego zich voedt. Op zich is die opvatting van Tolle vreemd als je bedenkt dat het verstand, het denken, de hoofdcomponenten van de menselijke intelligentie, de schoonste gave is die God de mens ooit heeft gegeven. Daarmee onderscheidt de mens zich fundamenteel van de dieren en de mens is daarmee een geheel uniek schepsel. Tolle denkt daar totaal anders over wanneer hij schrijft: '*Duizenden jaren lang is de mensheid steeds meer bezeten geraakt door het verstand en zagen de mensen de bezit nemende entiteit niet als 'niet-zelf'. Door een totale identificatie met het verstand ontstond er een onwaar zelfbesef – het ego*'. Tolle laat zich niet uit over de oorzaak van die 'bezetenheid' die het verstand veroorzaakte. De Bijbel des te meer. Die 'bezetenheid' waar Tolle het over heeft, is geen proces dat zich gedurende duizenden jaren steeds meer ontwikkelde maar is het gevolg van de fundamenteel verkeerde keuze die de mens eens deed toen hij in het paradijs zich tegen God keerde. De mens wilde aan God gelijk worden en koos toen tegen God. Daarmee corrupteerde en perverteerde de mens zijn gehele existentie. Niet alleen werd zijn lichaam sterfelijk maar ook zijn ziel, zijn verstand, en ook wat Tolle noemt het 'Zijn' van de mens werd totaal gecorrumpeerd en geperverteerd. De mens viel toen in zonde en met de gevolgen van die zonde hebben we nog steeds te maken. Die zonde is de bron van alle ellende. Geen mens kan zichzelf uit eigen kracht zich uit dat moeras omhoog werken. Tolle zegt: '*Door een totale identificatie met het verstand ontstond er een onwaar zelfbesef – het ego*'. Tolle wil daarmee zeggen dat het verstand a.h.w. de mens bedriegt. Het verstand geeft volgens de Tolle de mens '*een onwaar zelfbesef*'. Het verstand liegt a.h.w. tegen de mens en zegt tegen hem 'je ego, dat ben jijzelf'. Maar dat is volgens Tolle een leugen. De consequenties van deze opvatting van Tolle hebben we al in voorgaande hoofdstukken besproken, dus kunnen we er hier kort over zijn. Als het menselijk ego – dus ook wat Tolle in dit hoofdstuk het 'pijnlichaam' noemt – eigenlijk niet bij het echte mens zijn behoort, dan is die mens – dat pijnlichaam- ook niet verantwoordelijk voor zijn slechte daden.

Onder het kopje '**Emoties en het ego**' schrijft Tolle: '*Zelfs de reguliere geneeskunde, ook al weet ze nog maar erg weinig over hoe het ego functioneert, begint het verband tussen negatieve emotionele*

toestanden en lichamelijke ziekten te zien. Een emotie die het lichaam schade berokkent infecteert ook de mensen met wie je in contact komt en indirect, door een kettingreactie, talloze mensen die je nooit ontmoet hebt. Er is een algemene aanduiding voor alle negatieve emoties: ongelukkig-zijn. Hebben positieve emoties dan het omgekeerde effect op het stoffelijke lichaam? Versterken ze het immuunsysteem, sterken en helen ze het lichaam? Dat doen ze zeker, maar we moeten wel onderscheid maken tussen positieve emoties die door het ego worden opgewekt en diepere emoties die voortkomen vanuit je natuurlijke toestand van verbondenheid met Zijn. Door het ego opgewekte positieve emoties hebben hun tegendeel al in zich en kunnen daar gemakkelijk in veranderen. Hier volgen wat voorbeelden. Wat het ego liefde noemt is bezitsdrang en een verslavend zich vastklampen dat in een seconde in haat kan veranderen. Uitzien naar een verwachte gebeurtenis, eigenlijk de overwaardering van de toekomst door het ego, verandert gemakkelijk in het tegendeel – je in de steek gelaten of teleurgesteld voelen – wanneer de gebeurtenis voorbij is en niet beantwoord heeft aan de verwachtingen van het ego. Door lof en erkenning voel je je de ene dag gelukkig, kritiek of genegeerd worden maken je de volgende dag terneergeslagen en ongelukkig. Het plezier van een wild feest verandert de volgende ochtend in grauwheid en een kater. Er is geen goed zonder slecht en geen hoogtepunt zonder een dieptepunt. Door het ego opgewekte emoties worden afgeleid van de identificatie van het verstand met externe factoren, die natuurlijk instabiel zijn en elk moment kunnen veranderen. De diepere emoties zijn eigenlijk helemaal geen emoties maar Zijnstoestanden. Zijnstoestanden kunnen verduisterd worden maar hebben geen tegengestelde. Ze komen voort vanuit jou als de liefde, vreugde en vrede die aspecten zijn van je ware natuur'. De stelling van Tolle dat negatieve emoties slecht zijn voor het lichaam lijkt ons plausibel. Maar dit moet niet overdreven worden. Er zijn heel wat mensen die heel veel emotionele en lichamelijke ellende hebben meegemaakt en waarvan je zou verwachten dat ze er totaal door geknakt zouden zijn en jong zouden sterven. Toch zijn ze overeind gebleven en hebben alle moeilijkheden weten te overwinnen en zijn gezond gebleven en op hoge leeftijd overleden. En hun veerkracht kwam heus niet voort – zoals Tolle wil suggereren - uit het feit dat hun 'emoties' uit hun 'Zijn' toestand zijn ontsproten en aan hen daardoor een bepaalde vorm van immuniteit voor allerlei ziekten zouden verlenen. De lichamelijke en psychische kracht van een mens is namelijk genetisch bepaald. Het is onze Schepper die ons de genen toebedeelt en die genen bepalen hoe sterk we zijn, zowel psychisch als lichamelijk, en hoe lang we kunnen leven. Deze genetische bepaling ontslaat ons echter niet van onze verantwoordelijkheid om op een goede en verantwoorde wijze met ons lichaam en onze geest om te gaan.

Wat ons nu in bovenvermeld citaat opvalt is, dat het Tolle weinig moeite kost om voorbeelden te noemen van positieve emoties die door het ego worden opgewekt. Volgens Tolle heeft elke positieve emotie die het ego opwekt zijn (donkere) keerzijde want zegt Tolle: 'Er is geen goed zonder slecht en geen hoogtepunt zonder dieptepunt'. In Tolle's visie bestaat elke positieve emotie van het ego bij de gratie van een negatieve emotie en andersom. En als Tolle dan voorbeelden zou moeten geven van positieve emoties die uit 'Zijnstoestanden' voortkomen, dan is hij daartoe niet in staat. Dan maakt hij een draai en zegt: 'De diepere emoties zijn eigenlijk helemaal geen emoties maar Zijnstoestanden'. Feitelijk komt dit bij Tolle erop neer dat de 'Zijnstoestand' geen emoties kent. Het lijkt erop dat alles in de 'Zijnstoestand' statisch, of beter gezegd apathisch, is geworden bij Tolle. Iets wat statisch is roept ook geen emoties op. Toch zegt Tolle over 'Zijnstoestanden' het volgende: 'Ze (de 'Zijnstoestanden') komen voort vanuit jou als de liefde, vreugde en vrede die aspecten zijn van je ware natuur'. Liefde is hier bij Tolle dus geen emotie. Maar hoe kan liefde ooit liefde zijn als liefde niet emotioneel maar statisch is? Liefde vraagt toch altijd om wederliefde en roept daarbij juist emoties op en daarom is liefde bij uitstek emotioneel en niet statisch. Liefde drijft op interactie en die interactie maakt liefde emotioneel.

Bovendien, iemand die vanuit zijn 'Zijnstoestand' blij is, zou dan volgens Tolle altijd blij moeten blijven want zegt Tolle: *'Zijnstoestanden hebben geen tegengestelde'*. Je vraagt je dan af hoe het bij Tolle in de 'Zijnstoestand' met kwaadheid en verdriet zit?. Hoe stelt Tolle zich dat voor? Als iemand vanuit zijn 'Zijnstoestand' kwaad is, blijft hij dan kwaad vanwege het feit dat in de visie van Tolle 'Zijnstoestanden' geen tegengestelde kennen? Ik denk dat Tolle geen andere conclusie trekt dan dat emoties als liefde maar ook emoties als boosheid en verdriet in de 'Zijnstoestand' geen plaats hebben maar dat deze emoties alleen een plaats krijgen in het ego – het pijnlichaam. Nu schijnt Tolle zich ervan bewust dat er hier iets niet klopt want hij keert enigszins op zijn schreden terug wanneer hij schrijft: *'Zijnstoestanden kunnen verduisterd worden maar hebben geen tegengestelde'*. Weer vragen we: hoe moeten we ons deze 'verduistering' dan voorstellen? Als de zon 'verduisterd' wordt dan verandert die 'verduistering' niets aan de zon. De zon blijft ook tijdens de verduistering gewoon dezelfde en blijft stralen, alleen wij, vanuit onze positie op aarde, ervaren het gebrek aan zonlicht op dat moment als 'verduistering'. Strikt genomen kan een 'Zijnstoestand' dus helemaal niet 'verduisterd' worden. De grondfout die Tolle voortdurend maakt, maakt hij ook hier weer. Tolle kent aan de mens 'Zijnstoestanden' toe die aan de gevallen mens helemaal niet toekomen maar die alleen aan God toebehoren. Het citaat: *'Zijnstoestanden kunnen verduisterd worden maar hebben geen tegengestelde. Ze komen voort vanuit jou als de liefde, vreugde en vrede die aspecten zijn van je ware natuur'* mag je op deze manier helemaal niet toepassen op een sterfelijk mens. Als je dat wel doet, zoals Tolle, dan is dat pure arrogantie en hoogmoed tegenover God en bovendien een geheel onrealistisch mensbeeld. 'Zijnstoestanden' in de zin waarin Tolle daar over spreekt, passen alleen bij God en kunnen alleen aan God toegekend worden. Hij is zoals Hij is en God blijft zichzelf altijd gelijk. Jac. 1: 17 noemt God dan ook *'Vader van de hemellichten, bij Hem is nooit enige verandering of verduistering waar te nemen'*. Dat God niet verandert betekent dat Hij volstrekt betrouwbaar is. Hij verandert niet, je kunt altijd op Hem aan en op Hem rekenen en Hij komt zijn beloften altijd na. Geen 'verandering' betekent niet dat God in Zijn 'Zijnstoestand' geen emoties zou kennen en niet interactief met de mens bezig zou zijn. Integendeel. Maar die emotie van God is wel anders dan die van de gevallen mens. De Bijbel zegt: God is Liefde (1 Joh. 4:16). God is absolute liefde. God is voor 100% liefde. God kan niet anders dan liefhebben. Die liefde van God is een diep emotionele en interactieve liefde. Diep emotioneel en interactief is deze liefde allereerst binnen Gods Wezen, binnen de Triniteit. Binnen de Triniteit, tussen de Vader en de Zoon en de Heilige Geest is er een eeuwigdurende continue stroom en uitwisseling van wederzijdse liefde. Niemand kan de diepte van die liefde peilen, maar ze is er wel. Vervolgens richt die interactieve emotionele liefde van God zich ook naar buiten, naar de schepping en dus ook naar de mens. Alle 'andere' emoties van God - emoties van God die wij als 'anders' ervaren -ontspringen uit Zijn liefde en zijn strikt genomen óók liefde. Dus als we in de Bijbel lezen van een emotie als de 'toorn' van God, dan ontspringt die toorn van God óók uit zijn liefde. God kan het vanuit Zijn liefde niet verdragen dat de mens de verkeerde kant opgaat. Daar is God boos over, daar over toornt Hij. Maar altijd vanuit Zijn liefde. *'Zijnstoestanden kunnen verduisterd worden maar hebben geen tegengestelde'* schrijft Tolle. Tolle past dat dit ten onrechte op de mens toe zoals we al zagen. Alleen van God kunnen we zeggen dat Zijn 'Zijnstoestand' geen tegengestelde heeft. Gods 'Zijnstoestand', zijn stralende glans en heerlijkheid, kan door de zonde van de mens weliswaar verduisterd worden, maar nooit zo dat die glans en heerlijkheid in zichzelf aangetast of verduisterd wordt of kan worden. De glans en heerlijkheid van God lijkt vaak afwezig in deze wereld. God lijkt Zich te verbergen. Maar dat doet Hij alleen voor wie Hem afwijzen. Voor wie Hem oprecht zoeken in Hij altijd te vinden.

Wanneer Tolle over de 'Zijnstoestanden' van de mens schrijft: *'ze komen voort vanuit jou als de liefde,*

vreugde en vrede die aspecten zijn van je ware natuur' dan is het menselijke ego, het pijnlichaam, van de mens heel blij met deze uitspraak van Tolle. Aan God gelijk zijn, dat wil het ego heel graag, het is de oerzonde van de mens. Als via een achterdeurtje – dat achterdeurtje heet bij Tolle 'het Bewustzijn' en hier in dit hoofdstuk de 'Zijnstoestand' van de mens – het mogelijk is om aan God gelijk te worden, nou dan trekt dat ego van de mens al snel die goddelijkheid naar zich toe. We kunnen derhalve niet anders concluderen dan dat deze stelling van Tolle dat de mens in zijn 'Zijnstoestand', in zijn '*ware natuur*', niets anders is dan '*liefde en vreugde en vrede*', koren op de molen is van het menselijk ego. De pretenties en de kwalijke werking van het menselijk ego en het pijnlichaam worden door deze uitspraak van Tolle derhalve niet verzwakt maar juist versterkt. Kan een mens dan helemaal niet in een 'Zijnstoestand' verkeren t.o.v. God?. Jazeker wel. Je kunt een kind van God 'zijn'. Als God met jou een verbond is aangegaan, dan *ben* je Zijn kind en dat blijf je ook, wat er ook gebeurt. Dat verbond geeft je een bepaalde status. Binnen dat verbond mag je aanspraak maken op Gods beloften. Mits jij trouw blijft aan Hem, mag je in dat verbond altijd op God rekenen en altijd bij Hem terugkomen. Binnen dat verbond '*ben*' je dus een kind van God en dat verbond zou je in die zin dus een 'Zijnstoestand' kunnen noemen'. Onder het kopje '**De eend die als een mens dacht**' schrijft Tolle: *'Je ziet hoe problematisch het leven van de eend zou worden als hij net zo dacht als een mens. Maar zo leven de meeste mensen de hele tijd. Geen situatie of gebeurtenis is ooit echt afgelopen. Het verstand en het door het verstand gemaakte 'ik en mijn verhaal' houden het aan de gang. We zijn als soort verdwaald. We zouden van alles in de natuur, van elke bloem, elk dier, belangrijke dingen kunnen leren als we maar stil zouden blijven staan om te kijken en te luisteren. De les van onze eend is deze: sla met je vleugels – wat je kunt vertalen met 'zet het verhaal van je af' – en keer terug naar de enige plaats waar je sterk bent: het huidige moment'*. Dit verhaal van Tolle bevestigt wat we in het vierde hoofdstuk al besproken hebben over de z.g. 'Tegenwoordigheid' van de kat van de buurman. Als Tolle schrijft: *'Je ziet hoe problematisch het leven van de eend zou worden als hij net zo dacht als een mens. Maar zo leven de meeste mensen de hele tijd. Geen situatie of gebeurtenis is ooit echt afgelopen. Het verstand en het door het verstand gemaakte 'ik en mijn verhaal' houden het aan de gang'* dan willen we eerst een voorbehoud maken voor mensen die lijden aan een psychische aandoening. Deze mensen kunnen baat hebben bij een psycho therapeutisch behandel traject waarbij ze kunnen leren om te gaan met bepaalde dwangmatige gedachten, dwangmatige gedachten waarbij een situatie of gebeurtenis nooit is afgelopen en maar door blijft malen. Een psychiatrische behandeling kan daarbij nuttig zijn en de psychiatrie als wetenschap heeft zijn nut bewezen en dit staat los van wat voor religieuze opvatting een psychiatrisch patiënt er al dan niet op na kan houden. Maar Tolle heeft het hier niet specifiek over een mens die lijden aan een psychische stoornis maar over een algemeen mensbeeld. Als Tolle dan zegt dat bij een mens '*geen situatie of gebeurtenis ooit echt afgelopen is*', dan komt dat echt niet door het 'verstand' zoals Tolle ons wil laten geloven. Dat komt omdat de mens geen verzoenende kracht in zichzelf heeft. Pas als een mens vrede heeft in zijn hart met een bepaalde situatie of gebeurtenis, kan hij die gebeurtenis achter zich laten. Die vrede kan hij alleen van God krijgen. Als die mens die vrede *zelf* wil bereiken door een bepaalde techniek, dan kan hij weliswaar het gevoel hebben dat hij daar baat bij heeft, maar die mens bedriegt uiteindelijk zichzelf, want zonder dat hij het door heeft, *verdringt* hij een bepaalde negatieve gebeurtenis zonder dat deze wordt verzoend. Zo'n negatieve gebeurtenis of ervaring komt dan op een later tijdstip onverbiddelijk weer terug en met recht kan je dan zeggen dat '*geen situatie of gebeurtenis ooit echt afgelopen is*'. Vrede komt er in je hart als je beseft hoeveel God voor jou heeft over gehad om jou het echte leven te geven. Die wetenschap maakt je mild en vergevingsgezind. Niet dat daardoor al het negatieve en kwade in dit leven kan worden opgelost. Bij verzoening hoort ook gerechtigheid. Soms kan geleden onrecht in dit leven niet meer worden goet

gemaakt. Maar als de liefde van Jezus in je hart is uitgestort dan kan je dit verdragen en vind je echte rust, ook omdat je weet dat in de toekomst alles wat nu nog krom is zal worden recht gezet. Nee, ik wil niet worden als de kat van de buurman en ik wil ook geen eend worden. Het verstand is en blijft de mooiste gave die God aan de mens heeft gegeven.

Onder het kopje **'Het pijnlichaam individueel en collectief'** schrijft Tolle: *'Dit energieveld van oude maar nog zeer levendige emoties dat in bijna ieder mens leeft is het pijnlichaam. Het pijnlichaam is echter niet alleen individueel van aard. Het draagt ook iets mee van de pijn die ontelbaar velen gedurende de hele geschiedenis van de mensheid, een geschiedenis van voortdurende stammenoorlogen, in slavernij voeren, plunderingen, verkrachting, marteling en andere vormen van geweld, geleden hebben'*. Even later: *'Het collectieve pijnlichaam is waarschijnlijk gecodeerd in het DNA van alle mensen, ook al hebben we het daar nog niet ontdekt. Elke nieuwgeborene betreedt deze wereld met een emotioneel pijnlichaam'*. Nog even later: *'Terwijl sommige mensen gevangen blijven in hun zware pijnlichaam, bereiken vele anderen een punt waar ze niet meer met hun ongelukkig-zijn kunnen leven, waardoor de motivatie om te ontwaken sterk wordt. Waarom is het lijdende lichaam van Christus, met zijn van pijn vertrokken gezicht en het uit vele wonden bloedende lichaam zo'n belangrijk beeld in het collectieve onbewuste van de mensheid? Miljoenen mensen, vooral tijdens de Middeleeuwen, zouden daar niet zo'n sterke band mee hebben gehad als er niet iets in henzelf meeresoneerde, als ze het niet onbewust hadden herkend als een uiterlijke voorstelling van hun eigen innerlijke werkelijkheid – het pijnlichaam. Ze waren nog niet bewust genoeg om het direct in zichzelf te kunnen herkennen, maar het was het begin van een bewustwording. Je kunt Christus zien als de archetypische mens, die tegelijk de pijn en de mogelijkheid om die te boven te komen belichaamt'*. Dit verhaal van Tolle lijkt enigszins op de Bijbelse leer van de zondeval van de mens. Wat Tolle dan het 'pijnlichaam' noemt zou dan te vergelijken zijn met de gevolgen van de zondeval van de mens in het paradijs. Toch is het ook wezenlijk anders want het verhaal van Tolle is uiteindelijk een verhaal zonder God en uiteindelijk moet je jezelf als mens weer zien te bevrijden. Tolle schrijft: *'Het collectieve pijnlichaam is waarschijnlijk gecodeerd in het DNA van alle mensen, ook al hebben we het daar nog niet ontdekt. Elke nieuwgeborene betreedt deze wereld met een emotioneel pijnlichaam'*. De voor de hand liggende vraag is: wie is er verantwoordelijk voor wat Tolle noemt deze 'foute' codering van het DNA? Dat antwoord geeft Tolle niet. De Bijbel zegt dat de mens er *zelf* voor verantwoordelijk is dat de zonde (voor de discussie stellen we 'de zonde' even gelijk aan 'het pijnlichaam') in de wereld is gekomen (Rom. 5:12). Met de zonde kwam ook de dood in de wereld. Oorspronkelijk werd de mens goed en naar het 'beeld en de gelijkenis' van God geschapen (Gen 1:26). Maar de mens was niet tevreden met de geweldig hoge positie die hij van God had ontvangen en wilde aan God gelijk zijn en koos toen tegen God (Gen. 3). Met die verkeerde keuze viel de mens in zonde en sleurde hij het hele menselijk geslacht en de hele schepping mee in zijn val. Het gevolg daarvan is dat elke mens in zonde ontvangen en geboren wordt. Dit lijkt dan in veel opzichten hetzelfde als wanneer Tolle zegt dat *'Elke nieuwgeborene deze wereld met een emotioneel pijnlichaam betreedt'*. Dat lijkt overeen te komen maar op een principieel punt ook weer niet. En dat principiële punt is nu net de bottleneck. Want wanneer Tolle het heeft over het 'pijnlichaam' dan heeft hij het niet over de hele mens maar alleen over zijn lichaam. Zijn diepere 'Zijn', zijn 'Bewustzijn' deelt bij Tolle niet in de val en is goed, ja zelfs goddelijk. Maar de zondeval van de mens in het paradijs strekt zich uit over de gehele mens, zijn lichaam en zijn ziel, zijn bewustzijn en zijn onbewust zijn, het bederf is in zijn hele existentie binnen geslopen en strekt zich vanuit de eerste mens Adam naar alle mensen uit. En de mens kan op eigen kracht zich daar onmogelijk uit bevrijden. Daar heeft de mens God voor nodig. Daar heeft de mens Christus voor nodig. Alleen Christus, de tweede Adam, kan de mens van de zonde 'verlossen'. Ook in voorgaande

hoofdstukken hebben we hier al over geschreven, maar ‘verlossing’ is heel iets anders dan ‘ontwaken’. ‘Ontwaken’ doe je bij Tolle op boeddhistische wijze zelf. Dat blijkt wanneer Tolle hier schrijft: *‘Terwijl sommige mensen gevangen blijven in hun zware pijnlichaam, bereiken vele anderen een punt waar ze niet meer met hun ongelukkig-zijn kunnen leven, waardoor de motivatie om te ontwaken sterk wordt’*. De mens neemt hier het heft in eigen handen, hij kan met zijn ongeluk niet langer leven en motiveert zichzelf om te ontwaken.

In dat proces van ontwaken van de mens doet Tolle hier weer een poging om op syncretische wijze het boeddhisme en het christendom aan elkaar te verbinden. Dat doet Tolle wanneer hij schrijft: *‘Waarom is het lijdende lichaam van Christus, met zijn van pijn vertrokken gezicht en het uit vele wonden bloedende lichaam zo’n belangrijk beeld in het collectieve onbewuste van de mensheid? Miljoenen mensen, vooral tijdens de Middeleeuwen, zouden daar niet zo’n sterke band mee hebben gehad als er niet iets in henzelf meeresoneerde, als ze het niet onbewust hadden herkend als een uiterlijke voorstelling van hun eigen innerlijke werkelijkheid – het pijnlichaam. Ze waren nog niet bewust genoeg om het direct in zichzelf te kunnen herkennen, maar het was het begin van een bewustwording. Je kunt Christus zien als de archetypische mens, die tegelijk de pijn en de mogelijkheid om die te boven te komen belichaamt’*. We hebben in onze recensie van hoofdstuk 4 al besproken dat Christus helemaal geen archetype is van de mens. We herhalen wat we daar al schreven: ‘Het lijden van Jezus aan het kruis – trouwens ook Zijn sterven en Opstanding- is een uniek gebeuren wat door geen mens gekopieerd of overgedaan kan en mag worden en dus ook niet herbeleefd kan worden. Dat lijden van Jezus had nl. verzoenende kracht. Jezus leed voor ons aan het kruis en betaalde in onze plaats, zodat wij door God vrij gesproken konden worden. Van menselijk lijden kan dat nooit zo gezegd worden. Menselijk lijden heeft geen verzoenende kracht voor God’. Wij als mens hebben vanuit eigen inzicht en kracht geen enkele mogelijkheid om wat Tolle noemt ‘de pijn’ – maar wat wij noemen onze zonde – te boven te komen. Alleen Christus kan dat voor ons doen. Wij mogen delen in wat Hij alleen tot stand heeft kunnen brengen, mits wij ‘in’ Christus blijven, op dezelfde wijze zoals een rank aan de wijnstok verbonden is. Zonder Christus kunnen wij niets doen (Joh. 15: 1-7).

Onder het kopje **‘Hoe het pijnlichaam zich voedt met gedachten’** schrijft Tolle: *‘Een gelukkige, positieve gedachte is onverteerbaar voor het pijnlichaam. Dat kan zich alleen voeden met negatieve gedachten, omdat alleen die gedachten passen bij zijn eigen energieveld. Alle dingen zijn trillende energievelden die onophoudelijk in beweging zijn. De stoel waarop je zit, het boek dat je in je handen houdt, ziet er alleen vast en onbeweeglijk uit omdat je zintuigen hun trillingsfrequentie – dat wil zeggen, de onophoudelijke beweging van de moleculen, atomen, elektronen en subatomaire deeltjes die met elkaar scheppen wat je als stoel, boek, boom of lichaam ziet – zo waarnemen. Wat wij waarnemen als stoffelijke materie is energie die binnen een bepaald frequentiebereik trilt (beweegt). Gedachten bestaan uit dezelfde energie, maar met een hogere frequentie dan materie, en dat is de reden dat we ze niet kunnen zien en aanraken. Gedachten hebben hun eigen frequentiebereik, met negatieve gedachten aan het lage en positieve gedachten aan het hoge uiteinde. De trillingsfrequentie van het pijnlichaam komt overeen met die van negatieve gedachten, en daarom kunnen alleen die gedachten het pijnlichaam voeden. Het gebruikelijke patroon van gedachten die emoties opwekken wordt bij het pijnlichaam omgedraaid, in elk geval in het begin. Emoties uit het pijnlichaam krijgen al snel controle over je denken en als je verstand eenmaal in de macht van het pijnlichaam is, wordt je denken negatief’*. Wanneer Tolle hier opmerkt: *‘Wat wij waarnemen als stoffelijke materie is energie die binnen een bepaald frequentiebereik trilt (beweegt)’* dan kan die opmerking wel waar zijn maar wat hij vervolgens schrijft is o.i. fantasie en nog nooit bewezen: *‘Gedachten bestaan uit dezelfde energie, maar met een hogere frequentie dan materie, en dat is de*

reden dat we ze niet kunnen zien en aanraken'. We zouden aan Tolle willen vragen welk wetenschappelijk bewijs er is voor zijn stelling dat gedachten een hogere frequentie hebben dan materie en dat we ze om die reden niet zouden kunnen aanraken?. Nog meer fantasie en onzin is de opmerking: *'De trillingsfrequentie van het pijnlichaam komt overeen met die van negatieve gedachten, en daarom kunnen alleen die gedachten het pijnlichaam voeden*'. Maar waar het nu ons vooral om gaat in bovenvermeld citaat is de volgende opmerking van Tolle: *'Een gelukkige, positieve gedachte is onverteerbaar voor het pijnlichaam Dat kan zich alleen voeden met negatieve gedachten, omdat alleen die gedachten passen bij zijn eigen energieveld*'. Eerlijk gezegd geloven we niets van deze stelling van Tolle. Eerder schreven we al dat de mens door zijn opstand tegen God in zonde is gevallen. Daardoor is zijn hele existentie, zijn lichaam en zijn ziel geperverteerd. Die zonde van die eerste mens is overgegaan op het hele menselijke geslacht. Alle mensen die geboren zouden gaan worden heeft de eerste mens in zijn val meegezogen. Ook ons. We noemen dat erfzonde. Toch heeft God de doorwerking van het kwade een restrictie opgelegd. De val van de mens en de hele schepping is zo diep, dat als God het kwade dat uit die val van de mens voortkomt, zijn gang zou laten gaan, er geen samenleving mogelijk meer zou zijn. De mens is door zijn val zo'n verscheurend dier geworden dat hij, als God het niet zou verhoeden, de hele mensheid en de hele schepping zou uitroeien. God wil echter in Zijn oneindige genade en goedheid een herstelplan uitvoeren. Hij wil door de overgave van Zijn Zoon de mensheid redden. Voor de uitvoering van dat reddingsplan heeft Hij tijd nodig. Dat is de enige reden waarom de tijd überhaupt nog bestaat. Daarom weerhoudt en blokkeert God de volle en volledige doorwerking van het kwaad in deze wereld. Dat doet Hij door aan deze wereld heel veel goede gaven te schenken (Hand 14:17). Jezus zegt in Mat. 5:45: *'Hij (dat is God de Vader) laat zijn zon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen*'. God is dus goed voor alle mensen, niet alleen voor de gelovigen, Hij is ook goed voor degenen die zich tegen Hem verzetten. Daarom klopt het niet dat het 'pijnlichaam' zich alleen maar met negatieve (kwade) gedachten zou kunnen voeden zoals Tolle ons wil laten geloven. Het 'pijnlichaam' kan zich ook voeden met positieve en goede gedachten die – als die gedachten worden uitgevoerd - goed zijn voor de mens en de samenleving. Dat proces vindt plaats bij gelovigen en ongelovigen. In de dogmatiek noemt men dit proces 'gemene (d.w.z. 'algemene) gratie'. Wel moeten we eerlijkheidshalve zeggen dat de goede daden van de mens – of deze zich nu gelovig of ongelovig noemt – nooit de *grond* voor de redding van die mens betekent. De redding van de mens komt alleen tot stand op grond van de verdienste van Christus, maar daar gaat het nu niet over.

Onder het kopje **'Hoe het pijnlichaam zich voedt met drama'** schrijft Tolle: *'Overmatige consumptie van alcohol activeert het pijnlichaam vaak, vooral bij mannen, maar ook wel bij sommige vrouwen. Als iemand dronken wordt, maakt hij een totale persoonlijkheidsverandering door terwijl het pijnlichaam de macht overneemt. Een diep onbewuste persoon wiens pijnlichaam zich gewoontegetrouw voedt door lichamelijk geweld richt dat geweld vaak tegen zijn eigen vrouw of kinderen. Als hij weer nuchter is, heeft hij echt spijt en kan hij zeggen dat hij het nooit meer zal doen, en dat meent hij ook. Maar de persoon die praat en dingen belooft is niet de entiteit die de gewelddaden pleegt, en je kunt er dus zeker van zijn dat het telkens opnieuw gebeurt, tenzij hij tegenwoordig wordt, het pijnlichaam in zichzelf herkent en zo de identificatie ermee opgeeft. In sommige gevallen kan therapie hem daarbij helpen*'. De conclusie die Tolle aan het einde van deze paragraaf trekt is: *'Het is natuurlijk niet zijn ware gezicht, maar dat van zijn pijnlichaam dat hem tijdelijk in bezit heeft genomen. Het zou moeilijk zijn een partner te vinden die geen pijnlichaam torst, maar het is wel verstandig iemand te kiezen met een niet al te dicht pijnlichaam*'. Ook hier weer komt het mensbeeld van Tolle tot uitdrukking. Bij Tolle is er bij de mens sprake van een gespleten persoonlijkheid. Enerzijds zijn 'onbewuste' persoonlijkheid die hier tot uitdrukking komt in de

dronkaard die zijn vrouw en kinderen mishandelt. Anderzijds is er de 'bewuste' persoonlijkheid. Dat is de persoon die wanneer hij uit zijn roes ontwaakt, zegt dat hij er spijt van heeft en het nooit meer zal doen'. Vervolgens loopt Tolle vast in deze tweedeling want zegt Tolle nu vervolgens: *'Maar de persoon die praat en dingen belooft is niet de entiteit die de gewelddaden pleegt, en je kunt er dus zeker van zijn dat het telkens opnieuw gebeurt, tenzij hij tegenwoordig wordt, het pijnlichaam in zichzelf herkent en zo de identificatie ermee opgeeft'*. Zou Tolle zich niet realiseren dat dit erg tegenstrijdig is? Als de dronkaard er zich van bewust wordt wat hij heeft aangericht en hij vervolgens belooft het niet meer te zullen doen, dan doet hij die gemeente belofte toch vanuit een 'bewuste' toestand. Tegelijkertijd constateert Tolle dat hij zich niet aan zijn belofte zal gaan houden. Hieruit blijkt dat de 'bewuste' 'tegenwoordige' persoonlijkheid even slecht en corrupt is als de 'onbewuste' niet 'tegenwoordige' persoonlijkheid. Anders gezegd: de mens kan zichzelf uit eigen kracht helemaal niet verlossen want zowel zijn 'onbewuste' 'niet tegenwoordige' persoonlijkheid als zijn 'bewuste' 'tegenwoordige' persoonlijkheid zijn beiden even slecht. Eigenlijk is de 'bewuste' 'tegenwoordige' persoonlijkheid van de mens nog veel slechter dan de 'onbewuste' niet 'tegenwoordige' persoonlijkheid. Want die bewuste persoonlijkheid kiest 'bewust' voor het slechte, hij doet het willens en wetens. Hij is en blijft daar aansprakelijk voor. Alleen hulp van buitenaf, beter gezegd hulp van Boven, kan bij de mens een proces van bewustzijn, van levensvernieuwing, op gang brengen. Alleen Jezus kan dat door de Heilige Geest die in je komt wonen. Los hiervan kan aanvullende therapie natuurlijk ook nuttig zijn. Het blijft irritant als de dronkaard die Tolle hier beschrijft en die door drank meer kapot maakt dan hem lief is, door Tolle verontschuldigd wordt. Dit gebeurt wanneer Tolle concludeert: *'Het is natuurlijk niet zijn ware gezicht, maar dat van zijn pijnlichaam dat hem tijdelijk in bezit heeft genomen'*. Zo kan je letterlijk alles goed praten en feitelijk doet Tolle dit ook. Dan ligt de volgende redenatie voor de hand: 'Ik heb in mijn dronkenschap alles wel kort en klein geslagen en mijn vrouw en kinderen mishandeld, maar dat is niet mijn ware gezicht, in mijn 'bewuste' 'tegenwoordige' toestand ben ik eigenlijk een goed, ja een goddelijk mens, dus het valt allemaal wel mee'. Ons oordeel hierover is: nee het valt niet mee. Trouwens wat is dat een *'pijnlichaam dat hem tijdelijk in bezit heeft genomen'*? Wat is dat 'tijdelijk'. Net zolang hij dronken is? Of 'tijdelijk' totdat hij 'ontwaakt' en 'tegenwoordig' wordt en daardoor stopt met drinken?

In de voorlaatste paragraaf van dit hoofdstuk met als titel: **'Het collectieve vrouwelijke pijnlichaam'** trekt Tolle de volgende conclusie: *'Maar alles gaat nu snel veranderen. Nu steeds meer mensen bewuster worden, verliest het ego zijn macht over het menselijke verstand'*. Onder het laatste kopje in dit hoofdstuk met als titel **'Het collectieve pijnlichaam van volkeren en rassen'** gaat Tolle hier nader op in en schrijft Tolle vervolgens: *'Spirituele oefeningen waarbij het lichaam wordt ingezet, zoals tai-ji en yoga, winnen ook in het Westen aan populariteit. Deze oefeningen leiden niet tot een scheiding tussen lichaam en geest en helpen het pijnlichaam te verzwakken. Ze gaan een belangrijke rol spelen in het wereldwijde ontwaken'*. Tolle gelooft stellig dat 'bewuster worden' de wereld drastisch zal gaan veranderen. Sterker nog: *'alles gaat nu snel veranderen'*. Dit boek van Tolle werd geschreven aan het begin van deze eeuw (de eerste Nederlandse uitgave is van 2005). We schrijven nu 2016. Merken we al iets van die verandering? Is de wereld er sindsdien beter op geworden? We zien daar nog niets van. Wishful thinking dus. De motor voor die mondiale verandering ziet Tolle in het praktiseren van spirituele oefeningen als tai-ji en yoga want schrijft Tolle: *'Spirituele oefeningen waarbij het lichaam wordt ingezet, zoals tai-ji en yoga, winnen ook in het Westen aan populariteit'*. We beperken ons hier tot het fenomeen yoga. Ik denk dat Tolle zonder meer gelijk heeft wanneer hij met zoveel woorden stelt dat het praktiseren van yoga in het Westen de laatste decennia een enorme vlucht heeft genomen. Maar als Tolle vervolgens stelt dat yoga een belangrijke rol gaat spelen in wat hij noemt het *'wereldwijde ontwaken'* dan geloven we daar

niets van. Hoe moet je als christen tegen yoga aankijken? Het valt niet te ontkennen dat de oorsprong van yoga in het Hindoeïsme te vinden is. Het woord Yoga is afkomstig uit het Sanskriet, de wortel van het woord is 'Yuj' wat betekent 'vereniging'. Het woord yoga heeft ook wel de betekenis van 'juk'. Het gaat oorspronkelijk in de yoga om langs de weg van meditatie, lichaamsbeweging en lichaamshouding te komen tot een soort van eenwording met de hindoeïstische god Brahman. Ergens lasen we: *'Juist zoals de golf op de oceaan één wordt met de oceaan zo ook wordt de ziel wanneer hij volledig gezuiverd is van de zucht naar genot, lust, hebzucht, egoïsme, ... één met Para Brahman'*. Zonder dat ik op deze plaats een volledige uiteenzetting ga geven van allerlei soorten yoga, en hoewel ik weet dat afgoden niet echt bestaan (1Kor 8:4), is het voor mij als christen duidelijk dat ik mij niet in het krachtenveld wil en mag gaan begeven van het Hindoeïsme waarin yoga zo sterk geworteld is en wordt gepraktiseerd. Ik wil alleen de God en Vader van Jezus Christus dienen zoals die mij in de Bijbel wordt geopenbaard. Is daarmee alles gezegd? Nee. Want in het bovenstaande heb ik het over yoga als *levensvorm*. Maar ik kan yoga, los van alle hindoeïstische spiritualiteit waarmee yoga gepaard gaat en waar ik neen tegen zeg, ook zien als *bewegingsvorm*. De bewegingen zijn op zichzelf niet verkeerd. Integendeel. Lichaam en geest zijn een door God geschapen twee-eenheid die dus in nauw verband met elkaar staan. Lichaamsbeweging ontspant de geest en dat is een goede gave van God. Die ontspanning van lichaam en geest hebben we in deze hectische maatschappij hard nodig. Elke morgen doe ik een half uur rek en strekoefeningen. Dat ontspant mijn lichaam en geest. Daar zullen best wel oefeningen bijzitten die ook in yoga lessen gebruikt worden. Ik wil het niet eens precies uitzoeken. Wat dat betreft is leerzaam wat Paulus schrijft in 1 Kor. 10-23. Ik geeft deze passage in de versie van de Bijbel in Gewone Taal: *"Jullie zeggen: 'Wij mogen doen wat we willen.' Maar ik zeg: Ja, maar niet alles is goed. Jullie zeggen: 'Wij mogen doen wat we willen.' Maar ik zeg: Ja, maar alleen als je daarmee ook de anderen helpt.* ²⁴ *Jullie moeten niet alleen aan jezelf denken, maar ook aan anderen.* ²⁵ *Jullie mogen gerust al het vlees eten dat op de markt verkocht wordt. Je hoeft je niet bezorgd af te vragen waar dat vlees precies vandaan komt.* ²⁶ *Want in de heilige boeken staat: «Van de Heer is de aarde en alles wat er leeft.»* ²⁷ *Stel dat een ongelovige jullie uitnodigt voor een maaltijd. Dan mogen jullie gerust alles eten wat er op tafel staat. Je hoeft je niet bezorgd af te vragen waar het vlees precies vandaan komt.* ²⁸⁻³⁰ *Maar stel dat iemand aan tafel tegen jullie zegt: 'Dit vlees is aan onze goden geofferd.' Dan moeten jullie het niet eten. Het probleem is niet wat jullie van dat vlees vinden. Nee, het probleem is wat die persoon ervan vindt. Hij vindt het verkeerd dat jullie vlees eten dat aan zijn goden geofferd is. Daarom waarschuwt hij jullie. Stel dat jullie dat vlees dan toch eten, en God ervoor danken. Dan zal die ander denken: Die christenen doen wat ze zelf willen, ze trekken zich van niemand iets aan. En dan zal hij slechte dingen gaan vertellen over jullie en over God'.* Als ik deze passage op me laat inwerken dan geldt wat hier in deze Bijbelpassage over het aan afgoden gewijd offervlees wordt gezegd ook voor mijn lichaamsbeweging en ontspanningsoefeningen: ik hoef mezelf, net als bij dat gewijd vlees, niet bezorgd af te vragen waar die oefeningen vandaan komen. Komen die oefeningen ook voor in yoga lessen. Prima, het zij zo. In die zin mag ik er dus gewoon mee doorgaan. Lichaamsoefeningen en geestelijke ontspanningsoefeningen zijn voor mij gewoon oefeningen, meer niet. Principieel gesproken is het nl. precies andersom want lichaamsbeweging en ontspanningsoefeningen komen van God en zijn een gave van God. Dat deze gave binnen het Hindoeïsme 'misbruikt' wordt doordat deze gave in de spirituele c.q. afgodische sfeer wordt getrokken en daaraan gekoppeld is, ligt niet aan die gaven zelf. In die afgodische sfeer wil ik niet verkeren, maar ik wil de goede gave van God wel blijven gebruiken. Waar het ons nu vooral om gaat is dat Tolle voor yoga een belangrijke rol weggelegd ziet voor het spiritueel ontwaken van deze wereld. Als yoga op de manier van Tolle wordt gebruikt is dit vanuit christelijke optiek niets anders dan de zoveelste methode voor zelfverlossing. Van

die methode verwachten wij niets goeds en wijzen die dan ook af, want zichzelf verlossen kan de mens helemaal niet.

Tolle eindigt dit hoofdstuk met de volgende conclusie: *'Het maakt niet echt wat uit welk deel van je pijnlichaam bij je land of ras hoort en welk deel persoonlijk is. Je kunt het in beide gevallen alleen overwinnen door nu de verantwoordelijkheid op je te nemen voor je innerlijke toestand. Ook al lijkt het maken van verwijten meer dan gerechtvaardigd, zolang je andere mensen verwijten maakt blijf je je pijnlichaam voeden met je gedachten en blijf je de gevangene van het ego. De enige die kwaad doet op de planeet is de menselijke onbewustheid. Dat beseffen is echte vergeving. Met vergeving lost je slachtoffer -identiteit op en komt je ware kracht te voorschijn – de kracht van Tegenwoordigheid. In plaats van de duisternis verwijten te maken breng je licht naar binnen'*. In dit citaat brengt Tolle zaken naar voren die in voorgaande hoofdstukken ook al besproken werden. We kunnen er nu wat korter over zijn. *'Verantwoordelijkheid op je nemen voor je innerlijke toestand'* betekent ook hier *niet* dat je onder ogen ziet wat je verkeerd hebt gedaan en er alles aan doet om een weg van herstel in te slaan; nee ook hier betreft het een verdringing en verontschuldiging van de verkeerde daden die in het verleden zijn begaan. Het kwaad in het verleden en heden begaan wordt niet gerepareerd maar genegeerd. Genegeerd maar ook gemitigeerd en gebagatelliseerd. Want ook hier is de grote boosdoener bij Tolle de *'menselijke onbewustheid'*. Het excuus *'Ach wat kan ik er eigenlijk aan doen als ik me er niet van bewust ben'* is echt een flauwe smoes. Die smoes noemt Tolle *'vergeving'*. Tolle zegt wel *'we moeten de duisternis (d.i. het kwaad) geen verwijten maken'* maar wij maken dat kwaad wél verwijten maken. We blijven kwaad kwaad noemen en zonde zonde en de mens is en blijft daar verantwoordelijk voor. Als je op dit punt met Tolle meegaat dan zet je de hele rechtsorde op zijn kop.

Hoofdstuk 6.

We gaan nu een aantal aspecten bespreken uit het 6e Hoofdstuk van dit boek. Dit hoofdstuk heeft als titel meegekregen **'Uitbreken'**. Veel van wat er aan de orde komt in dit hoofdstuk is vanuit een andere optiek reeds aan de orde geweest in de voorgaande hoofdstukken. We ontkomen er dan ook niet aan om bepaalde zaken te herhalen. Dat kan dan wel wat korter. De gedachtenlijn die in voorgaande hoofdstukken aan de orde kwam, komt ook in dit hoofdstuk weer ter sprake. In hoofdzaak komt het hier op neer: de verantwoordelijkheid voor allerlei slechte daden begaan in het verleden wordt niet genomen. Er vindt geen herstel plaats van geschonden verhoudingen maar er wordt aangedrongen op verdringing van het slechte verleden. Recht en gerechtigheid hebben in deze denkwijze geen plaats, er wordt niets recht gezet. De oplossing wordt gezocht in de *'god'* die je in jezelf bezit en *niet* van God, die buiten jezelf bestaat, en je verlost.

Tolle schrijft aan het begin van dit hoofdstuk het volgende: *'Het begin van de bevrijding van het pijnlichaam ligt allereerst in het besef dat je een pijnlichaam hebt. Dan, belangrijker, in je vermogen tegenwoordig genoeg, alert genoeg, te blijven om het pijnlichaam in jezelf op te merken als een zware instroom van negatieve emoties wanneer het actief wordt. Als het herkend wordt, kan het zich niet meer voor jou uitgeven en door jou leven en zich vernieuwen. Je bewuste Tegenwoordigheid doorbreekt de identificatie met het pijnlichaam. Als je je er niet mee identificeert, kan het pijnlichaam geen macht meer uitoefenen over je denken en kan het zich dus niet meer voeden met je gedachten. Het pijnlichaam lost in de meeste gevallen niet onmiddellijk op, maar als je de verbinding ervan met je denken hebt doorsgesneden, begint het pijnlichaam energie te verliezen. Je denken wordt niet meer verduisterd door emoties; je huidige waarneming wordt niet meer verwrongen door het verleden. De energie die gevangenzat in het pijnlichaam verandert dan haar trillingsfrequentie en wordt omgezet in*

Tegenwoordigheid. Op die manier wordt het pijnlichaam brandstof voor bewustzijn. Dat verklaart dat veel van de meest wijze en verlichte mannen en vrouwen op onze planeet ooit een zwaar pijnlichaam hadden. Allereerst dit: de opmerking van Tolle: *'De energie die gevangen zat in het pijnlichaam verandert dan haar trillingsfrequentie en wordt omgezet in Tegenwoordigheid'* is een stelling die Tolle absoluut niet bewijzen kan. Wie heeft die verandering ooit op wetenschappelijke wijze vastgesteld? Is 'Tegenwoordigheid' een fenomeen dat je kan meten in het menselijk lichaam? Ons lijkt dit een poging van Tolle om zijn gedachtengoed een quasi wetenschappelijk tintje te geven.

Tolle propageert hier dus om de verbinding tussen je 'pijnlichaam' en je 'denken' door te snijden. Een vreemde en onmogelijke opdracht lijkt ons dat. Alsof het een knop is in je binnenste die je zo maar naar eigen believen kunt uitschakelen zodat je geen last meer hebt van je 'pijnlichaam'. Van de weeromstuit kent Tolle in dit citaat ook nog een buitengewoon nuttige functie toe aan het 'pijnlichaam'. Bij Tolle verandert het 'pijnlichaam' in een katalysator die energie aanlevert voor het nieuwe 'bewustzijn'. Tolle verbindt hier een merkwaardige conclusie aan als hij schrijft: *'Dat verklaart dat veel van de meest wijze en verlichte mannen en vrouwen op onze planeet ooit een zwaar pijnlichaam hadden'*. Onder deze wijze en verlichte mensen rekent Tolle o.a. Boeddha en Jezus. Dat bleek al in het eerste hoofdstuk. Tolle had in Hoofdstuk 1 al geschreven dat volgens hem Boeddha en Jezus boodschappers waren van grote wijsheid tradities. Tolle schreef daar letterlijk: *'De boodschappers – Boeddha, Jezus, en anderen, niet allemaal bekend – waren de eerste bloemen van de mensheid. Ze waren voorlopers, zeldzame en kostbare wezens'*. We kunnen dan ook wel concluderen dat zowel Boeddha als Jezus volgens Tolle een zwaar pijnlichaam gehad hebben. Meteen moeten we maar stellen dat Jezus helemaal niet in dit rijtje met zware pijnlichamen past. Heeft Jezus dan niet veel in Zijn lichaam geleden? Jazeker wel. Niets menselijks was Hem vreemd. Hij was mens zoals wij. Jesaja 53 tekent Jezus als een Man van smarten. Jesaja 53: 3 en 4: *'Hij werd veracht, door mensen gemeden, hij was een man die het lijden kende en met ziekte vertrouwd was. Maar hij was het die onze ziekten droeg, die ons lijden op zich nam'*. Toch is er een groot verschil tussen het lijden van Jezus en het lijden van de mens in het algemeen en ook een groot verschil met dat wat Tolle het 'pijnlichaam' noemt. We lezen in Hebreeën 4:15 (BGT): *'Jezus, onze hogepriester in de hemel, heeft veel moeten lijden, net als wij. Zelf heeft hij nooit iets verkeerd gedaan. Maar hij weet wel hoe moeilijk het is om geen verkeerde keuzes te maken'*. Dat is het grote verschil met ieder ander mens. Jezus leed, maar zonder te zondigen. Dat kan van geen enkel ander mens op aarde gezegd worden, ook niet van Boeddha. Het 'pijnlichaam' echter dat Tolle beschrijft is veelal het gevolg van verkeerde woorden, gedachten en daden waarvoor de mens zelf verantwoordelijk is, ook al ontkent Tolle die verantwoordelijkheid. Het 'pijnlichaam' is een gevolg van de bewust foute keuzes die wij als mensen maken. Jezus maakte echter geen foute, zondige keuzes.

Het volgende citaat van Tolle hebben we al eerder in hoofdstuk 2 besproken, dus kunnen we er hier wat korter over zijn. Het gaat om het volgende opmerkelijke citaat: *'Veel gewelddaden worden bedreven door 'gewone' mensen die tijdelijk in maniakken veranderen. Overal op aarde hoor je de advocaten van de gedaagden zeggen: 'Dit past helemaal niet bij het karakter van mijn cliënt', en de gedaagde zegt: 'Ik wist niet wat er over me kwam.' Voor zover ik weet is het nog niet voorgekomen – maar daar kan snel verandering in komen – dat een advocaat tegen de rechter zei: 'Dit is een geval van verminderde toerekeningsvatbaarheid. Het pijnlichaam van mijn cliënt was actief en hij wist niet wat hij deed. Hij dééd het ook niet. Zijn pijnlichaam heeft het gedaan'. Betekent dit dat mensen niet verantwoordelijk zijn voor wat ze doen als ze in de macht zijn van het pijnlichaam? Mijn antwoord is: hoe zou dat kunnen? Hoe kun je verantwoordelijk zijn als je onbewust bent, als je niet weet wat je doet? Toen ik dit citaat tot me door liet dringen moest ik denken aan het excuus dat de Duitsers gebruikten, na de Tweede Wereldoorlog, om*

de vele gruwelijke oorlogsmisdaden te vergoelijken: *‘Wir haben es nicht gewußt’*. Tolle geeft die Duitsers feitelijk gelijk. Ze waren immers volgens Tolle in de macht van het pijnlichaam. Nero, Stalin, Hitler, Mao, Pol Pot, ze kunnen er volgens Tolle ook allemaal niets aan doen. Ze waren niet verantwoordelijk want ze waren volgens Tolle in *‘de macht van het pijnlichaam’*. Toch is Tolle ook hier niet consequent in zijn denken want in hoofdstuk 2 had Tolle reeds geschreven: *‘Sommige ego’s **weten wat ze willen** en streven dat doel na met grimmige en meedogenloze vastberadenheid – Djengis Khan, Stalin, Hitler, om maar een paar uitschieters te noemen’*. In dit citaat uit hoofdstuk 2 weten Djengis Khan, Stalin en Hitler volgens Tolle ineens *wel* wat ze willen. Anders gezegd: Djengis Khan, Stalin en Hitler plegen in hoofdstuk 2 hun gruweldaden **willens en wetens** en lijken daardoor impliciet door Tolle verantwoordelijk gehouden te worden voor hun misdaden tegen de menselijkheid. Hier echter, in dit hoofdstuk wordt de verantwoordelijkheid voor deze gruweldaden echter ontkend doordat Tolle zegt: *‘Hoe kun je verantwoordelijk zijn als je onbewust bent, als je niet weet wat je doet?’*. Tolle moet die verantwoordelijkheid wel ontkennen want zijn hele theorie is gebaseerd op de scheiding tussen ‘bewust’ en ‘onbewust’ handelen. Hier blijkt maar weer eens dat de hele scheiding die Tolle aanbrengt tussen ‘onbewust’ en ‘bewust’ handelen, waardoor de mens dus feitelijk niet verantwoordelijk is voor zijn handelen, niet te handhaven is. Zijn hele theorie gaat dus ten koste van de menselijke verantwoordelijkheid en druist in tegen elke vorm van recht en gerechtigheid. Mocht de theorie van Tolle wereldwijd ingang vinden dan gaan we niet de goede kant op maar staan we o.i. aan de vooravond van een horror scenario. Toch is dit proces volgens Tolle onontkoombaar en staat de mensheid evolutionair gezien aan de vooravond van de wereldwijde acceptatie van zijn ideeën. Dat blijkt uit een citaat wat meteen volgt. Tolle schrijft: *‘Maar in het grotere verband der dingen is het de bedoeling dat mensen zich ontwikkelen tot bewuste wezens, en degenen die dat niet doen krijgen te maken met de consequenties van hun onbewustheid. Ze zijn niet afgestemd op de evolutionaire impuls van het heelal. En zelfs dat is alleen maar relatief waar. Vanuit een hoger perspectief gezien is het helemaal niet mogelijk niet afgestemd te zijn op de evolutie van het heelal en zelfs de menselijke onbewustheid en het lijden dat die veroorzaakt is een deel van die evolutie. Als je de eindeloze cyclus van het lijden niet meer kunt verdragen, begin je te ontwaken. Het pijnlichaam heeft dus ook zijn noodzakelijke plaats in het grotere geheel’*. Tolle zegt hier met zoveel woorden: ‘als je niet afgestemd bent op ‘de evolutionaire impuls van het heelal’, dat wil o.i. eigenlijk zeggen: ‘als je het niet eens bent met mijn theorieën, dan moet je zelf de consequenties daarvan dragen’. Wat voor consequenties vragen we ons af? Tolle noemt hier zijn opvattingen ‘de evolutionaire impuls van het heelal’. Het is onmogelijk om onder het gelijk van Tolle vandaan te komen want schrijft hij: *‘Vanuit een hoger perspectief gezien is het helemaal niet mogelijk niet afgestemd te zijn op de evolutie van het heelal’*. Dat heelal zegt volgens Tolle a.h.w.: ‘Tolle heeft gelijk en niets en niemand kan dat verhinderen, de theorieën van Tolle zijn een onomkeerbaar evolutionair proces’. Over ‘waarheidsclaims’ gesproken!.

Ook in dit citaat spreekt Tolle zich tegen. Dit blijkt wanneer hij zegt: *‘Vanuit een hoger perspectief gezien is het helemaal niet mogelijk niet afgestemd te zijn op de evolutie van het heelal en zelfs de menselijke onbewustheid en het lijden dat die veroorzaakt is een deel van die evolutie. Als je de eindeloze cyclus van het lijden niet meer kunt verdragen, begin je te ontwaken. Het pijnlichaam heeft dus ook zijn noodzakelijke plaats in het grotere geheel’*. Enerzijds zegt Tolle dat het ‘helemaal niet mogelijk is niet afgestemd te zijn op de evolutie van het heelal’. De mens kan dus niet ontkomen aan dit evolutionaire proces en moet er in mee gaan of hij dat nu wil of niet. Anderzijds zegt Tolle: *‘Als je de eindeloze cyclus van het lijden niet meer kunt verdragen, begin je te ontwaken’*. Nu schijnt de mens zijn eigen lot wel degelijk weer in handen te hebben. Want het evolutionaire proces van ontwaken treedt schijnbaar

alleen in werking *“Als je de eindeloze cyclus van het lijden niet meer **kunt** verdragen”*. Je hebt je eigen lot dus in handen. De mens bepaalt dus zelf in hoeverre en tot hoelang hij het lijden kan en wil verdragen en kan dus volgens Tolle ‘nee’ zeggen tegen dit evolutionaire proces.

Wat nu voorts opvalt is dat Tolle twee dingen zegt over het lijden van de mens, wat hij noemt het ‘pijnlichaam’. Het eerste wat Tolle zegt is dat het lijden een onderdeel is van de evolutie. Lijden is daardoor onontkoombaar en het heeft dus geen zin je tegen het lijden te verzetten. Het tweede wat Tolle hier zegt is dat het lijden ook een zekere positieve werking heeft. Dat bedoelt Tolle o.i. te zeggen wanneer hij schrijft: *‘Het pijnlichaam heeft dus ook zijn noodzakelijke plaats in het grotere geheel’*. Het lijkt erop dat het lijden hier bij Tolle een positief doel heeft. Het doel dat Tolle hierbij voor ogen heeft is om door lijden tot ‘ontwaken of ‘verlichting’ te komen. Hiervoor is het lijden in het grote geheel volgens Tolle zelfs ‘noodzakelijk’. Deze laatste opvatting van Tolle lijkt op de Bijbelse manier van spreken over het lijden. Het ‘lijkt’ erop zeggen we, maar toch is het geheel anders als je er goed naar kijkt. De zonde is door de val van de mens, waarvoor de mens zelf verantwoordelijk is, in de wereld gekomen. Het gevolg van de zondeval van de mens is lijden en de dood. Maar God liet het er niet bij zitten. In Zijn grote liefde zond Hij Zijn Zoon die ins onze plaats leed en stierf en opstond uit de dood. Daardoor krijgt nu iedereen die in Hem gelooft het leven. Maar daardoor is het lijden van de gelovigen in *dit* leven nog niet uitgeschakeld. Straks *wel*, in het eeuwige leven. Paulus spreekt over het lijden in Romeinen 8. Paulus schrijft eerst in vers 18: *‘Ik ben ervan overtuigd dat het lijden van deze tijd in geen verhouding staat tot de luister die ons in de toekomst zal worden geopenbaard’*. Vervolgens in vers 22: *‘Wij weten dat de hele schepping nog altijd als in barensweeën zucht en lijdt’*. Paulus concludeert in vers 28: *‘En wij weten dat voor wie God liefhebben, voor wie volgens zijn voornemen geroepen zijn, alles bijdraagt aan het goede’*. God laat het lijden toe in het leven van de gelovigen om de gelovigen te beproeven en de gelovigen daardoor sterker te maken. Het lijden komt uit Zijn hand. Daarom is het lijden altijd gedoseerd. Paulus kan dan ook over het lijden in 1 Kor. 10:13 zeggen: *‘U hebt geen beproevingen te doorstaan die niet voor mensen te dragen zijn. God is trouw en zal niet toestaan dat u boven uw krachten wordt beproefd: hij geeft u mét de beproeving ook de uitweg, zodat u haar kunt doorstaan’*. God laat voor de gelovigen het lijden en het kwaad meewerken ten goede. Het komt uit Zijn Vaderhand en het lijden is daardoor voor Zijn kinderen altijd goed gedoseerd en gecontroleerd. Bij Tolle is het lijden een onderdeel van de evolutie. Het lijden is daardoor grillig en onberekenbaar. Lijden is bij Tolle een evolutionair noodlot. Bovendien moet je bij Tolle de gevolgen van het lijden zelf maar zien op te lossen. Je moet bij Tolle krachten in jezelf aanboren om het kwaad van het pijnlichaam enigszins te kunnen neutraliseren. Maar die krachten heeft de mens helemaal niet in huis, ook al wil Tolle je laten geloven dat je die krachten wel hebt. De mens kan zichzelf niet aan zijn haren uit het moeras van het lijden trekken.

In het volgende gedeelte dat als titel **‘Tegenwoordigheid’** heeft meegekregen, ontpopt Tolle zich als een soort Hogepriester of verlosser die boze geesten bezweert en uitwerpt. Dat blijkt uit het verhaal van de vrouw in de dertig die een zwaar pijnlichaam heeft en zich tot Tolle wendt om hulp. Vooral deze zin uit het verhaal bleef bij mij haken: *‘Maar op een bepaald niveau moet ze hebben beseft dat de pijn ergens uit haarzelf kwam en dat ze zichzelf tot last was. Ze was rijp om te ontwaken en daarom was ze bij me gekomen’*. Eerlijk gezegd is dat nogal een vreemde beweegreden bij de vrouw en dus ook in het denken van Tolle. De vrouw was kennelijk *‘rijp om te ontwaken’* vanwege twee redenen. De eerste reden was dat ze besepte *‘dat de pijn ergens uit haarzelf kwam’* en de tweede reden dat *‘ze zichzelf tot last was’*. De vrouw had dus iets in *‘haarzelf’* om te kunnen ontwaken. De vraag is: wie gaf deze vrouw dit besef? Hoe kon de vrouw erachter komen dat de pijn uit *‘haarzelf’* komt terwijl ze toch met zo’n zwaar pijnlichaam in een totaal ‘onbewuste’ modus verkeert? De vrouw heeft volgens Tolle een *‘buitengewoon zwaar*

pijnlichaam'. Moet het pijnlichaam eerst een bepaalde 'zwaarte' hebben alvorens een 'ontwaken' tot de mogelijkheden behoort?. Dat lijkt ons van niet. Want Tolle heeft ons nu juist geleerd dat hoe zwaarder het pijnlichaam is, des te meer munitie krijgt het ego om negatieve emoties op te wekken en des te meer blijf je gevangen in je 'onbewuste' toestand. Tolle kan dan ook op geen enkele manier duidelijk maken hoe de mens zelf het proces kan besturen om te komen van een 'onbewuste' toestand naar een 'bewuste' of 'Tegenwoordige' toestand. De argumentatie die Tolle gebruikt is nogal tegenstrijdig. Want gezien vanuit het standpunt van Tolle, geldt dat hoe zwaarder het pijnlichaam is, des te meer verzet is er van het ego om te komen tot een 'bewuste' 'tegenwoordige' toestand. Strikt genomen heeft de vrouw vanuit *zichzelf* geen enkele kans om te 'ontwaken'. Daarvoor is haar pijnlichaam te zwaar. Om te ontwaken heeft de vrouw o.i. dan ook hulp van *buitenaf* nodig. Vanuit christelijke visie kan alleen God die hulp van buitenaf geven. Alleen God kan de dode mens tot 'bewust' zijn, tot leven brengen. Maar daar wil Tolle nu juist niets van weten. Om te ontwaken moet je, volgens Tolle, jezelf afstemmen op wat hij noemt de *'evolutionaire impuls van het heelal'*. Tolle lijkt net te doen alsof *'de evolutionaire impuls van het heelal'* een persoon is, die vervolgens een impuls -een soort van opdracht - aan de mens geeft om te ontwaken. Maar zo'n persoon die de naam draagt *'de evolutionaire impuls van het heelal'* bestaat alleen in de fantasie wereld van Tolle. Die kan dus ook geen impulsen of opdrachten aan de mens geven. Nu is het wel zo dat God de schepping laat evolueren. God is Almachtig. God openbaart de geheimen van Zijn schepping geleidelijk. Naarmate de tijd vordert in de richting van de jongste dag, ontdekt de mens, in een steeds sneller tempo, meer en meer van de geheimen van Gods schepping. Dit proces kan je evolutie noemen. Maar ook al laat God de mens op allerlei terreinen steeds meer ontdekken, God Zelf blijft de uiteindelijke Schepper, uit wie alles voortkomt. Maar God is dan ook een Persoon en wel een Drieenige Persoon. Evolutie lijkt aantoonbaar in organismen. Daar staat tegenover dat spirituele evolutie in de mens nog nooit wetenschappelijk is aangetoond. Simpelweg omdat er geen objectieve criteria aanwezig zijn om een spirituele evolutie in de mens aan te tonen. 'Ontwaken' door een *'evolutionaire impuls van het heelal'* moeten we dan ook naar het rijk der fabelen verwijzen. Sinds de mens in zonde is gevallen in het paradijs is de mens er niet beter op geworden. Om geestelijk te ontwaken heeft de mens dan ook dringend een Verlosser nodig. Dat is altijd al zo geweest en dat zo zal ook zo blijven. We zeiden zojuist dat Tolle zich in dit verhaal ontpopt als een soort Hogepriester of Verlosser. Dat blijkt uit het vervolg van dit verhaal wanneer we lezen: *'Een paar minuten nadat mijn bezoeker vertrokken was, kwam een vriendin langs om iets af te geven. Zodra ze de kamer binnenkwam zei ze: 'Wat is hier gebeurd? De energie voelt zwaar en dicht aan. Ik word er gewoon bijna misselijk van. Je kunt beter de ramen openzetten en wat wierook branden.'* Ik legde uit dat ik net een grote bevrijding bij iemand met een erg zwaar pijnlichaam had meegemaakt en dat wat ze voelde iets van de energie moest zijn die tijdens die sessie was vrijgekomen. Mijn vriendin wilde echter niet blijven luisteren. Ze wilde zo snel mogelijk weg'. In de evangeliën lezen we herhaaldelijk dat Jezus mensen van demonen bevrijdt (zie bijv. Marc. 1:23-26) en Tolle wil op subtiële wijze suggereren maken dat hij hetzelfde kan bewerkstelligen. In ieder geval had de 'bevrijding' niet plaats gevonden als Tolle niet had ingegrepen in het leven van de vrouw.

Tolle blijkt ook in staat om de demon van het pijnlichaam van de vrouw in anderen te laten overgaan. Dat blijkt als hij in het vervolg onder het kopje **'De terugkeer van het pijnlichaam'** schrijft: *'Ik ging aan een tafeltje zitten en bestelde wat. Het was niet druk. Aan een tafeltje vlakbij dat van mij zat een man van middelbare leeftijd in een rolstoel die net klaar was met eten. Hij keek me kort maar intens aan. Er gingen een paar minuten voorbij. Opeens werd hij rusteloos, opgewonden, en begon over zijn hele lichaam te beven. De ober kwam zijn tafel afruimen. De man begon ruzie met hem te maken. 'Het eten*

smaakte niet goed. Het was vreselijk.' 'Waarom hebt u het dan opgegeten?' vroeg de ober. En toen ging de man echt door het lint. Hij begon te schreeuwen en grove taal uit te slaan. Er kwamen smerige woorden uit zijn mond en een gewelddadige haat vulde de hele ruimte. Je kon voelen hoe de energie de cellen van je lichaam binnenkwam, op zoek naar een punt om zich aan te hechten. Nu schreeuwde hij ook naar de andere gasten, maar om een of andere reden negeerde hij mij volkomen in mijn intense Tegenwoordigheid. Ik vermoedde dat het universele menselijke pijnlichaam was teruggekomen om me te zeggen: 'Je dacht dat je me verslagen had. Nou, kijk maar, ik ben er nog'. Dit verhaal van Tolle doet me sterk denken aan de demonen uitdrijving van Jezus zoals die beschreven staat in Marcus 1:1-20. Jezus drijft bij een bezeten man een demon uit en Jezus beveelt die demon om in een kudde varkens te varen. De kudde varkens stormt daarna een steile helling af en verdrinkt in het meer (Marc. 5:13). Tolle matigt zichzelf hier een zelfde soort kracht aan als Jezus wanneer Tolle aan het einde van het verhaal concludeert: 'Toen alles achter de rug was, kwam de manager bij mijn tafel en vroeg, half voor de grap maar misschien intuïtief aanvoelend dat er een verband was: 'Hebt u dit alles aangericht?'. Tolle wil hier duidelijk suggereren dat hij dit alles kan aanrichten en over bijzondere krachten beschikt. Het verhaal van Tolle heeft zoveel gelijkenis met de uitdrijving van de demon door Jezus in Marcus 5, dat wij sterk betwijfelen of dit verhaal van Tolle wel authentiek is. Eerlijk gezegd geloven we daar niets van. Om zijn argumenten kracht bij te zetten, meet Tolle zich hier een messiaanse status van een soort van duivelbezweder aan. die hem totaal niet toekomt en op geen enkele wijze bewezen kan worden. Onder het kopje '**Het pijnlichaam bij kinderen**' schrijft Tolle het volgende: 'De ouders kunnen hulpeloos en vol onbegrip en ongelovig toekijken hoe hun engeltje in een paar seconden in een klein monster verandert. 'Waar komt al dat ongelukkig-zijn vandaan?' vragen ze zich af. Het is in meerdere of mindere mate het aandeel van het kind in het collectieve pijnlichaam van de mensheid, dat helemaal teruggaat tot het begin van het menselijke ego. Maar het kind kan ook al pijn hebben overgenomen van het pijnlichaam van zijn ouders, en dan zien de ouders in het kind een afspiegeling van wat er ook in henzelf zit'. In eerste instantie gaat het ons om de volgende zin uit dit citaat: 'Het is in meerdere of mindere mate het aandeel van het kind in het collectieve pijnlichaam van de mensheid, dat helemaal teruggaat tot het begin van het menselijke ego'. Hier zegt Tolle iets over het pijnlichaam en het ego waar we al eerder over schreven en waar we het gedeeltelijk mee eens zijn, alleen is het verschijnsel en de gevolgen van de corruptie van de menselijk existentie veel ingrijpender dan Tolle hier wil suggereren. Er is iets verschrikkelijks mis met de mensheid, daar zijn we het over eens. Dat probleem gaat volgens Tolle terug tot het 'begin van het menselijke ego'. Wat en wanneer er precies iets grondig is mis gegaan, daar spreekt Tolle zich niet over uit. Als de kwalijke werking van het menselijk ego volgens Tolle ooit een begin moet hebben gehad, dan moet er ook een tijd geweest zijn dat die kwalijke werking van het ego er niet was. En dat is ook zo. Toen was dus de gehele mens dus nog goed. Dus niet alleen zijn wat Tolle noemt zijn 'ego', maar ook zijn 'onbewuste' en 'onbewuste' toestand was toen goed. De mens is dus door God geheel goed geschapen. Eens was heel het hart en de ziel en het verstand van de mens goed en op God gericht. Maar toen de mens in opstand kwam tegen God en zonde viel, toen raakte de mens totaal van God vervreemd. Dus niet alleen zijn ego maar ook in zijn onbewuste en bewuste toestand. De corruptie was totaal. Het moet nog maar eens gezegd zijn. Even later schrijft Tolle: 'Een tijdje nadat het kind weer tot bedaren is gekomen, of misschien de volgende dag, kun je gaan praten over wat er gebeurd is. Maar vertel het kind niet over het pijnlichaam. Je kunt beter vragen stellen. Bijvoorbeeld: 'Wat kwam er gisteren over je toen je niet wilde ophouden met schreeuwen? Hoe voelde dat? Vond je het fijn? Dat wat er over je kwam, heeft dat een naam? Nee? Als het een naam had, wat zou die naam dan zijn? Als je het zou kunnen zien, hoe zou het er dan uitzien? Kun

je tekenen hoe het eruitziet? Wat gebeurde ermee toen het wegging? Ging het slapen? Denk je dat het terugkomt?’ Dit zijn maar wat voorstellen voor wat je kunt vragen. Al deze vragen zijn bedoeld om het waarnemende vermogen bij het kind, dat is de Tegenwoordigheid, op te wekken. Ze helpen het kind de identificatie met het pijnlichaam op te geven. Misschien wil je ook met je kind over je eigen pijnlichaam praten, in de woorden van je kind. De volgende keer dat je kind weer in de greep raakt van het pijnlichaam kun je zeggen: ‘Het is teruggekomen hè?’ Gebruik de woorden die het kind gebruikte toen jullie erover praatten. Richt de aandacht van het kind op hoe het aanvoelt. Je houding moet belangstellend en nieuwsgierig zijn en niet kritisch of veroordelend’. Zou u zich een discussie, zoals Tolle die hier aangeeft, met een 4 jarige peuter kunnen voorstellen? Denkt Tolle nu echt dat je bij deze peuter ‘Tegenwoordigheid’ kunt opwekken? Deze hele vraagstelling aan een kind vinden we, gezien vanuit een volwassen standpunt, heel infantiel. Je vraagt in zo’n geval aan een 4 jarige peuter niet: ‘Wat kwam er gisteren over je toen je niet wilde ophouden met schreeuwen? Hoe voelde dat? Vond je het fijn? Dat wat er over je kwam, heeft dat een naam? Nee? Als het een naam had, wat zou die naam dan zijn? Als je het zou kunnen zien, hoe zou het er dan uitzien? Kun je tekenen hoe het eruitziet? Wat gebeurde ermee toen het wegging? Ging het slapen? Denk je dat het terugkomt?’ Een peuter heeft lak aan zo’n aanpak en zal daar ook niets van begrijpen. De peuter zal bij een dergelijk infantiel gedrag van zijn ouders veel eerder aanleiding zien om de volgende keer nog harder te gaan. Een peuter heeft duidelijke regels nodig over wel en niet mag en geen gezever zoals hier door Tolle aangegeven. Natuurlijk heeft een kind veel liefde nodig. Dus alles wat je doet voor een kind, doe je vanuit de liefde en met veel geduld, ook al moet je een kind vaak corrigeren. Fout gaat het pas echt als de liefde en het geduld ontbreken.

Onder het kopje **‘Ongelukkig-zijn’** zegt Tolle: *‘Niet alle ongelukkig-zijn komt voort uit het pijnlichaam. Een deel ervan is nieuw, ontstaan wanneer je niet afgestemd was op het huidige moment, wanneer je het Nu op een of andere manier niet erkende. Als je inziet dat het huidige moment er altijd al is en daarom onvermijdelijk is, kun je er compromisloos ‘ja’ tegen zeggen, en zo creëer je niet alleen geen nieuw ongelukkig gevoel, maar merk je ook dat je door het verdwijnen van je innerlijke verzet kracht krijgt van het Leven zelf. Het ongelukkige gevoel van het pijnlichaam staat altijd duidelijk niet in verhouding tot de kennelijke oorzaak ervan. Met andere woorden, het is een overdreven reactie’.* Ook hier verdierlijkt Tolle de mens. Van een dier kunnen we in zekere zin zeggen dat het ‘Tegenwoordig’ is. Een dier denkt niet na over wat het in het verleden is overkomen; hoewel het zo is dat ook dieren getraumatiseerd kunnen worden als ze zijn mishandeld. Een dier handelt veelal instinctief en denkt niet rationeel na over de toekomst, alleen de behoeften van het ‘nu’ zijn bepalend voor het dier. Tolle wil in feite van een mens een dier maken. Tolle spoort je aan niet meer na te denken over traumatische ervaringen uit het verleden en ook niet bezig te zijn met de toekomst. Het verwerkingsproces van pijnlijke gebeurtenissen uit het verleden wordt door Tolle door het medicijn ‘Tegenwoordigheid’ stop gezet. Als echter pijn uit het verleden niet verwerkt wordt, kan er ook geen sprake zijn van heling. We herhalen hier wat we al eerder schreven. Als foute handelingen uit het verleden verdrongen worden en niet worden opgebiecht kan er geen sprake zijn van vergeving en heling. Je zal maar slachtoffer zijn van een gewelddadige verkrachting en van Tolle te horen krijgen dat *‘Het ongelukkige gevoel van het pijnlichaam altijd duidelijk niet in verhouding staat tot de kennelijke oorzaak ervan. Met andere woorden, het is een overdreven reactie’.* Je voelt je door zo’n uitspraak van Tolle niet serieus genomen in je lijden. Tolle realiseert zich niet dat, sinds de mens in zonde viel, het kwaad een macht geworden is in deze wereld die niet uit zichzelf weg gaat als je maar ‘Tegenwoordig’ bent. Het kwaad wijkt alleen maar als het bestreden wordt door het goede. Jezus Christus heeft dat kwaad bestreden en overwonnen. Nu is er vergeving en heling mogelijk voor iedereen die met zijn gebroken leven naar Jezus toegaat. Het kwaad negeren en

verdringen door 'Tegenwoordigheid' kan je in het begin misschien tijdelijk een goed gevoel geven. Maar het is geen oplossing en het kwaad zal onherroepelijk terug slaan.

Onder het kopje **'Het doorbreken van de identificatie met het pijnlichaam'** vertelt Tolle het verhaal over wat hij meegemaakt heeft met zijn buurvrouw Ethel. Tolle schrijft dan: *'Wat er met haar was gebeurd was nog geen permanente verandering maar ze had een glimp opgevangen van wat er mogelijk is, een glimp van wat er al in haar zat. Bij zen heet zo'n glimp satori. Satori is een moment van Tegenwoordigheid, even uit de stem in je hoofd, de denkprocessen en hun afspiegeling als emotie in het lichaam stappen. Het is de opkomst van innerlijke ruimte waar daarvoor het lawaai van het denken en het rumoer van emoties was'*. Opmerkelijk is dat Tolle van de vrouw zegt dat ze een glimp had opgevangen *'van wat al in haar zat'*. Iets wat de vrouw kennelijk dus al bezat. Iets dat kennelijk altijd al in die vrouw heeft gezeten maar wat nu tot ontwaken komt, al is het nog maar een glimp. 'Tegenwoordig' zijn is dus een eigenschap van jouzelf. Daar komt geen God aan te pas. Toch lijkt Tolle hier een beetje mee in zijn maag te zitten. In het negende hoofdstuk komt Tolle hier op terug en zegt Tolle: *'Alleen het eerste ontwaken, de eerste glimp van bewustzijn zonder denken, vindt plaats door genade, zonder dat jij er iets voor doet'*. En : *'Het begin van het ontwakingsproces is een daad van genade. Je kunt het niet laten gebeuren, ook kun je jezelf er niet op voorbereiden of er studiepunten voor verzamelen'*. Bij de bespreking van het negende hoofdstuk komen we hier nog uitgebreid op terug. Maar hier willen we wel al zeggen dat 'genade' veronderstelt dat er een Gever van genade is , anders is genade geen genade maar slechts blind toeval. Maar van die Gever, van die persoonlijk God die alle dingen regeert wil Tolle niets weten. Maar die genade om 'Tegenwoordig' te worden valt kennelijk niet iedereen te beurt. Want al eerder in dit hoofdstuk onder het kopje **'Ongelukkig-zijn'** had Tolle reeds het volgende gesteld : *'Voor sommige mensen die in de ban zijn van een zwaar pijnlichaam is het onmogelijk uit hun overtrokken interpretatie, hun zwaar emotionele 'verhaal' te stappen. Hoe meer negatieve emotie er in een verhaal zit, des te zwaarder en ondoordringbaarder wordt het. En daardoor wordt het verhaal niet als verhaal herkend maar aangezien voor de werkelijkheid. Als je helemaal gevangen zit in de beweging van het denken en de emotie die daarmee samengaat, is uitstappen niet mogelijk omdat je zelfs niet meer weet dat er een buiten is. Je bent gevangen in je eigen film of droom, in je eigen hel. Voor jou is het echt en is er geen andere werkelijkheid mogelijk. En voor jou is je reactie de enig mogelijke'*. Kunt u het nog volgen? Ik niet meer want Tolle spreekt zichzelf hopeloos tegen. Hier schijnt Tolle te bedoelen dat als je pijnlichaam te zwaar is, dat je dan onmogelijk aan je pijnlichaam kunt ontsnappen. Eerder in dit hoofdstuk beweert hij echter weer het tegendeel want toen schreef hij over mensen met een zwaar pijnlichaam: *'Als je de eindeloze cyclus van het lijden niet meer kunt verdragen, begin je te ontwaken'*. Als je dit citaat leest dan lijkt het alsof de mens wel degelijk zijn eigen lot in handen heeft, ook al heeft die mens een zwaar pijnlichaam. Tolle wil in dit citaat met zoveel woorden stellen dat als de mens dat pijnlichaam zat is en het pijnlichaam niet meer kan verdragen, dat die mens zijn eigen ontwaken in werking kan zetten. De mens kan volgens Tolle op eigen kracht *wel* en ook weer *niet* ontsnappen aan zijn pijnlichaam. Volgens Tolle kan de mens enerzijds dus niet ontsnappen en ontwaken wanneer zijn pijnlichaam te zwaar is, maar anderzijds ook weer wel wanneer hij dat zware pijnlichaam niet meer kan verdragen, om dan vervolgens in het negende hoofdstuk te stellen dat *'Het begin van het ontwakingsproces een daad is van genade. Je kunt het niet laten gebeuren, ook kun je jezelf er niet op voorbereiden of er studiepunten voor verzamelen'* Hoe tegenstrijdig kan je zijn!

Onder het kopje **'Triggers'** schrijft Tolle: *'Er staat al een waarschuwing op pakjes sigaretten; misschien moet er net zo'n waarschuwing op bankbiljetten en bankafschriften komen: 'Geld kan het pijnlichaam activeren en tot volkomen onbewustheid leiden'*. Nu hoeft Tolle dat ons niet te vertellen want we lezen in

de Bijbel al dat *'geldzucht de wortel van alle kwaad is'* (1 Tim. 6:10). Wat ons opvalt dat die waarschuwing van Tolle vooral aan anderen gericht lijkt te zijn. Niet zozeer aan zichzelf. Dat geeft ons toch te denken. Want toen hij zijn bekende boek *'De kracht van het Nu'* voor het grootste deel had geschreven, kwam Tolle in geldnood. We lezen daarover in Hoofdstuk 9. Tolle schrijft daar: *'Ik had nauwelijks inkomsten en leefde van mijn spaargeld, dat snel opraaakte. Alles kwam prachtig op zijn pootjes terecht. Mijn geld was op vlak voordat ik bijna klaar was met schrijven. Ik kocht een lot in een loterij en won daar duizend dollar mee, waarvan ik nog een maand kon leven'*. Tolle moet als 'bewust' en 'Tegenwoordig' persoon toch weten dat loterijen een grote bron van geld en hebzucht zijn. Tolle moet toch ook weten dat jouw winst bij een loterij ten koste gaat van de inleg van vele anderen, die net als Tolle, van hun laatste centen een lot kopen. Tolle was met zijn duizend dollar gered, vele anderen hebben daardoor hun laatste cent uitgegeven en hadden daardoor helemaal niets meer te eten. Zichzelf uit de financiële problemen helpen ten koste van anderen zou je van een bewust levend persoon als Tolle niet verwachten. Tolle gelooft sterk dat we in de laatste fase van het evolutionaire bewustzijn zijn aangeland. Had het evolutionaire lot niet het lot van Tolle moeten bepalen als Tolle zo sterk in het evolutionaire lot gelooft en niet Tolle *zelf*? Als Tolle daarin gelooft is het nl. niet nodig om aan een loterij deel te nemen want wat gebeuren moet, gebeurt toch. Tenminste, als het waar zou zijn dat het evolutionaire lot alles bepaalt.

Verderop onder **'Triggers'** schrijft Tolle: *'Elke keer dat je tegenwoordig bent als het pijnlichaam de kop opsteekt verbrandt er als het ware een deel van zijn negatieve emotionele energie, die wordt omgezet in Tegenwoordigheid. De rest van het pijnlichaam trekt zich dan snel terug en wacht een betere gelegenheid af om weer op te spelen, dat wil zeggen, als je minder bewust bent. Een betere gelegenheid voor het pijnlichaam om toe te slaan kan zich voordoen als je Tegenwoordigheid verliest, bijvoorbeeld als je gedronken hebt of als je naar een geweldfilm kijkt. De geringste negatieve emotie, zoals irritatie of ongerustheid, kan ook dienen als een poort waardoor het pijnlichaam kan terugkeren. Het pijnlichaam heeft je onbewustheid nodig. Het kan het licht van Tegenwoordigheid niet verdragen'*. Soms krijg je een aanbod dat te mooi is om echt waar te zijn. En dan is het ook niet waar. Je wordt beet genomen. Dat gevoel krijgen we wanneer Tolle stelt dat: *'Elke keer dat je tegenwoordig bent als het pijnlichaam de kop opsteekt verbrandt er als het ware een deel van zijn negatieve emotionele energie, die wordt omgezet in Tegenwoordigheid'*. Dat klinkt heel simpel en aannemelijk. Een zeer Tegenwoordig persoon als Tolle moet dan helemaal geen negatieve energie meer hebben. Tolle moet dan ook een perfect mens zijn want de voorraad negatieve energie die Tolle heeft moet toch een keer opgebrand raken als je voortdurend Tegenwoordig bent. Als alle negatieve energie is opgebrand bereik je als mens een perfecte status. Er komt in die status ook geen negatieve energie meer bij want je bent voortdurend Tegenwoordig. In zo'n status wordt je een robotachtige figuur. Alle emoties, de pijn, het verdriet, ze worden niet serieus genomen. Pijn wordt niet meer gedeeld maar weg gemasseerd door het containerbegrip 'Tegenwoordigheid'. God heeft van de mens nooit zo'n robot willen maken als Tolle hier propageert. De mens had in het paradijs een echte keuze. Kiezen voor God of de duivel. Helaas koos de mens tegen God en voor de duivel. Daarmee sneed hij zich 'bewust' van God af. De 'tegenwoordigheid' van ieder mens is daardoor een even onbetrouwbaar kompas geworden als de 'onbewuste' toestand van de mens. In die malaise deelt ieder mens, ook Tolle. Er is alleen redding mogelijk indien God zelf ingrijpt en een weg van verlossing creëert door Jezus, waardoor het kompas van de mens weer op God en het goede gericht wordt, ook al zal dat in dit leven geen volmaakt kompas zijn.

Onder het kopje **'Het pijnlichaam als bewustmaker'** gaat Tolle nog even door over het onderwerp 'kiezen'. Hij schrijft dan: *'Maar door de ongekende instroom van bewustzijn die we nu op de planeet meemaken hoeven veel mensen niet meer door de diepe dalen van acuut lijden te gaan om de*

identificatie met het pijnlichaam op te geven. Telkens wanneer ze merken dat ze teruggeleden zijn in een disfunctionele toestand, kunnen ze ervoor kiezen uit de identificatie met het denken en emoties te stappen en de toestand van Tegenwoordigheid te betreden. Ze geven hun verzet op, worden stil en alert, één met wat is, binnen en buiten. De volgende stap in de evolutie van de mens is niet onontkoombaar, want voor het eerst in de geschiedenis van onze planeet kan het een bewuste keuze zijn. Wie maakt die keuze? Jij. En wie ben jij? Bewustzijn dat zich bewust is geworden van zichzelf'. Ook hier stelt Tolle het allemaal heel simpel voor. Je hebt een eenvoudige keuze. Die keuze heb je volgens Tolle in eigen hand. Je vraagt je verbijsterd af: als die keuze dan zo simpel is en niets kost, waarom maken alle mensen dan die goede keuze niet? Een keuze waarbij volgens Tolle een einde komt aan de *'diepe dalen van acuut lijden'*. Wie wil dat nu niet: nooit meer lijden nooit meer pijn? Toch gebeurt dat niet. Waarom niet? Omdat de mens uit zichzelf helemaal niet in staat is om die goede keuze te maken. De mens zit gevangen in een eindeloze cyclus van pijn en geweld die hij zichzelf aandoet en zijn medemens. Om daarvan af te komen heeft de mens geloof in en overgave aan God nodig. Maar dat is echt het laatste wat de trotse mijnheer 'Tegenwoordigheid' wil. Nee hoor, mijnheer Tegenwoordigheid denkt het zelf te kunnen oplossen. Mijnheer Tegenwoordigheid denkt zelf God te zijn en aan God gelijk te zijn. Maar mijnheer Tegenwoordigheid zal nooit willen toegeven dat hij door die pretentie in een steeds dieper moeras zinkt.

Verderop onder **'Je bevrijden van het pijnlichaam'** bevestigt Tolle nog eens een keer hoe gemakkelijk het allemaal is om het probleem van het kwaad in jezelf en in deze wereld op te lossen. Tolle schrijft dan: *'Een belangrijker vraag om jezelf te stellen is dus: hoe lang duurt het om me te bevrijden van de identificatie met het pijnlichaam? En het antwoord op die vraag is: het kost helemaal geen tijd. Als het pijnlichaam actief is, moet je weten dat wat je voelt het pijnlichaam in je is. Dat weten is alles wat je hoeft te doen om de identificatie ermee te doorbreken. En als de identificatie ermee ophoudt, begint het omzettingsproces. Het weten voorkomt dat oude emoties opstijgen naar je hoofd en niet alleen de interne dialoog gaat beheersen maar ook je daden en je omgang met andere mensen. Dat betekent dat het pijnlichaam je niet meer kan gebruiken en zich niet meer door jou kan vernieuwen. De oude emotie leeft dan nog een tijdje in je door en steekt periodiek de kop op. Het kan je er af en toe nog in laten lopen zodat je je er toch weer mee identificeert en zo het weten verduistert, maar dat duurt dan nooit lang meer. Dat je de oude emotie niet meer in situaties projecteert betekent dat je haar direct in jezelf onder ogen ziet. Dat is misschien niet prettig, maar je gaat er niet dood van. Je Tegenwoordigheid kan het gemakkelijk in bedwang houden. De emotie is niet wie je bent'*. Je hoeft dus volgens Tolle alleen maar te 'weten' en klaar is Kees. Het kost geen enkele moeite en nauwelijks tijd. Af ten toe krijg je nog wel eens te maken met een lichte terugval maar daar kan mijnheer Tegenwoordigheid gemakkelijk mee afrekenen, totdat, zoals we boven al schreven, alle negatieve energie van het pijnlichaam is opgebrand en je de zalige staat van de goddelijke volmaaktheid bereikt. Geloof u het zelf? Tolle wel, want even verderop concludeert hij: *'Je ware aard, die één is met de natuur van God, komt naar boven'*. Leest u het goed? Jouw aard is *'één met de natuur van God'* dat kan niet anders betekenen dat jijzelf aan God gelijk bent. Wat een pretentie! En zelfs deze pretentie kan verwarring teweeg brengen bij de lezer. Je zou hier zo maar weer gaan denken dat Tolle aan een *persoonlijk* God gelooft, ook al maakt hij de mens aan God gelijk. Maar – we hebben het al veel vaker gezegd maar het moet weer worden herhaald – daar gelooft Tolle helemaal niet in. God is bij hem hoogstens een evolutionaire impuls, een onbekend en onpersoonlijk energieveld, maar zeker geen almachtige God en Vader die een relatie van liefde met de mens wil aangaan door Zijn Zoon Jezus Christus. Die God bestaat volgens Tolle gewoon niet, ook al noemt Tolle de naam van Jezus nog zo vaak. Want met weer een citaat van Jezus sluit hij dit hoofdstuk

af. Tolle schrijft dan: *‘Jezus wijst daarop wanneer hij zegt: ‘Gij dan zult volmaakt zijn, gelijk uw hemelse Vader volmaakt is’. Het woord ‘volmaakt’ is een onjuiste vertaling van het oorspronkelijke Griekse woord dat ‘heel’ betekent. Dat wil zeggen, je hoeft niet heel te worden, je moet zijn wat je al bent – met of zonder het pijnlichaam’.* Dit citaat van Jezus vinden we in Mat. 5:48. Ook hier misbruikt Tolle een citaat van Jezus om zijn eigen theorie te ondersteunen. Maar het klopt niet. Het Griekse woord ‘teleios’ dat hier met ‘volmaakt’ wordt vertaald verwijst naar het Griekse woord ‘telos’ dat ‘doel’ betekent. Een ‘volmaakt’ leven is dus een ‘doelgericht’ leven. De opdracht van Jezus luidt: ‘Leef ‘doelgericht’ zoals God ook altijd doelgericht is. ‘Heelheid’ is daarbij een aspect van het doelgerichte leven. In je streven moet je een persoon van één stuk zijn, bewust op God gericht. Het gaat in dit citaat dus helemaal niet om iets wat je bent maar over iets waarna je op weg bent. En het gaat helemaal al niet om ‘perfectionisme’.

Hoofdstuk 7.

Hoofdstuk 7 heeft als veelbelovende titel meegekregen **‘Ontdekken wie je echt bent’**. In de tweede alinea schrijft Tolle: *‘Jezelf kennen gaat veel dieper dan het aanvaarden van een verzameling ideeën of een geloof. Spirituele ideeën en opvattingen zijn op hun best nuttige wegwijzers, maar op zichzelf hebben ze zelden de kracht om de vaster verankerde kernconcepten over wie je denkt te zijn en die bij de conditionering van het menselijke verstand horen los te wrikken. Jezelf diep kennen heeft niets te maken met de ideeën die door je hoofd zweven. Jezelf kennen betekent geworteld te zijn in Zijn in plaats van verdwaald te zijn in je verstand’.* In het Nederlands hebben we de bekende uitdrukking ‘Hoop doet leven’. Die ‘hoop’ heeft Bijbelse wortels. ‘Hoop’ heeft in de Bijbel *niet* de onzekere betekenis van ‘afwachten’ of het ook gebeurt, zo in de trant van ‘op hoop van zegen’ of ‘God zegene de greep’. Het kan goed aflopen maar ook verkeerd, en we *hopen* er maar het beste van. Dit alles heeft niets te maken met de Bijbelse betekenis van de ‘hoop’. ‘Hoop’ is in de bijbel juist een uitdrukking van de grootste zekerheid en een vast vertrouwen dat *alles* wat God belooft heeft ook daadwerkelijk zal gaan gebeuren. ‘Hoop’ is in de Bijbel zo’n sterk woord dat gelovigen zelfs worden gepersonifieerd tot ‘een levende hoop’ (1 Petr.1:3). Gelovigen strekken zich vol hoop uit naar de toekomst en zijn door die hoop er zeker van dat alles goed zal komen. Geen wonder dat het woord ‘hoop’ zijn weg heeft gevonden in de Bijbelse trits ‘Geloof, Hoop en Liefde’ (1 Kor. 13:13). Deze drie begrippen ziet de Bijbel als allesbepalend, waarbij moet worden aangetekend dat de ‘Liefde’ daarbij het belangrijkste is. Je zou daaraan kunnen toevoegen dat ‘geloof’ en ‘hoop’ de voertuigen zijn om tot die allesbepalende ‘Liefde’ – dan allereerst de liefde van God – te kunnen komen. Het is duidelijk dat Tolle in bovenvermeld citaat niets moet hebben van deze Bijbelse trits ‘geloof, hoop en liefde’. Geloof, hoop en liefde zijn immers niet alleen een zaak van het ‘Nu’ maar zijn ook gericht op de toekomst en spreken van vertrouwen in die toekomst. Van toekomstig denken moet Tolle niets hebben. Tolle degradeert dit geloof tot *‘een verzameling ideeën’* die rondspoken in een *‘verdwaald verstand’*. Geloof – dat is vast vertrouwen op God – heb je volgens Tolle dan ook helemaal niet nodig. Alles wat we nodig hebben is al aanwezig in wat Tolle hier je ‘Zijn’ noemt. Tolle zegt hier: *‘Spirituele ideeën en opvattingen zijn op hun best nuttige wegwijzers’.* Dat wil dus zeggen dat ook geloof en vertrouwen op God, zoals de Bijbel ons dat tekent, hooguit *‘nuttige wegwijzers’* zijn. Geloof kan volgens Tolle op zijn hoogst iets nuttigs zijn mits het maar dienstbaar is aan de weg die Tolle wijst. God, Jezus zijn hooguit wegwijzers naar het goddelijke ‘Zijn’ in de mens. Tolle komt hiermee diametraal tegenover Jezus te staan. Jezus zegt niet van zichzelf ‘Ik ben hooguit een wegwijzer’. Jezus zegt van Zichzelf: ‘Ik ben *de* weg, *de* waarheid en *het* leven’. Tolle kent deze goddelijke attributen aan de mens zelf toe. Ook hier komt weer duidelijk tot uitdrukking dat Tolle de mens vergoddelijkt en aan God gelijk wil maken, tegelijkertijd wordt God ontgoddelijkt en gereduceerd tot een wegwijzer. Onder het kopje **‘Wie je denkt te zijn’** schrijft Tolle: *‘Als kleine dingen het vermogen hebben je rust te*

verstoren, is wie je denkt te zijn precies dat: klein. Dat wordt je onbewuste geloof. Wat zijn de kleine dingen? Uiteindelijk zijn alle dingen klein omdat alle dingen voorbijgaan'. Is het motto elders in het boek 'Ook dit gaat voorbij', hier heet het bij Tolle 'kleine dingen' die voorbij gaan. Een simpele ruzie met je echtgenoot die er vandaag is maar morgen al weer voorbij is wordt gerekend tot de 'kleine dingen'. Misschien wel terecht. Maar een stiefvader die zijn stiefdochter jarenlang seksueel misbruikt en die daarvan een levenslang trauma overhoudt, wordt door Tolle eveneens gerekend tot de 'kleine dingen' of een dronken chauffeur die je kind aanrijdt waardoor het sterft hoort ook bij de 'kleine dingen' want zo schrijft Tolle hier: 'Uiteindelijk zijn alle dingen klein omdat alle dingen voorbijgaan'. Voor een deel lijkt dit waar te zijn, maar toch klopt het niet. We kennen de uitdrukking: 'de tijd heelt alle wonden'. Maar die heling gebeurt niet omdat alle dingen uiteindelijk 'klein' zijn en niets voorstellen, maar omdat God in zijn genade een mechanisme ingebouwd heeft in de mens, waardoor pijn, lijden en diep verdriet, enigszins dragelijk kan worden voor die mens. God geeft kracht om een diep leed te dragen en dan is het ook nog zo dat die gave om diep leed na verloop enigszins te kunnen verdragen uitgedeeld wordt aan alle mensen, aan gelovigen en aan niet gelovigen. Door het lijden van de mens 'klein' te noemen neemt Tolle dit lijden feitelijk niet serieus.

Verderop in deze sectie schrijft Tolle: 'Je bent het ego niet, dus als je je bewust wordt van het ego in je, betekent dat niet dat je weet wie je bent – het betekent dat je weet wie je niet bent. Maar door te weten wie je niet bent wordt het grootste obstakel op de weg naar echte zelfkennis opgeruimd. Niemand kan je vertellen wie je bent. Dat zou gewoon weer een concept zijn, dus het zou je niet veranderen. Wie je bent heeft geen geloof nodig. In feite is elke overtuiging een hindernis. Zelfs je bewustwording is er niet voor nodig, want je bent al wie je bent. Maar zonder bewustwording schijnt wie je bent niet in de wereld. Het blijft in het ongemanifesteerde, dat natuurlijk je ware thuis is. Je bent dan net iemand die denkt dat hij arm is en niet weet dat hij honderd miljoen euro op de bank heeft staan; zo blijft zijn rijkdom een niet tot uitdrukking gebracht vermogen'. Ik denk dat er een heleboel tirannen en dictators in deze wereld geweest zijn en nog zijn, die blij kunnen zijn met dit citaat van Tolle. Dan denken we niet alleen extreme figuren uit het verleden zoals Stalin, Hitler, Pol Pot of Mao, maar ook aan ogenschijnlijk keurige burgers die vandaag bij je in de straat wonen, keurige burgers die heimelijk hun vrouw slaan en mishandelen of die stiekem verslaafd zijn aan drank, drugs of porno, ze kunnen allemaal opgelucht adem halen want wat hun ego ook uithaalt, ze zijn het niet zelf die het doen. Je wrijft je ogen dan ook uit als Tolle stelt: 'Je bent je ego niet'. Hoezo 'je bent je ego niet'? Ben je dan niet verantwoordelijk voor je eigen slechte daden? Tolle zegt: 'Wie je bent heeft geen geloof nodig. In feite is elke overtuiging een hindernis'. We geloven daar niets van. De Bijbel staat op dit punt diametraal tegenover het standpunt van Tolle. Alleen als Heilige Geest in het hart van de mens gaat wonen, leert de mens zichzelf kennen. Wanneer de Heilige Geest in het hart van de mens komt, confronteert de Geest ons kwade ego met de goede wet van God (Rom. 3:20). De Heilige Geest gaat de strijd aan met het ego en gaat het ego vernieuwen, maar de Heilige Geest gaat het ego niet negeren zoals Tolle doet. De Geest zegt het tegenovergestelde van wat Tolle zegt. Tolle zegt: 'Je bent het ego niet'. De Geest zegt: 'Je bent het ego wèl! En dat ego van jou is slecht, maar ik ga het vernieuwen, ik ga een ander mens van je maken'. Die vernieuwing door de Geest is een levenslang leerproces. Dit veranderingsproces, dat wat genoemd wordt het 'aantrekken van de nieuwe mens' wordt prachtig omschreven in Kol. 3: 5- (BGT) waar we lezen: 'Laat je niet langer leiden door slechte verlangens. Verlang er niet naar om vreemd te gaan. Verlang niet naar verboden seks, of naar ander verkeerd gedrag op seksueel gebied. Verlang ook niet naar veel geld, want geld is een afgod. Mensen die toegeven aan zulke verlangens, zijn ongehoorzaam aan God. Hij zal hen daarvoor straffen. Toen jullie nog als ongelovigen leefden, deden jullie al die slechte dingen ook. Maar nu moeten

jullie daar helemaal mee stoppen. Weg met je woede, je kwaadheid en je slechte gedachten over een ander! Beledig elkaar niet langer, scheld elkaar niet uit, en stop met liegen. Want jullie zijn niet meer zoals vroeger. Jullie zijn nu nieuwe mensen. God geeft jullie inzicht om hem steeds beter te leren kennen. En zo gaan jullie steeds meer lijken op God, die jullie gemaakt heeft'. Jullie zijn nu nieuwe mensen'.

Onder het kopje **'Overvloed'** schrijft Tolle: *'Probeer eens een paar weken het volgende en kijk dan hoe je werkelijkheid erdoor verandert: geef de mensen wat je denkt dat ze jou onthouden – lof, waardering, steun, liefde, zorg enzovoort. Je hebt het niet? Doe dan gewoon alsof je het hebt en dan komt het. Dan, niet lang nadat je begint te geven, begint het ontvangen. Je kunt niet ontvangen wat je niet geeft. De uitstroom bepaalt de instroom. Wat je denkt dat de wereld jou onthoudt heb je al, maar als je het niet uit laat stromen, weet je niet eens dat je het hebt. Overvloed is een van die dingen. De wet dat de uitstroom de instroom bepaalt is al door Jezus verwoord in dit krachtige beeld: 'Geef en u zal gegeven worden: een goede, gedrukte, geschudde, overlopende maat zal men in uw schoot geven.'*¹ *(Lucas 6:38)* De bron van alle overvloed bevindt zich niet buiten je. Hij is een deel van wie je bent'. Ook in dit citaat zet Tolle de boel behoorlijk op zijn kop. Om te beginnen is het onwaarachtig om te zeggen zoals Tolle hier doet: *'Je hebt het niet? Doe dan gewoon alsof je het hebt en dan komt het'*. Het doet ons denken aan allerlei trainingen zoals bijv. sensitivity of mindfulness trainingen. In die trainingen wordt je bepaald gedrag aangeleerd. Maar het aangepaste gedrag komt niet van binnen uit. Zulk aangepast gedrag beklijft dan ook niet. Na verloop van tijd verwatert het en val je weer terug in je oude gedragsmodus. Daarmee is echter niet gezegd dat zulke trainingen geen enkele waarde zouden hebben. Wil je echter bepaald gedrag fundamenteel veranderen, dan moet die gedragsverandering vanuit je hart komen. Je moet tot de overtuiging komen dat je 'oude' gedrag fout was en gaan verlangen naar 'nieuw' gedrag. Gedrag kan pas ten goede veranderd worden, niet omdat het *moet*, maar omdat je het gaarne *wilt* veranderen. Pas als het goede je tweede natuur wordt, gaat er wat veranderen. Als je dan eerlijk bent, dan kom je tot de conclusie dat je niet op eigen kracht je gedrag blijvend ten goede kunt veranderen. Je hebt een kracht van buitenaf nodig die je daarbij helpt. Die kracht is God. De stelling van Tolle: *'Je hebt het niet? Doe dan gewoon alsof je het hebt en dan komt het'* is gewoon hypocriet en zal dan ook op termijn niet gaan werken. Vervolgens haalt Tolle een uitspraak van Jezus erbij wanneer hij schrijft: *'De wet dat de uitstroom de instroom bepaalt is al door Jezus verwoord in dit krachtige beeld: 'Geef en u zal gegeven worden: een goede, gedrukte, geschudde, overlopende maat zal men in uw schoot geven'*. Wat Tolle dan vervolgens schrijft is *geen* uitspraak van Jezus maar is de interpretatie van Tolle zelf: *'De bron van alle overvloed bevindt zich niet buiten je. Hij is een deel van wie je bent'*. Tolle maakt hier echter een fundamentele vergissing. De *'bron van alle overvloed'* is geen bron die de mens in zichzelf voorradig heeft en waaruit hij naar eigen believen kan putten en vervolgens aan anderen te drinken kan geven. *'De bron van alle overvloed'* is Jezus zelf. De mens moet eerst leren om uit die bron Jezus te putten, pas dan kan hij uit die overvloed aan anderen te drinken geven. Daar is geloof in Jezus voor nodig. Dat zegt Jezus op vele plaatsen in de Bijbel. Bijv. in Joh. 7: 37,38 waar Jezus over Zichzelf zegt: *'Laat wie dorst heeft bij mij komen en drinken! 'Rivieren van levend water zullen stromen uit het hart van wie in mij gelooft' zo zegt de Schrift'*. We zien dit fenomeen vaak bij Tolle. Tolle ruikt de woorden van Jezus uit het grote verband waarin ze functioneren. Door Jezus veelvuldig te citeren lijkt het alsof Tolle Jezus aan zijn zijde heeft, maar dat is niet zo. Want de realisatie van al zulk soort uitspraken van Jezus hebben – vaak impliciet – als voorwaarde dat je in Jezus gelooft en alles alleen van Hem verwacht. Doe je dat niet en geloof je niet in Hem maar alleen in de kracht waarvan je denkt dat je die zelf bezit, dan kom je diametraal tegenover Jezus te staan. Zulk soort zelfhandhaving als Tolle hier propageert tast de positie van Jezus als Redder van de wereld fundamenteel aan. Het lijkt ons goed dit telkens in gedachte te

houden zodat je ook wat te kiezen hebt. Dit gaat ook op als Tolle even later Jezus weer citeert: *'Overvloed valt alleen mensen toe die haar al hebben. Dat klinkt bijna oneerlijk, maar dat is het natuurlijk niet. Het is een universele wet. Jezus verwoordde het zo: 'Want wie heeft, hem zal gegeven worden; en wie niet heeft, ook wat hij heeft zal hem ontnomen worden'.* Ook hier is het *'wie heeft'* niet iemand die het in zichzelf *'heeft'* maar iemand die dit van Jezus zelf ontvangen heeft. De betekenis van deze uitspraak van Jezus is als volgt. Geef jezelf over aan Jezus en verwacht alles van Hem. Je zult dan ontdekken dat je steeds meer en meer van Hem zult ontvangen. Maar als je weigert dit van Hem te ontvangen, dan zal alles waarop je vanuit jezelf dacht te kunnen steunen, je uiteindelijk ontvallen. Anders gezegd: in Hem is het echte leven maar buiten Hem is er geen hoop en geen toekomst. Dat is toch echt een heel andere boodschap dan die van Tolle.

Onder het kopje: **'Jezelf kennen en dingen over jezelf weten'** schrijft Tolle: *'Misschien wil je jezelf niet kennen omdat je bang bent voor wat je dan zult ontdekken. Veel mensen zijn in het geheim bang dat ze slecht zijn. Maar niets wat je over jezelf kunt ontdekken is wie je bent. Niets wat je over jezelf weet is wie je bent'.* Voorts vertelt Tolle over het 5000 pagina's tellende psychoanalytische rapport dat over jou gaat, over de *inhoud* van je leven en concludeert dan: *'Jij bent dat niet. Het is inhoud, geen essentie. Het ego voorbijgaan betekent dat je uit de inhoud stapt. Jezelf kennen is jezelf zijn, en jezelf zijn houdt in dat je ophoudt met je met inhoud te identificeren'.* De absurditeit van deze stelling van Tolle willen we illustreren aan de hand van een voorbeeld. Als een voetbal coach tegen zijn spelers zou zeggen: *'Die foute passes, dat gebrek aan conditie, die verkeerde wedstrijd mentaliteit, dat is alleen maar inhoud, maak je niet druk om die inhoud, want zo zijn jullie helemaal niet. Vergeet die inhoud en wees gewoon jezelf'.* Iedereen zal begrijpen dat er van zo'n team niets terecht zal komen en dat ze het kampioenschap kunnen vergeten. Want het gaat in de sport- trouwens ook in het leven van elke dag - wel degelijk om te inhoud. Zonder voortdurende training van alle facetten die met de *inhoud* van het voetbalspel te maken hebben, zal er geen vooruitgang geboekt worden. Wil je verbeteren dan dien je voortdurend de confrontatie aan te gaan met de werkelijkheid. Wanneer Tolle dan ook zegt: *"Misschien wil je jezelf niet kennen omdat je bang bent voor wat je dan zult ontdekken. Veel mensen zijn in het geheim bang dat ze slecht zijn. Maar niets wat je over jezelf kunt ontdekken is wie je bent. Niets wat je over jezelf weet is wie je bent"* dan geloven we daar niets van. Wij zouden juist willen wensen dat steeds meer mensen zouden ontdekken hoe ze er in werkelijkheid voor staan. Het klinkt wellicht raar maar toch geloven we dat hoe meer oog een mens heeft voor zijn zonden, fouten en gebreken, des te beter hij ervoor staat. Tolle wil het *'Bewust'* zijn gebruiken om je echte Zijn, je goddelijke natuur te ontdekken. Hij wil het *'Bewust'* zijn gebruiken om het goede in jezelf te ontdekken en de kwade *'inhoud'* van het ego simpelweg te negeren of zelfs te verdringen. Wij propageren het tegengestelde. Pas als de mens die zich *'bewust'* wordt van het kwade in zichzelf, kan die mens kan redding en heling ontvangen. We moeten erbij zeggen: het *'bewust'* zijn waar wij het over hebben is -in tegenstelling tot Tolle - niet een eigenschap die de mens in zichzelf heeft. Dit soort van *'bewustzijn'* kan alleen de Heilige Geest je geven Dat *'bewustzijn'* geeft de Heilige Geest wanneer Hij in je hart komt wonen. In eerste instantie lijkt je daarmee ten opzichte van de opvattingen van Tolle op een achterstand te staan. Tolle aait je over de bol en pakt het kwaad in jezelf niet aan. Dat voelt goed aan. Uiteindelijk eindigt het in een deceptie. Maar wat de Heilige Geest in je doet, voelt in eerste instantie *niet* goed aan. Want wie wordt er nu gaarne geconfronteerd met alle zondige en boze begeerten die in ons schuil gaan, wie wordt er nu gaarne geconfronteerd met zonden en fouten uit je verleden? Toch is dit nu juist wat ieder mens nodig heeft. Net zoals de prof voetballer precies moet weten waar zijn zwakheden zitten, zodat eraan gewerkt kan worden. Het is waar, het evangelie voelt in eerste instantie niet goed aan. Het is de reden waarom veel mensen er niet aan

(willen) beginnen. Maar toch is het slechts schijn. Het evangelie is geen 'feel good' marketingproduct. Dat is de boodschap van Tolle uiteindelijk wel. Het evangelie zegt daarentegen in Hebr. 12: 11 (BGT) : *'Niemand vindt het leuk om straf te krijgen. Op het moment dat het gebeurt, brengt het verdriet. Maar als je leert van je straf, heb je daar veel voordeel van. Dan zul je later in vrede leven, en goed zijn voor anderen'*. Voor het woord dat de BGT hier vertaalt met 'straf' staat in het oorspronkelijk 'tuchtiging', je kunt ook zeggen 'oefening' of 'beproeving'. Uiteindelijk levert de weg die het evangelie van Jezus ons wijst echte diepe vrede en gerechtigheid op. Maar het is een heel andere weg dan Tolle ons wil laten geloven.

Onder het kopje **'Chaos en hogere orde'** gevolgd door **'Goed en Kwaad'** hamert Tolle op een aambeeld waar hij al eerder op gehamerd heeft. Tolle komt ook hier weer uit op de gedachte dat er geen absolute tegenstelling tussen 'goed' en 'kwaad' is en dat er dus ook geen tegenstelling tussen wat Tolle noemt 'chaos' en 'hogere orde' is. Tolle schrijft: *'Als je jezelf alleen kent door inhoud, denk je ook dat je weet wat goed of slecht voor je is. Je maakt onderscheid tussen gebeurtenissen die 'goed voor me zijn' en slechte. Dat is een versplinterde kijk op de heelheid van het leven, waarin alles met elkaar samenhangt en waarin elke gebeurtenis haar noodzakelijke plaats en functie in het geheel heeft. Het geheel is echter meer dan de uiterlijke schijn der dingen, meer dan de som der delen, meer dan alles wat je leven of de wereld bevat. Achter de soms schijnbaar toevallige of zelfs chaotische opeenvolging van gebeurtenissen in ons leven en in de wereld gaat de ontplooiing van een hogere orde en doel schuil. Dat wordt schitterend verwoord in de uitspraak uit zen: 'De sneeuw valt, elke vlok komt op zijn eigen plek neer.' Wij kunnen die hogere orde nooit begrijpen door erover na te denken, omdat wat we er ook over denken inhoud is, terwijl de hogere orde voortkomt uit de vormloze wereld van bewustzijn, uit de universele intelligentie'*. Tolle gelooft in een hogere orde en in een doel van alle dingen. Vanuit Bijbels oogpunt geloven ook wij in de samenhang van alle dingen. Jezus zegt in Mat 10: 30 : *'Bij jullie zijn zelfs alle haren op je hoofd geteld'*. Alles heeft een plaats en een functie in dit leven, ook al begrijpen we lang niet altijd waar alles toe dient. Tegelijkertijd geloven we ook dat alles wat we meemaken uiteindelijk ons ten goede komt. Dat zegt Paulus ook in Rom. 8:28: *'En wij weten dat voor wie God liefhebben, voor wie volgens zijn voornemen geroepen zijn, alles bijdraagt aan het goede'*. Alles draagt bij aan het goede voor wie Jezus volgen, zowel de goede dingen die we ontvangen als de slechte dingen die we krijgen te verduren. Maar Jezus heeft alles in Zijn hand, Hij zorgt er tegelijk voor dat we niet boven onze kracht beproefd worden (1 Kor. 10:13). Maar ook al weten we dat het kwade in ons leven een functie heeft en meewerkt ten goede, kwaad blijft daarom nog wel kwaad. En omdat 'kwaad' 'kwaad' is moeten we er wel tegen blijven strijden. Die strijd kent Tolle helemaal niet en dat breekt hem op. Tolle komt ten aanzien van het kwaad niet verder dan wat hij in Hoofdstuk 8 noemt *'Ook dit gaat voorbij'*. Verder op in dit hoofdstuk onder de titel **'Is dat zo?'** reageert de zenmeester Hakuin op elke situatie die hem overkomt – zowel op goede als kwade dingen – met de opmerking *'Is dat zo?'*. Het kwaad wordt met dergelijke opmerkingen door Tolle niet serieus genomen en van het goede dat de mens krijgt toebedeeld, wordt eigenlijk niet genoten. Vanuit zijn visie moet Tolle dat ook wel, want Tolle wil door deze scherp relativiserende opmerkingen de mens apathisch maken voor de beide extremen: zowel het goede als het kwade. Het doel van deze apathie is om in de mens ruimte te maken om alleen maar met zichzelf bezig te zijn en niet met het leed dat hem wordt aangedaan en het leed dat hij anderen aandoet. In feite propageert Tolle een puur egoïstische levensinstelling. Het draait bij Tolle alleen maar om het diepere 'Zijn' en daarmee sluit hij de mens voor alles en iedereen af.

De denkwijze van Tolle is doordrenkt met door de oosterse religies geïnspireerde gedachte dat er geen absolute tegenstelling bestaat tussen goed en kwaad en tussen heilig en onheilig. In deze visie hebben

het goede en het kwade, licht en donker, elkaar nodig om een verborgen harmonie tot stand te brengen. Dat blijkt wanneer Tolle schrijft: *'Als we een bos betreden waar nog nooit een mens wat mee gedaan heeft, ziet ons denkende verstand alleen maar wanorde en chaos om zich heen. Het kan zelfs geen onderscheid meer maken tussen leven (goed) en dood (slecht), omdat overal nieuw leven uit rottend en verterend materiaal groeit. Alleen als we vanbinnen stil genoeg zijn en het rumoer van het denken tot rust komt, kunnen we gaan zien dat er een verborgen harmonie is, iets heiligs, een hogere orde waarin alles op zijn plaats is en niet anders zou kunnen zijn dan het is. Het verstand voelt zich meer op zijn gemak in een landschapspark omdat dat door het denken gepland is; het is niet organisch gegroeid. Daar is een orde te zien die het verstand kan begrijpen. In het bos is het een onbegrijpelijke orde die er voor het verstand als een chaos uitzielt. **Het is een orde die boven de mentale categorieën van goed en slecht staat.** Je kunt die niet door denken begrijpen, maar je kunt haar voelen als je stopt met denken, stil en alert wordt en niet probeert haar te begrijpen of te verklaren. **Alleen dan kun je je bewust worden van de heiligheid van het bos.** Zodra je die verborgen harmonie, die heiligheid bespeurt, beseft je dat je er niet los van staat en als je dat beseft, word je een bewuste deelnemer. Op die manier kan de natuur je helpen weer afgestemd te raken op de heelheid van het leven'*. Wat Tolle hier doet is in feite niets anders dan dat hij de wet van de jungle heilig verklaard. De wet van de jungle is niets anders dan een variant op het idee van de 'survival of the fittest' van Darwin. In de jungle, in het bos, komt het neer op eten of zelf gegeten worden. Daar moet je volgens Tolle niet over gaan nadenken of gaan proberen een verklaring te vinden. Je moet volgens Tolle accepteren dat goed en kwaad, leven en dood, bij elkaar horen en leiden tot wat Tolle noemt een 'verborgen harmonie'. Wij geloven daar niets van. We geloven niet in de 'heiligheid' van de jungle waarin alleen de sterksten overleven, alleen omdat daar een verborgen harmonie achter zou zitten. Dood en verderf hebben nooit tot de oorspronkelijk goede schepping van God behoord. Dood en verderf zijn in de schepping gekomen toen de mens tegen God in opstand kwam en vervolgens de hele goede schepping met zich mee het verderf in stortte. Tolle kan onder het kopje **'Goed en kwaad'** dan wel schrijven: *'De diepere verbondenheid van alle dingen en gebeurtenissen met elkaar veronderstelt dat de mentale etiketten 'goed' en 'slecht' uiteindelijk een illusie zijn. Ze veronderstellen altijd een beperkt perspectief en zijn dus alleen relatief en tijdelijk waar'*. Tolle wijst het menselijk denken aan als de oorzaak van deze illusie, want schreef hij even tevoren: *'Het denken isoleert een situatie of gebeurtenis en noemt die dan goed of slecht, alsof die op zichzelf staat. Door te veel op het denken te vertrouwen raakt de werkelijkheid versplinterd. Die versplintering is een illusie, maar lijkt heel echt zolang je erin gevangen bent'*. Stel u voor dat als ik een 84 jarige invalide vrouwtje beroof en bruut vermoord en een rechter noemt deze daad 'slecht', dan 'isoleert' deze rechter volgens Tolle deze gebeurtenis uit het geheel van (mijn) leven en vervolgens plakt deze rechter daar dan het etiket 'slecht' op. Die rechter oordeelt volgens Tolle dan vanuit een *'beperkt perspectief'* en is zijn oordeel slechts *'relatief en tijdelijk waar'*. Wat een onzin zijn deze opvattingen van Tolle, denk ik dan. Moord als 'slecht' beoordelen is niet *'tijdelijk waar'* en daarom slechts *'relatief'* slecht. Moord *is* gewoon een kwade daad en *is* daarom slecht. Aan dat kwaad is niets relatiefs, moord slecht noemen is geen 'illusie' maar het is een absoluut kwaad, ongeacht wat ik of anderen er van vinden. We begrijpen echter wel waarom Tolle dit zo formuleert. Als je het kwaad dat in jezelf huist slechts 'relatief' en 'tijdelijk' kwaad noemt dan verdoezel je de ernst ervan. Je gaat de confrontatie met het kwaad in jezelf niet aan, want zo erg is het allemaal niet volgens Tolle. Met die ambivalente houding ten opzichte van het kwaad in jezelf, kweek je ruimte om tot je eigen goddelijke, goede 'Zijn' door te dringen. Daar wil Tolle uitkomen. Het gevolg van deze opvatting van Tolle is, dat de strijd tegen het kwaad in jezelf en anderen wordt gestaakt. Daar wordt de wereld niet beter van en jijzelf uiteindelijk ook niet. Dat wordt nader geïllustreerd door het

verhaal dat Tolle laat volgen: *‘Het verhaal over een wijze man die in de loterij een dure auto won. Zijn familie en vrienden waren daar erg blij om en kwamen het vieren. ‘Het is geweldig!’ zeiden ze. ‘Wat bof jij toch.’ De wijze man glimlachte en zei: ‘Misschien.’ Een paar weken lang had hij plezier van het autorijden. Toen reed een dronken automobilist op een kruispunt op zijn nieuwe auto in en hij belandde met verschillende verwondingen in het ziekenhuis. Zijn familie en vrienden kwamen hem daar opzoeken en zeiden: ‘Dat was echt pech hebben.’ Weer glimlachte de wijze man en hij zei: ‘Misschien.’ Hij lag nog steeds in het ziekenhuis toen zijn huis door een aardverschuiving in zee stortte. Weer kwamen zijn vrienden de volgende dag bij hem en ze zeiden: ‘Heb jij even geluk dat je in het ziekenhuis ligt.’ En weer zei hij: ‘Misschien’.* Toch klopt dit verhaal moreel gesproken niet. Want een echt ‘wijs’ man zijn en dan toch deelnemen aan een loterij met als wens een dure auto te winnen, past niet bij echte wijsheid. De ‘winst’ van de man, de dure auto, gaat ten koste van het ‘verlies’ van alle andere deelnemers. Dat is moreel niet echt ‘wijs’ te noemen, maar riekt eerder naar hebzucht. Hebzucht zou je de moeder van alle loterijen kunnen noemen. Toen de man in het ziekenhuis belandde had hij zijn familie en vrienden niet moeten antwoorden met *‘Misschien’* maar had hij moeten zeggen: ‘Ik heb van dit ongeluk een belangrijke les geleerd. Hebzucht brengt niets goeds voort. Doordat me dit is overkomen heb ik geleerd niets méér te begeren dan mij geschonken wordt’. Zijn reactie nadat zijn huis door een aardbeving in zee was gestort had niet moeten zijn *‘Misschien’* maar hij had moeten zeggen: ‘Gelukkig dat God mijn leven heeft gespaard en mij voor erger behoed heeft, ik krijg nu een nieuwe kans om mijn leven te veranderen’. Als de man zo had gereageerd dan zou hij een wijs antwoord hebben gegeven. Zijn reactie *‘Misschien’* relativeert en legaliseert zowel het goede als het kwade en daar kan uiteindelijk niets goeds uit voort komen.

Het kan dan wel stoer klinken wanneer Tolle vervolgens concludeert: *‘Het ‘misschien’ van de wijze man wijst op een weigering om een oordeel te verbinden aan wat er ook gebeurt. In plaats van een oordeel te verbinden aan wat is, aanvaardt hij het en stemt zich zo bewust af op de hogere orde. Hij weet dat het voor het verstand vaak onmogelijk is om te begrijpen wat de plaats of het doel van een schijnbaar toevallige gebeurtenis in het weefsel van het geheel is. Maar er zijn geen toevallige gebeurtenissen en ook zijn er geen gebeurtenissen of dingen die alleen door en voor zichzelf bestaan, los van het geheel’.* Deze weigering van de man om een *‘oordeel te verbinden aan wat er ook gebeurt’* klinkt dan wel heel stoer, toch is het een doodoener. Deelnemen aan die loterij is niet iets dat ‘gebeurt’ of dat je overkomt maar is een bewuste keuze van de man zelf. Met zijn bewuste deelname aan de loterij brengt de man een cyclus van gebeurtenissen op gang waarvoor de man zelf verantwoordelijk voor is. Die deelname aan de loterij is geen *‘toevallige gebeurtenis’* waarvan het onmogelijk is om *‘de plaats en het doel in het weefsel van het geheel te bepalen’*. Nu lijkt het alsof Tolle – en de genoemde man – zich verschuilen achter een soort van voorzienigheid. Dat blijkt wanneer Tolle schrijft: *‘Maar er zijn geen toevallige gebeurtenissen en ook zijn er geen gebeurtenissen of dingen die alleen door en voor zichzelf bestaan, los van het geheel’.* Als je dit citaat zo leest, zou je haast gaan denken dat ook Tolle gelooft in de voorzienigheid van God. Maar daarmee zeg je veel te veel. Het zij maar weer eens ten overvloede gezegd: Tolle gelooft niet in een *persoonlijk* God die alle dingen in Zijn voorzienigheid bestuurt en regeert (HC Zondag 10). Bij Tolle is dat begrip voorzienigheid heel vaag en heet dat begrip een *‘hogere orde’*, elders noemt hij dat begrip een *‘impuls van het heelal’*. In tegenstelling tot Tolle geloven wij zowel in de voorzienigheid van God als in de menselijke verantwoordelijkheid voor zijn eigen daden. Bijbels gesproken is de opmerking van Tolle: *‘Maar er zijn geen toevallige gebeurtenissen en ook zijn er geen gebeurtenissen of dingen die alleen door en voor zichzelf bestaan, los van het geheel’* juist. Ook wij geloven dat niets geschied bij toeval, maar dat alles wat ons op aarde overkomt, voortkomt uit Gods

vaderhand. Maar dat is slechts één kant van de medaille. De andere kant van de medaille is dat de mens óók zijn eigen verantwoordelijkheid behoudt. Die twee zijden van de medaille horen onlosmakelijk bij elkaar. De ene zijde is dus Gods voorzienigheid en de andere zijde de menselijke verantwoordelijkheid. Hoe de beide zijden van dezelfde medaille zich tot elkaar verhouden is voor ons beperkt menselijk verstand (nog) niet te doorgronden. Maar dat laat onverlet dat beide zijden van deze medaille beiden even waar zijn. Tolle schakelt de ene zijde van de medaille met daarop de menselijke verantwoordelijkheid, geheel uit. Daarmee is de gehele medaille waardeloos en tot een leugen geworden. Wat wil Tolle dan bereiken door de uitschakeling van de menselijke verantwoordelijkheid? Het antwoord is al vaker gegeven en is heel simpel. Tolle wil je vooral een goed gevoel geven. Als je voortdurend geconfronteerd wordt met je verleden waarin van alles is mis gegaan, dan geeft dat geen prettig gevoel. Als je voortdurend bezig moet zijn met een onzekere en soms dreigende toekomst, dan geeft je dat evenmin een goed gevoel. Van het geloof in een persoonlijk God dat uitzicht geeft op een prachtige toekomst zegt Tolle: het is een illusoir systeem dat het verstand je aanpraat. De remedie die Tolle aanreikt is deze: schakel zowel het verleden als de toekomst (inclusief het geloof en vertrouwen dat God alles zal herstellen) uit en concentreer je op het NU. Dan hoeft je nergens meer mee de confrontatie aan te gaan en kan je jezelf concentreren op je goddelijke kern: het Zijn. Dat alles moet je een goed gevoel geven. We zijn er vast van overtuigd dat je met deze ideologie van Tolle uiteindelijk bedrogen zult uitkomen.

Wat nu volgt bij Tolle is nog meer van dezelfde gedachte als hierboven. Onder het kopje '**Je niet storen aan wat er gebeurt**' voert Tolle J. Krishnamurti, de grote filosoof en geestelijk leraar uit India, ten tonele die ten langen leste zijn grote levensgeheim aan zijn publiek openbaart. Dat geheim is: *'Ik stoort me niet aan wat er gebeurt'*. Het spijt mij voor zijn publiek dat al een leven lang verlangend had uitgezien naar de openbaring van dit 'geheim'. Maar dit 'geheim' van Krishnamurti is niet bepaald wereldschokkend te noemen en zal dan ook niets aan de toestand van deze wereld veranderen. In feite is deze uitspraak niets meer dan een dooddouner, ook al noemt Tolle de implicaties van deze uitspraak *'buitengewoon groot'*. Wat zijn deze implicaties dan? Tolle formuleert dat zo: *'Afgestemd zijn op wat is betekent een attitude hebben van je innerlijk niet verzetten tegen wat er gebeurt. Het betekent dat je er geen mentaal etiket 'goed' of 'slecht' op plakt, maar het er gewoon laat zijn'*. Alle mooie dingen, maar ook alle shit in deze wereld, alle moord, alle geweld, alle oorlog en verkrachting, Krishnamurti en in zijn voetspoor Tolle, trekken zich er niets van aan en plakken op dingen zoals moord en verkrachting maar ook op jaloezie, boosheid en kwaadheid niet het etiket 'slecht' met als gevolg dat ze het kwaad laten gedijen. In het vervolg lijkt het zo alsof Tolle zich ervan bewust is dat er hier iets niet klopt. Dat blijkt als Tolle concludeert: *'Betekent dit dat je niet in actie moet komen om dingen in je leven te veranderen? Integendeel. Als de basis voor je daden innerlijke afstemming is op het huidige moment, krijgen je daden kracht van de intelligentie van het Leven zelf'*. Op zich klinkt dit mooi. Maar wat opvalt is dat Tolle niet concreet invult wat er dan gaat veranderen. We dagen Tolle uit dit wel te doen. Gaat Tolle nu vanuit '*wat is*' de strijd aan in deze wereld tegen bijv. kinderporno, kinderarbeid, honger, oorlog en verkrachting? Dat gebeurt niet. Waarom zou hij? Wat er gebeurt is toch vanuit zijn filosofie niet slecht te noemen? Als je dat wel doet, dan is dat slechts een etiket ergens op plakken. Bovendien Tolle heeft toch zojuist de filosofie van Krishnamurti ondersteund: '**Je niet storen aan wat er gebeurt**'. Is de afgod van Tolle die 'Nu' of 'Wat is' in staat om iets te veranderen in deze wereld? We denken van niet want het is juist diezelfde afgod die je oproept om dat juist *niet* te doen en die je oproept '**Je niet te storen aan wat er gebeurt**'. Als we ons *wel* zouden storen aan wat er gebeurt, dan zouden we juist in actie komen. De vraag die nu nog rest is, wat de Bijbel over dit onderwerp te zeggen heeft. Roept de Bijbel ons ook niet

op tot een bepaalde vorm terughoudendheid als het gaat om de grote problemen van deze wereld zoals honger, oorlog en geweld?. Inderdaad, enerzijds maak de Bijbel ons duidelijk dat we de grote problemen van deze wereld tot aan de jongste dag nooit te boven zullen komen (Prediker 3; cf Marcus 14:7).

Tegelijkertijd mogen we te midden van alle ellende die we om ons heen en in onszelf zien, genieten van de goede dingen die God ons geeft (Prediker 3: 22). We kunnen de ellende van heel de wereld niet op onze nek nemen. Dat hoeven we ook niet. Anderzijds roept de Bijbel ons op om, in zoverre we daar de mogelijkheden toe hebben, recht en gerechtigheid in deze wereld na te jagen en trouw te zijn (Micha 6:8). De Bijbel roept ons op om actief op te komen voor de zwakken in de samenleving en hun nood te verlichten (Jac. 1:27). Dat is toch wel een heel andere houding dan de apathische houding: ***'Je niet storen aan wat er gebeurt'***.

Wat nu volgt is het ***'Is dat zo?'*** Een uitspraak van de Japanse zenmeester Hakuin. Eigenlijk is het ***'Is dat zo?'*** van Hakuin een variant op het ***'Je niet storen aan wat er gebeurt'*** van Krishnamurti. We geloven er niets van dat, indien ons onrecht wordt aangedaan, dat het dan gewenst of zelfs verstandig zou zijn om met ***'Is dat zo?'*** te antwoorden. De opmerking ***'Is dat zo?'*** kan dan wel stoer en moedig lijken, in feite wordt met die opmerking ***'Is dat zo?'*** de diepte van het kwaad dat wordt aangedaan, ontkend en gebagatelliseerd. De vraag is dan wel: Wat vraagt Jezus van ons in situaties waarin we onrecht hebben te verduren of ten onrechte beschuldigd worden?. Het antwoord vinden we in Lucas 6: 27-29 waar Jezus zegt: *'Tot jullie die naar mij luisteren zeg ik: heb je vijanden lief, wees goed voor wie jullie haten, zegen wie jullie vervloeken, bid voor wie jullie slecht behandelen. Als iemand je op de wang slaat, bied hem dan ook de andere wang aan, en weiger iemand die je je bovenkleed afneemt, ook je onderkleed niet'*. De houding die Jezus ons wil aanleren is dat we altijd het goede blijven zoeken voor onze naaste, ook al wordt ons onrecht aangedaan. Paulus verwoordt dat in Rom. 12:21 zo: *'Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede'*. De weg die ons hier door de Bijbel wordt gewezen is fundamenteel toch een andere weg dan die Tolle hier propageert. De reactie op het kwaad: ***'Is dat zo?'*** is apathisch maar het goede tegenover het kwade stellen is een actieve bestrijding van het kwaad. We moeten er wel bij zeggen dat niemand in staat is om vanuit eigen kracht het kwade door het goede te overwinnen. Het kwade door het goede overwinnen is een genadegave van God die Hij door de Heilige Geest aan je wil geven, als je daarom vraagt.

Tolle schrijft: *'De meester antwoordt op exact dezelfde manier op onwaarheid en waarheid, op slecht nieuws en goed nieuws: 'Is dat zo?'* De onverschillige houding ten aanzien van zowel het kwade als het goede, van zowel waarheid als de leugen, wordt daarmee in takt gehouden. Dat kan nooit goede vruchten opleveren. Dat blijkt wanneer Tolle vervolgens concludeert: *'De baby werd liefdevol verzorgd. Kwaad verandert in goed door de kracht van het je niet verzetten'*. Jezus verzette zich niet toen Hij werd gevangen genomen, veroordeeld en gekruisigd (Jesaja 53:7). Als een gewillig Lam werd Hij naar de slachtbank geleid en verzette zich niet. Jezus nam vrijwillig onze zonden op zich en stierf in onze plaats. Dat was een eenmalig offer. Maar dat houdt niet in dat Jezus een onverschillige houding aannam ten aanzien van goed en kwaad. Het tegendeel is het geval. Jezus zegt in Mat. 12: 36: *'Van elk nutteloos woord dat de mensen spreken, zullen ze op de dag van het oordeel rekenschap moeten afleggen'*. Maar de algemene stelling van Tolle: *'Kwaad verandert in goed door de kracht van het je niet verzetten'* is o.i. een verbijsterende conclusie. Gelooft Tolle dit nu werkelijk?. Denkt Tolle nu werkelijk dat het kwaad in deze wereld verandert in het goede, alleen omdat je je niet verzet? Tolle onderschat de ernst van het kwaad in deze wereld en dat het kwade in een dodelijke en niet aflatende strijd verweekt is met het goede (Efeziërs 6:12-17). De machten van het licht zijn in constante oorlog met de machten van de duisternis. Laten we deze stelling *'Kwaad verandert in goed door de kracht van het je niet verzetten'* nu

eens eerst op macro niveau toepassen. Hitler heeft 6 miljoen Joden vermoord en door zijn agressieve oorlogen miljoenen de dood in gejaagd. Gelooft Tolle nu echt dat je, door je niet tegen Hitler te verzetten, deze kwade praktijken had kunnen veranderen in iets goeds? De waarheid is dat als in zijn agressie niet gestuit zou zijn, het dan nog veel erger had geworden. Hitler zou, als hij geen tegenstand had ondervonden, heel de wereld in zijn macht hebben gekregen. De wereld zou veranderd zijn in één grote hel. Maar God heeft het verhoed. Gelukkig maar. Concluderend kunnen we vanuit de Bijbel over het kwaad en het onrecht dat je wordt aangedaan twee dingen zeggen. Enerzijds, als het gaat over *persoonlijk* onrecht, dan hebben we dat te verdragen en blijven we actief het goede zoeken voor onze naaste. Tegenover kwaad zetten we goed. We nemen geen wraak als ons persoonlijk onrecht wordt aangedaan (Rom. 12: 17-21) maar laten dit over aan God. Anderzijds heeft de overheid te taak en de bevoegdheid gekregen om ons tegen agressie van anderen te beschermen. Als dat nodig is mag de overheid hiervoor geweld gebruiken (Rom. 13:4) maar uitsluitend binnen de kaders van de rechtsstaat. Onder het kopje **'Het ego en het huidige moment'** zet Tolle zijn verheerlijking van het 'huidige moment' beter gezegd het 'Nu', voort. Tolle schrijft: *'Je zou het ego eenvoudig als volgt kunnen definiëren: een slechte relatie met het huidige moment. Op dit moment kun je besluiten wat voor soort relatie je wilt hebben met het huidige moment'*. Het probleem van het ego, het kwaad in jezelf en in deze wereld, wordt door Tolle a.h.w. met één pennenstreek gesimplificeerd. Het paradijs ligt bij Tolle binnen handbereik. Je hebt je lot bij Tolle volledig zelf in de hand. Het is heel simpel: kiezen voor het 'Nu' en klaar is Kees. Gelooft u het zelf? Tolle wel, want als je eenmaal 'Ja' hebt gezegd tegen het 'Nu' dan gebeurt er volgens Tolle dit: *'Het leven wordt vriendelijk voor je, mensen worden behulpzaam, de omstandigheden werken mee'*. Je zou haast zeggen: wie wil dat nu niet? En bovendien je hoeft er helemaal niets voor te doen, alleen maar 'Ja' zeggen tegen het huidige moment. De vlag kan uit want schrijft Tolle: *'Eén beslissing verandert je hele werkelijkheid'*. Hoewel.... De uitspraak die volgt: *'Maar die ene beslissing moet je telkens opnieuw nemen – tot het een tweede natuur wordt om zo te leven'* is een klein smetje op het blazoen van het goddelijke 'Nu'. Maar goed, als het eenmaal je tweede natuur is geworden om 'Ja' te zeggen tegen het huidige moment, dan hoeft het op den duur niet meer, want dan gaat het volgens Tolle automatisch. Ik denk dat er geen uitspraak is die het menselijke ego meer als muziek in de oren klinkt dan de conclusie die Tolle nu trekt: *'De beslissing om een vriend te maken van het huidige moment betekent het einde van het ego'*. Dit is nu juist wat het ego graag wil zien en Tolle helpt het ego een handje. Het ego ziet graag dat je zijn bestaan ontkent en weg redeneert. Juist dan kan het ego goed gedijen. Er zijn dan geen tegen geluiden meer. De mens heeft zich terug getrokken in het 'Nu'. Hij wordt dan niet langer dwars gezeten door zijn zondige daden uit het verleden. Zijn geweten spreekt hem niet meer aan. Hij denk ook niet meer aan de toekomst. Hij zit in de zalige cocon van het 'Nu'. Je kunt het ego er geen grotere dienst mee bewijzen.

Onder het kopje **'De paradox van de tijd'** schrijft Tolle: *'Alles lijkt onderhevig te zijn aan de tijd en toch gebeurt alles in het Nu. Dat is de paradox. Waar je ook kijkt, er is een overdaad aan indirecte bewijzen voor de werkelijkheid van de tijd – een rottende appel, je gezicht in de spiegel vergeleken met je gezicht op een dertig jaar geleden genomen foto – maar er is nooit direct bewijs, je ervaart de tijd zelf nooit. Je ervaart alleen maar het huidige moment, of liever wat daarin gebeurt. Als je je alleen door direct bewijs laat leiden, is er geen tijd en is het Nu alles wat er is'*. Deze opmerking van Tolle over 'indirect' en 'direct' bewijs van tijd is net zo goed paradoxaal. Want ook het huidige moment kan je niet 'ervaren' want op het moment dat je het 'ervaart' is het al weer voorbij. De opmerking van Tolle: *'Als je je alleen door direct bewijs laat leiden, is er geen tijd en is het Nu alles wat er is'* is dan ook een onmogelijkheid. Tijd schrijdt voort en heeft geen stilstaand moment. De klok tikt door. Tijd is dan ook een wonderbaarlijke

schepping van God. Voor ons menselijk gevoel kan de tijd dan ook nooit stop gezet worden en heeft de tijd nooit een begin gehad en zal de tijd ook nooit eindigen. God is de Enige die de tijd wel stop kan zetten omdat Hij zelf de tijd heeft geschapen. God (be)staat boven de tijd. God kent geen verleden, heden, en toekomst zoals wij dat ervaren maar leeft in een eeuwig heden. Voor ons verstand is dat niet te doorgronden maar toch is het waar. Wij mensen, missen de goddelijke dimensie om het begrip tijd te kunnen doorgronden. Met zijn 'Nu' concept wil Tolle het begrip tijd a.h.w. neutraliseren en aan de mens onderwerpen. Dat lukt Tolle niet zonder de mens aan God gelijk te maken. Maar God aan de mens gelijk maken kan helemaal niet en is een vorm van pantheïsme.

Onder het kopje **'Het uitbannen van de tijd'** gaat Tolle zijn idee verder uitwerken dat 'tijd' de grote blokkade is voor het ontplooiën van het echte 'Zijn' van de mens. Tolle ontkent het objectief bestaan van tijd wanneer hij stelt: *'Tijd, dat wil zeggen, verleden en toekomst, daar leeft het onware door het verstand gemaakte zelf, het ego, van, en tijd zit in je hoofd. Het is niet iets dat 'daar ergens' objectief bestaat'.* Voor de mensheid heeft Tolle dan ook maar één opdracht en deze luidt: *'In plaats van tijd toe te voegen aan je zelf moet je de tijd wegdoen. Het uitbannen van de tijd uit je bewustzijn is de uitschakeling van het ego. Het is de enige echte spirituele oefening'.* Wij geloven van deze stelling van Tolle geen snars. En dat niet alleen vanwege het feit dat het onmogelijk is om de tijd uit te bannen, ook niet in de zin waarover Tolle hier over het begrip tijd spreekt. Ook hier staat de Bijbel weer diametraal ten opzichte van het standpunt van Tolle. Want het begrip 'Tijd' zou je de vriend van God kunnen noemen, terwijl het begrip 'Tijd' een vijand van Tolle is. Waarom is de tijd een vriend van God?. Dat is omdat God een geweldig mooi plan heeft. Voor de uitvoering van dat plan heeft God tijd nodig. Dat plan behelst in het kort dat God wil komen van de 'alfa' tot de 'omega' (Openb. 22:13). De 'alfa' de eerste letter van het Griekse alfabet en de 'omega' de laatste letter van het Griekse alfabet. God heeft een plan tot redding van de mensheid dat hij van a tot z wil uitvoeren. Binnen het kader van dat reddingsplan openbaart God zich aan ons. Hij volgt daarbij een educatief proces dat tijd kost. Hij openbaart zich steeds rijker totdat Hij bij het centrum is uitgekomen: Zijn overweldigende liefde in Zijn Zoon Jezus Christus, die het centrum is van de geschiedenis en die in deze wereld gekomen is om ons te redden. Binnen dat proces van Openbaring geeft God ook steeds meer geheimen van de schepping prijs, geheimen die Hij er Zelf heeft ingelegd, met de bedoeling dat de mens ze zou ontdekken. Hij laat de mens dit geleidelijk ontdekken. Dat is de voortgang van de wetenschap en de technologische ontwikkeling. God doet alles procesmatig en geleidelijk, in zekere zin zoals een mens eerst als baby wordt geboren. Van baby wordt de mens peuter, daarna puber om uiteindelijk via een weg van 'trial and error' de volwassenheid te bereiken. De mens volgt een leerproces dat tijd kost. Een belangrijke factor daarbij is geduld. Groeiprocessen kosten geduld. Geduld is allereerst een eigenschap van God zelf. God heeft oneindig veel geduld met mensen en geeft Zijn goede gaven zowel aan goede als aan slechte mensen (Mat. 5:45), ook aan mensen die zich tegen Hem verzetten en Hem beschimpen. God wil met Zijn Geest in ons mensen komen wonen om ons van dag tot dag te vernieuwen, zodat we gaan groeien in geloof en in liefde, in geduld en verdraagzaamheid, totdat we na dit leven de volmaaktheid bereiken. Zo'n groeiproces kost tijd. Tolle wil van dit alles niets weten. Tolle wil het 'Nu' hebben, niet in een organisch groeiproces maar wil 'instant inner piece'. Je kunt die vrede volgens Tolle zelf bereiken door spirituele oefening. Daarmee trekt hij de goddelijke mogelijkheid en bevoegdheid om die vrede te kunnen bereiken op eigen houtje naar de mens toe. Hij maakt daarmee de mens aan God gelijk. Dat blijkt wanneer Tolle concludeert: *'Wanneer je een innerlijk 'ja' brengt naar de vorm die het Nu aanneemt, wordt diezelfde vorm een toegang tot het vormloze. De scheiding tussen God en de wereld lost op'.* Het oneindig grote onderscheid tussen God en mens, tussen de Schepper en het geschapene wordt door Tolle opgeheven. De mens

wordt aan God gelijk en dat is niets anders dan afgoderij. Opnieuw weer die oerzonde: de mens wil aan God gelijk worden.

Onder het thema '**De dromer en de droom**' gaat Tolle door met het ontkennen van de werkelijkheid waarin we leven. Tolle schrijft: *'De vele dingen die gebeuren, de vele vormen die het leven aanneemt, zijn voorbijgaand van aard. Ze zijn vluchtig. Dingen, lichamen en ego's, gebeurtenissen, situaties, gedachten, emoties, verlangens, ambities, angsten, drama ... ze komen, doen alsof ze geweldig belangrijk zijn, en voor je het weet zijn ze alweer weg, opgelost in de nietsheid waaruit ze gekomen zijn. Zijn ze ooit echt geweest? Zijn ze ooit meer geweest dan een droom, de droom van vorm?'*. Tolle suggereert dat alle gebeurtenissen niet werkelijk bestaan maar slechts een vluchtige droom zijn. Als je dat idee gelooft, dan verliest alles in het leven zijn diepte en ernst. Niets bestaat meer echt (behalve dan volgens Tolle het echte 'Zijn' het 'vormloze' achter de vorm). Het gevolg van deze gedachte van Tolle is dat je je dan ook nergens meer druk om over hoeft te maken want het is 'just dream'. Dit is precies waar Tolle uit wil komen. Deze gedachte moet bij Tolle de juiste atmosfeer creëren om je in het zalige 'Nu' te kunnen terugtrekken. Maar met deze gedachte van Tolle kom je uiteindelijk bedrogen uit. Je hele leven is volgens Tolle maar een droom want zegt Tolle: *'De droom is een kortstondig spel met vormen. Het is de wereld – relatief echt maar niet absoluut echt'*. Waar moet bij Tolle nu allemaal toe leiden? Hiernaar: *'Wakker te worden in de droom is nu ons doel. Als we wakker zijn binnen de droom, komt er een einde aan het door het ego geschapen aardse drama en begint er een vriendelijker en wonderbaarlijker droom. Dat is de nieuwe aarde'*. Wakker worden bij Tolle betekent de aardse werkelijkheid ter zijde schuiven want dat is in zijn ogen slechts een spel met vormen en vervolgens gaan geloven in het 'Zijn' dat 'Nu' plaats vindt. Denkt Tolle nu werkelijk dat hij door de werkelijkheid weg te redeneren, een '*nieuwe aarde*' kan creëren als alternatief voor de nieuwe hemel en een nieuwe aarde zoals de Bijbel hierover spreekt? (Openb. 21: 1-4). Die nieuwe aarde komt van God en daalt neer vanuit de hemel in de vorm van de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem. Dat is een geschenk van God en dit is nooit iets wat de mens zelf kan creëren. De nieuwe aarde van Tolle is niets anders dan de mens die zich in zijn zelf gecreëerde 'Zijn' terugtrekt en de boel de boel laat. Dat is niets anders dan egoïsme in ultimo forma. Er valt hier dus wat te kiezen.

Onder '**Over beperkingen heen komen**' schrijft Tolle: *'Als je tegenwoordig bent, je aandacht helemaal op het Nu gericht is, stroomt er Tegenwoordigheid in wat je doet en dat transformeert het. Het krijgt kwaliteit en kracht. Je bent tegenwoordig als wat je doet niet in de eerste plaats een middel is om een doel te bereiken (geld, prestige, winnen), maar op zichzelf voldoening geeft, wanneer er vreugde en levendigheid is in wat je doet'*. Dit klinkt prachtig wat Tolle hier schrijft. Maar het opmerkelijke is dat Tolle niet concreet aangeeft wat die transformatie inhoudt. OK, je doet dingen niet meer in de eerste plaats om een doel te bereiken '*geld, prestige winnen*' maar om de voldoening '*op zichzelf*'. Maar wat levert dat dan op? Die '*transformatie*' moet toch effect hebben op je toekomstig gedrag? Maar dat kan nu juist niet volgens Tolle. Want zodra je jezelf met de toekomst gaat bezig houden dan ben je al weer bezig met 'vorm', je verlaat dan de veilige cocon van het 'Nu'. Die hele '*transformatie*' van Tolle is o.i. dan ook niets anders dan gebakken lucht. De transformatie daarentegen die God door de Heilige Geest in ons wil werken, richt zich bij uitstek juist op de toekomst. Alleen God kan ons hart veranderen, zodat we ons ook anders gaan gedragen. Als wij Hem daarom bidden geeft Hij ons deze transformatie. Vervolgens merkt Tolle op: '*Vorm betekent beperking*'. Daar geloven we niets van. Daarna zegt Tolle: *'We zijn hier niet alleen om beperkingen te ervaren, maar ook om in bewustzijn te groeien door over de beperkingen heen te komen. Sommige beperkingen kun je op een uiterlijk niveau overwinnen. Er kunnen andere beperkingen in je leven zijn waarmee je moet leren leven. Je kunt ze alleen innerlijk overwinnen.*

Iedereen krijgt er vroeg of laat mee te maken. Die beperkingen kunnen je gevangen houden in een egoïsche reactie, wat neerkomt op intens ongelukkig-zijn, of je komt ze te boven door je compromisloos over te geven aan wat is. Daarvoor zijn ze er, om je dat te leren. De toestand van overgave van het bewustzijn opent de verticale dimensie in je leven, de dimensie van diepte. Dan komt er iets te voorschijn uit die dimensie in deze wereld, iets oneindig waardevols dat anders ongemanifesteerd zou zijn gebleven. Sommige mensen die zich hebben overgegeven aan zware beperkingen zijn spiritueel genezer of leraar geworden. Anderen werken onbaatzuchtig om het lijden van mensen te verminderen of een creatieve gave in deze wereld te brengen. Dit hele proces van 'overgave' is bij Tolle een door de mens zelf gestuurd proces. Lees zelf boven vermeld citaat en je ziet dat er geen God aan te pas komt. Aan de ene kant logisch want Tolle gelooft niet in een persoonlijk God. Het door Tolle geschetste proces van overgave lijkt zich haast automatisch te voltrekken, want concludeert Tolle: *'De toestand van overgave van het bewustzijn opent de verticale dimensie in je leven, de dimensie van diepte. Dan komt er iets te voorschijn uit die dimensie in deze wereld, iets oneindig waardevols dat anders ongemanifesteerd zou zijn gebleven.'* Er wordt een 'verticale dimensie' geopend. Wat is die 'verticale dimensie' dan en wie opent die dan? Je zou haast zeggen, dat moet God zijn. Maar dat is het bij Tolle niet. Je bent het weer gewoon zelf die dat doet, het is je goddelijke 'Zijn'. Bovendien het lijkt er bij Tolle op alsof het zich 'overgeven aan zware beperkingen' een voorwaarde is om te komen tot een onbaatzuchtige handelen ter verlichting van het lijden van anderen of om een 'creatieve gave in deze wereld te brengen'. Dit overtuigt ons niet. Het heeft o.i. veel meer te maken met iemands mentale gesteldheid. Sommige mensen hebben niet de mentale kracht om zich op te richten na lichamelijke en/of psychische tegenslagen. Anderen hebben die gave wel gekregen. Natuurlijk is het zo als je al veel lijden hebt meegemaakt dat je anderen beter in hun lijden kunt begrijpen en bijstaan. Maar dat zegt nog niets over iemands diepste motivatie. Zo is het mogelijk dat ik mij heel dienstbaar opstel ten aanzien van de mensheid maar toch heel egoïstische motieven heb. Het kan zo maar zijn dat ik erop uit ben om door anderen geprezen te willen worden en op een voetstuk gezet wil worden, en dat alles onder het mom van dienstbaarheid. Ter illustratie van wat Tolle bedoelt met 'jezelf overgeven' vertelt Tolle dan over de ontmoeting met Stephen Hawking. Wij kunnen niet achter de diepste motivatie van Stephen Hawking kijken, dus hebben we daar geen oordeel over. Maar wat we wel ontkennen is dat 'jezelf overgeven' automatisch tot een gemoedstoestand leidt waarbij je jezelf onbaatzuchtig aan de mensheid ter beschikking stelt.

Onder **'De vreugde van Zijn'** trekt Tolle een nogal boude conclusie. Tolle schrijft: *'De vreugde van Zijn, het enige ware geluk, kan niet komen door vorm, dat wil zeggen, door iets dat je bezit, een prestatie, persoon of gebeurtenis – door alles wat gebeurt. Die vreugde kan niet bij je komen – nooit. Ze komt voort uit de vormloze dimensie in je, uit bewustzijn, en is dus één met wie je bent.'* Anders gezegd: Het ware geluk komt volgens Tolle niet van buiten, maar zit in de mens zelf, alleen moet die mens zich daar van 'bewust' worden. Wij geloven daar niets van. De mens zal het ware en blijvende geluk *nooit* uit zichzelf en in zichzelf vinden. In tegenstelling tot wat Tolle beweert gaat het juist wel om reële gebeurtenissen en personen. Die zijn van essentieel belang. Heel de wereldgeschiedenis draait om de persoon Jezus Christus. Jezus, de Enig geboren Zoon van God. Jezus bestaat echt. Jezus is voor ons mens geworden. Jezus heeft voor ons geleden, is gestorven en opgestaan. Dat zijn allemaal reële gebeurtenissen. Paulus zegt dat zo in de Bijbel: *'Maar als Christus niet is opgewekt, is uw geloof nutteloos, dan bent u nog een evangene van uw zonden'* (I Kor. 15:17). Dus in tegenstelling met wat Tolle zegt gaat het in het christelijk geloof juist *wel* om de feiten en gebeurtenissen, die zijn van essentieel belang. De gnostisch mythisch georiënteerde opvattingen van Tolle stroken daar totaal niet mee. De opvattingen van Tolle zijn niets anders dan oude gnostieke dwalingen in een nieuw jasje, dwalingen die in de eerste eeuw van onze

jaartelling als zijn bestreden en weerlegd.

Onder **'Het verkleinen van het ego toelaten'** schrijft Tolle: *'Je kunt dan tot een verbazingwekkende ontdekking komen: als je op een of andere manier minder lijkt te zijn geworden en daar absoluut niet op reageert, merk je dat er niet alleen uiterlijk maar ook innerlijk niets echt minder is geworden, dat je door 'minder' te worden juist meer werd. Als je de vorm van jezelf niet meer verdedigt of probeert te versterken, stap je uit de identificatie met vorm, met een mentaal zelfbeeld. Door minder te worden (volgens het ego) onderga je in werkelijkheid een expansie en maak je ruimte voor Zijn om naar voren te komen. Werkelijke macht, wie je meer bent dan vorm, kan dan door de schijnbaar verzwakte vorm gaan schijnen. Dat is wat Jezus bedoelt met de woorden 'verloochen jezelf' of 'keer de andere wang toe'.* Ook in dit citaat probeert Tolle Jezus achter de wagen van zijn eigen denkbeelden te spannen. Het *'verloochen jezelf' of 'keer de andere wang toe'* heeft bij Jezus helemaal niets te maken met *'werkelijke macht'*. Wat Jezus bedoelt met zichzelf verloochenen en de andere wang toekeren heeft te maken met echt onrecht lijden. Maar dan bewust onrecht *willen* lijden, bewust de minste willen zijn, om juist daardoor je naaste voor Christus te winnen (zie Mat. 5:38-48 en Rom. 12:20). Alles in het onderwijs van Jezus is dus gericht op je naaste. Bij Tolle is alles gericht op jezelf, om jezelf een beter gevoel te geven. En dat is een wereld van verschil. Bovendien, wanneer Tolle hier schrijft: *'Door minder te worden (volgens het ego) onderga je in werkelijkheid een expansie en maak je ruimte voor Zijn om naar voren te komen'* dan heeft Tolle schijnbaar niet in de gaten dat die hele *'expansie'* waar Tolle het hier over heeft, niets anders is dan een verlengstuk van het ego zelf. Het *'Zijn'* van Tolle is de manifestatie van het ego in optima forma.

In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk met als titel **'Zo buiten, zo binnen'** blijkt des te meer dat het hele gedachtengoed van Tolle gebaseerd is op het oosters mysticisme van het hindoeïsme en het boeddhisme en niets te maken heeft met de kern het christelijk geloof zoals dat in de Bijbel is verwoord. Dat blijkt wanneer Tolle de Upanishad citeert. Brahman wordt dan ineens weer goddelijke kracht toegekend. Dat blijkt wanneer van Brahman wordt gezegd: *'Wat niet gedacht kan worden met het verstand maar waardoor het verstand kan denken: weet dat alleen dat Brahman de Geest is en niet wat de mensen hier aanbidden. God, zegt het geschrift, is vormloos bewustzijn en de essentie van wie je bent. Al het andere is vorm, 'wat de mensen hier aanbidden'.* Anders gezegd: Jijzelf bent vormloos bewustzijn en dus ben jijzelf God. Als dan vervolgens wordt gezegd: *'Al het andere is vorm, 'wat de mensen hier aanbidden'* dan valt daar impliciet ook het christelijk geloof onder. Want als christenen aanbidden wij de Drieënige God. En dat is volgens Tolle niets meer dan alleen maar *'vorm'*. Boeddha wordt door Tolle tussen neus en lippen ook nog eens neergezet als dé kenner van het geheim van het leven. Tolle schrijft: *'Het karakter voor Boeddha bevatte de hele leer van Boeddha, en voor wie ogen heeft om te zien het geheim van het leven'.* Maar erger is wat Tolle even tevoren Jezus in de mond legt. Tolle schrijft: *'Wat je ziet, hoort, voelt, aanraakt of waarover je nadenkt is zeg maar slechts één helft van de werkelijkheid. Het is vorm. In het onderricht van Jezus heet het gewoon 'de wereld'; de andere dimensie heet er 'het koninkrijk van de hemel' of 'het eeuwige leven'.* Nergens in het onderwijs van Jezus lezen we dat Jezus met het woord *'vorm'* een beschrijving geeft van het begrip *'de wereld'*. De *'wereld'* is bij Jezus vaak een aanduiding van de totale mensheid (bijv. Joh.3:16) of een aanduiding van de hem vijandige mensheid (bijv. Joh. 8:23). Het begrip *'wereld'* heeft bij Jezus niets te maken met het begrip *'vorm'* zoals Tolle daar over schrijft. Het vormloos bewustzijn van de mens zou dan volgens Tolle door Jezus worden gelijk gesteld aan *'het koninkrijk van de hemel'* of *'het eeuwige leven'*. Ook dat lezen we nergens in het onderwijs van Jezus. Het is nl precies andersom. Het *'koninkrijk van de hemel'* en *'het eeuwige leven'* krijgen juist concreet vorm in het onderwijs van Jezus. Dat eeuwige leven en dat koninkrijk begint nu al

concreet, voor iedereen die Jezus volgt. Dat eeuwige leven uit zich in concrete daden die in dit leven al vorm krijgen.

Hoofdstuk 8.

Tolle gaat in dit hoofdstuk door op thema's die hij al eerder heeft aangesneden. Onder het kopje **'De ontdekking van de innerlijke ruimte'** wil Tolle ons twee wijsheden meegeven. Het al eerder besproken **'Misschien'** en nu, in dit hoofdstuk, als variant daarop: *'Ook dit gaat voorbij'*. We hebben hier al eerder uitgebreid op gereageerd dus kunnen we nu volstaan door te stellen dat deze stelling *'Ook dit gaat voorbij'* letterlijk een dooddoener is. Deze stelling *'Ook dit gaat voorbij'* probeert met alle kracht de ogen te sluiten voor het feit dat er iets grondigs mis is met onze menselijke existentie. *'Ook dit gaat voorbij'* sluit moedwillig de ogen voor de harde realiteit waarin we leven. Het lost nl. niets op. Je kunt je hele leven wel blijven zeggen *'Ook dit gaat voorbij'* maar je komt telkens in nieuwe situaties terecht waarin je dat als een soort van mantra moet blijven herhalen, totdat er een moment komt wanneer je moet zeggen: *'Dit gaat niet voorbij'*. De troost die Tolle te bieden heeft is daarom een schrale troost want er blijft niets blijvends over. Wanneer Tolle schrijft: *'Onthecht zijn betekent niet dat je niet kunt genieten van het goede dat de wereld te bieden heeft. Je geniet er juist meer van'* dan geloven we daar niets van. Laten we als voorbeeld de vakantie noemen. Juist als je na een jaar hard werken op vakantie gaat en je moet gaan beginnen van je rust te genieten, dan merk je dat de tijd voorbij vliegt en dan komt al snel de gedachte naar boven *'Ook dit gaat voorbij'*. Voor je het weet zeg je: 'Was dit het nu?'. De harde realiteit van onze vergankelijke en gebroken existentie slaat als een boemerang op ons terug, Tolle ten spijt. Alleen als het doel waarvoor je leeft echt goed is en gebaseerd is op echt gebeurde, harde feiten, pas dan vind je troost. Deze feiten zijn: Jezus is opgestaan uit de dood en leeft. Wie deze feiten gelooft deelt in het eeuwige leven van Jezus. Nu al. Dat is een heel ander 'Nu' dan waar Tolle het voortdurend over heeft. Het geschenk van het eeuwige leven waarin wij door Jezus mogen delen gaat nl. *niet* voorbij. Tolle zal dat geloof in Jezus ongetwijfeld impliciet benoemen als *'objectsbewustzijn'*. In zekere zin is dat ook zo. Objectbewustzijn is nl. gebaseerd op de feiten. En Jezus is real. Onder het volgende kopje: **'Objectbewustzijn en ruimtebewustzijn'** zegt Tolle: *'Ruimtebewustzijn betekent niet alleen dat je bevrijdt bent van het ego maar ook van afhankelijkheid van de dingen van deze wereld, van materialisme en materialiteit. Het is de spirituele dimensie die als enige deze wereld transcendent en ware zin kan geven'*. Opnieuw wil Tolle de mens hier afleiden van de realiteit van het bestaan hetgeen Tolle hier kwalificeert als *'objectsbewustzijn'* en dat in tegenstelling met *'ruimtebewustzijn'*. Weer zo'n gemakkelijke oplossing van Tolle!. Nu heet het *'ruimtebewustzijn'*. Als jezelf maar bewust bent van de 'ruimte' dan zijn alle problemen van je ego opgelost. Hocus, pocus, Pilatus pats!. En dat 'ruimte' maken is volgens Tolle een kwaliteit die de mens in zichzelf bezit. Alleen moet je jezelf daarvan bewust worden. Ons antwoord is: Nee, zo simpel is het niet mijnheer Tolle!. Een mens heeft deze capaciteit helemaal niet in huis. Als dat wel zo was dan was het probleem van ons menselijk falen al lang opgelost. *'Ruimtebewustzijn'* op de manier zoals Tolle er hier over spreekt moet nl van *buitenaf* naar ons toekomen. Alleen als de Geest van God in het hart van de mens komt volgt er een transformatie. Als dat gebeurt worden we echter niet 'bevrijd' van het ego maar wordt het ego ten goede omgevormd. De Geest gaat in ons wonen en ons ego veranderen. Die verandering gebeurt niet zonder slag of stoot. Dat is een levenslange innerlijke strijd. Als we die strijd aangaan dan moet het boze ego in de mens (ook wel genoemd 'de oude mens') steeds verder terug wijken en plaats maken voor 'de nieuwe mens'. Als dat proces in de mens vorm krijgt dan gaat de mens materiele zaken anders waarderen. Materiele zaken

worden dan geen doel meer in zichzelf maar middelen die meewerken in het vernieuwingsproces van de Geest. Geen gemakkelijk proces dus, maar wel een proces dat vrede geeft, uitzicht, en hoop voor de toekomst biedt.

Onder **'Onder het denken wegzakken en erbovenuit stijgen'** schrijft Tolle *'Ruimtebewustzijn heeft weinig te maken met high zijn. Beide toestanden liggen buiten het denken. Dat hebben ze gemeen. Het fundamentele verschil is echter dat je in het eerste geval boven het denken uitstijgt en er in het tweede onderuit zakt. Het een is de volgende stap in de evolutie van het menselijk bewustzijn, het ander een regressie naar een toestand die we heel lang geleden hebben verlaten'*. Tolle erkent dat beide toestanden *'buiten het denken'* liggen. Dat betekent dat in beide toestanden het verstand op nul komt te staan. Het *'fundamentele verschil'* dat Tolle tussen beide gemoedstoestanden ziet, zien wij echter niet. Drugs en alcohol gebruik schakelen, na gebruik van een bepaalde dosis, het redelijk denken, het verstand, uit. *'Ruimtebewustzijn'* wordt daarentegen gecreëerd door concentratie op het 'Nu'. Natuurlijk zijn de gevolgen van het veelvuldig gebruik van verdovende middelen veel ingrijpender dan concentratie op het 'Nu'. Er ontstaat bij overmatig drugs en alcohol gebruik veelal ook een lichamelijke verslaving met alle gevolgen van dien. Maar beide gemoedstoestanden hebben dit gemeen dat ze zich – hoewel slechts tijdelijk - afsluiten voor de harde realiteit waarin de menselijke existentie verkeert. Beiden willen je een goed gevoel geven, maar helaas, het beklijft niet. Inderdaad, verslaving aan drank en drugs maakt uiteindelijk alles kapot. *'Ruimtebewustzijn'* daarentegen maakt je apathisch voor de nood waarin deze wereld verkeert en maakt je ook apathisch voor de nood waarin jezelf verkeert. We hebben dit in vorige hoofdstukken al gedetailleerd besproken wat de gevolgen daarvan zijn.

Onder het kopje **'Televisie'** geeft Tolle een uiteenzetting over het TV kijken. Dat kan erg verslavend werken en daar heeft Tolle gelijk in. Door veelvuldig naar nutteloze programma's te kijken en maar te blijven zappen, wordt het zelfstandig denken inderdaad uitgeschakeld en raak je in een zodanige trance dat je de denkwijze van de programma makers onbewust overneemt. Tolle schrijft dan: *'Als het interessant was, je tot denken zou aanzetten, zou het je verstand prikkelen om weer zelf te gaan denken, wat bewuster is en daarom beter dan een door de tv opgewekte trance. Je aandacht zou dan niet meer helemaal gevangen zijn door de beelden op het scherm'*. We zijn het eens met deze opmerking van Tolle. Maar toch is het vreemd. Want in voorgaande hoofdstukken heeft Tolle zich uitgeput om het 'denken' van de mens aan te wijzen als de grote blokkade voor het bewustwordingsproces van de mens. 'Denken' wordt door Tolle stevast gekoppeld aan 'vorm' en 'vorm' verhindert de mens te komen tot bewustwording van het allesbepalende 'Nu'. Tolle spreekt zichzelf hier dus behoorlijk tegen. Als Tolle dan vervolgens schrijft: *'Als de inhoud van het programma een bepaalde kwaliteit heeft, kan dat het hypnotische, verdovende effect van het medium tv tot op zekere hoogte neutraliseren en zelfs tenietdoen. Er zijn programma's waar veel mensen enorm veel aan hebben gehad, die hun leven ten goede hebben veranderd, hun hart openden, hen bewuster maakten'* dan vragen we ons af waar Tolle op doelt. Bedoelt Tolle wellicht zijn eigen 'live online' seminar dat in 2008 samen met Oprah Winfrey wereldwijd op TV werd uitgezonden?. Het paradoxale in Tolle is dat hij het 'denken' van de mens voortdurend op non actief wil stellen terwijl hij er tegelijkertijd op aandringt om over zijn eigen ideologie na te denken. Tolle spant zich in om voortdurend Jezus een plaatsje te geven in zijn denken. Ik denk dat Tolle dat doet om zijn leerstellingen ook voor christenen appetijtelijk te maken. Dat doet hij ook weer onder de titel **'Het herkennen van de innerlijke ruimte'**. Tolle schrijft dan: *'Als je over innerlijke ruimte hoort, ga je er misschien naar streven, en doordat je ernaar streeft als iets waarnaar je als object of ervaring kunt zoeken, kun je het niet vinden. Dat is het dilemma voor alle mensen die streven naar spirituele bewustwording of verlichting. Daarom zei Jezus: 'Het Koninkrijk Gods komt niet zó, dat het te berekenen*

is; ook zal men niet zeggen: zie, hier is het of daar! Want zie, het Koninkrijk Gods is bij u'. Ook nu weer wil Tolle Jezus achter zijn eigen denkkarretje spannen. Als Jezus gezegd zou hebben: *'Het koninkrijk is in U'* dan had Tolle misschien een punt. Maar dat zegt Jezus niet. Hij zegt: *'Het koninkrijk is in uw midden'*. Anders gezegd: Ik, Jezus, ben zelf de belichaming van het koninkrijk van God. Met mijn komst is het koninkrijk van God definitief op aarde verschenen'. Dat koninkrijk is nergens anders te vinden dan alleen bij Jezus, en niet in het z.g. 'Zijn' van Tolle of in wat Tolle noemt de *'innerlijke ruimte'* van de mens. Tolle verdraait hier de woorden van Jezus zodat ze passen in het – in dit geval het hindoeïstische straatje -van zelfverlossing dat Tolle even verder op bewandelt. Tolle is lyrisch over het geluk en het welbevinden waarheen de bewustwording van het 'Zijn' je kan loodsen. Tolle schrijft dan even later: *'Als dat gebeurt, is er een gevoel van welbevinden, een levende vrede, ook al is het nauwelijks bespeurbaar. De intensiteit kan variëren van een nauwelijks waarneembaar gevoel van tevredenheid op de achtergrond tot wat de oude wijzen van India ananda noemden – de gelukzaligheid van Zijn'*. Die gelukzaligheid is volgens Tolle dus in jezelf te vinden. Alleen, je moet jezelf daarvan bewust worden. Deze gedachte van Tolle staat diametraal tegenover de gedachte dat echte gelukzaligheid alleen bij God te vinden is en dat die gelukzaligheid alleen door Hem aan de mens kan worden geschonken. De mens moet daarvoor de blik naar boven, naar God, richten en niet naar zichzelf.

Onder het kopje **'Juist handelen'** schrijft Tolle: *'Tegenwoordigheid is een toestand van innerlijke ruimtelijkheid. Als je tegenwoordig bent, vraag je: wat moet ik doen om tegemoet te komen aan wat de situatie of het moment nodig heeft? Je bent stil, alert, open voor wat is. Je brengt een nieuwe dimensie in de situatie: ruimte. Dan kijk je en luister je. Zo word je één met de situatie. Als je in plaats van tegen een situatie te reageren één wordt met die situatie, komt de oplossing uit de situatie zelf voort'*. We hebben al eerder geconstateerd dat Tolle niet wil weten van een absolute scheiding tussen goed en kwaad. Een situatie is bij Tolle altijd zoals hij is, of die situatie nu goed of slecht is, dat maakt bij Tolle geen verschil. Een situatie die als kwaad valt aan te merken wordt niet aangepakt en gecorrigeerd maar de boel wordt gewoon de boel gelaten. Nee, de situatie komt volgens Tolle zelf met een oplossing. Tolle doet net alsof 'de situatie' een persoon is die in staat is om zelf met oplossingen te komen. Stel dat de situatie zo is dat je tiener dochter het slachtoffer geworden is van zinloos geweld op straat. Je hoeft niets te doen volgens Tolle. Je hoeft alleen maar stil en alert te worden en dan komt 'de situatie' met een oplossing. Tolle vervolgt: *'Eigenlijk ben jij, de persoon, het niet die kijkt en luistert, maar het is de alerte stilte zelf. Dan, als het mogelijk of nodig is om iets te doen, handel je, of liever, gebeurt het handelen door jou. Juist handelen is handelen dat past bij het geheel. Als de actie voltooid is, blijft de alerte, ruime stilte achter'*. Nu kan er volgens Tolle schijnbaar toch enige beweging of handeling komen. Maar als dat gebeurt dan ben het niet zelf die tot actie over gaat maar het is 'de situatie' die nu aangeduid wordt door de *'alerte stilte zelf'*, die door jou handelend kan gaan optreden. Onze vraag is: wie is dat dan die *'alerte stilte zelf'* die eventueel gaat optreden in het geval van het zinloos geweld dat tegen je tiener dochter op straat is gepleegd? Nog een vraag: als volgens Tolle zo'n situatie niet als goed of slecht is aan te merken, wat voor actie zou je dan überhaupt moeten nemen?

Onder **'Waarnemen zonder te benoemen'**: *'Wanneer het bewustzijn niet meer helemaal in beslag wordt genomen door het denken, blijft een deel ervan in zijn vormloze, ongeconditioneerde, oorspronkelijke toestand. Dat is innerlijke vrede'*. Ook hier is de boodschap: schakel het denken uit en wat er overblijft is *'innerlijke vrede'*. Dit staat haaks op wat Jezus zegt: *'Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand'* (Mat. 22:37). Liefhebben gebeurt dus ook met het verstand. Alleen liefde kan tot innerlijke vrede leiden. Alle menselijke zintuigen en gevoelens, ook het denken en het verstand - dienen op God gericht te worden. Pas dan ontstaat er echte vrede. Vrede is een vrucht van de

Geest (Gal. 5:22). Alleen Jezus is onze echte vrede (Efez. 2:14). Die vrede is het hoogste goed dat God de mens kan schenken. Die vrede is weliswaar *meer* dan het verstand maar schakelt het verstand niet uit zoals Tolle beweert. Als je God dankt -zegt Paulus in Filippenzen 4:7 – *‘dan zal de vrede van God, die alle verstand te boven gaat, uw hart en uw gedachten i Christus Jezus bewaren’*. We geven toe: dit is geen **‘waarnemen zonder te benoemen’** waartoe Tolle ons oproept maar dit is waarnemen en Jezus benoemen.

Onder het gedeelte **‘Wie is het die ervaart?’** creëert Tolle voor de zoveelste keer een tegenstelling tussen wat je als mens waarneemt (vorm) en het ‘Bewustzijn’ het eeuwige ‘Zijn’ van de mens. Tolle maakt het ‘Zijn’ van de mens tijdloos en plaats daarmee de essentie van de mens boven de tijd. De Bijbel leert ons echter duidelijk dat alleen God boven de tijd staat. God heeft het begrip ‘tijd’ zoals wij dat kennen en ervaren, zelf geschapen. Zelf is God echter tijdloos, dus eeuwig. Van dat alles wil Tolle niet weten. Dat blijkt wanneer Tolle schrijft over de *‘de lichtgevende ruimte waarin de wereld opkomt en ondergaat’*. Over die ruimte zegt Tolle dan: *‘Die ruimte is het leven dat Ik Ben. Het is tijdloos. Ik Ben tijdloos, eeuwig’*. Herkent u het als lezer? We hebben het al vaker opgemerkt dat ‘Ik Ben’ een naam is die God alleen voor Zichzelf heeft gereserveerd (Ex.3:14). Een schepsel kan en mag deze naam zich niet toe-eigenen. Door de mens het etiket ‘tijdloos’ en ‘eeuwig’ op te plakken maakt Tolle de mens aan God gelijk. En dat is afgoderij. ‘Tijdloos’ en ‘eeuwig’ zijn termen die de Bijbel alleen voor God heeft gereserveerd. De mens is geschapen en heeft als zodanig wel degelijk een begin. Als die zelfde mens echter in Jezus gelooft, dan heeft hij eeuwig leven. Maar dan als een door God uit genade gegeven geschenk.

Onder het kopje **‘De Ademhaling’** zegt Tolle: *‘Omdat de ademhaling als zodanig geen vorm heeft, is ze van oudsher gelijkgesteld met geest – het vormloze ene Leven. ‘... toen formeerde de Here God de mens van stof uit de aardbodem en blies de levensadem in zijn neus; alzo werd de mens tot een levend wezen. Het Duitse woord voor ademen, atmen (en het Nederlandse woord ademen) is afgeleid van het Oud-Indische woord atman, dat ‘de inwonende goddelijke geest’ of ‘God in je’ betekent’*. We hebben uiteraard niets tegen ademhalingstechnieken om daarmee bijv. een hyperventilerende persoon tot rust te brengen. Wel gaat het kriebelen als er een pseudo spirituele betekenis aan ademhalingstechnieken wordt toegekend zoals Tolle hier wil suggereren. Tolle suggereert hier op zijn minst dat je ademhalingstechnieken kunt gebruiken om jezelf bewust te worden van de *‘inwonende’ goddelijke geest* of van *‘God in je’*. Daar lezen we niets van terug in de Bijbel. Als de Heilige Geest in de mens komt wonen dan is dat volgens de Bijbel niet iets wat wij kunnen faciliteren door onze ademhalingstechnieken. De Geest doet wat Hij wil en komt op eigen initiatief in de mens wonen (Joh. 3:8). Bovendien maakt de Heilige Geest ons niet bewust van de ‘god’ in ons, integendeel, de Heilige Geest wil er ons juist bewust van maken dat alleen dat Jezus Christus de Heer is en niet wijzelf. Paulus zegt dan ook niet voor niets in 1 Kor.12: 3: *‘Niemand kan ooit zeggen: ‘Jezus is de Heer, behalve door toedoen van de Heilige Geest’*. Onder het kopje **‘Verslavingen’** schrijft Tolle: *‘Als je een dwangmatig gedragspatroon hebt als roken, je overeten, drinken, tv-kijken, internetverslaving of wat dan ook, kun je het volgende doen: wanneer je maar merkt dat de dwangmatige behoefte bij je opkomt, houd je op met wat je aan het doen bent en haal je drie keer bewust adem. Daarmee wek je bewustzijn op. Neem dan een paar minuten de dwangmatige behoefte in jezelf waar als een energieveld in je. Voel bewust de behoefte om fysiek of mentaal de een of andere substantie tot je te nemen of het verlangen om de een of andere dwanghandeling uit te voeren. Haal dan nog een paar keer bewust adem. Daarna kan het gebeuren dat de dwangmatige behoefte verdwenen is – voor een poosje. Het kan ook gebeuren dat de behoefte je te veel wordt en dat je er toch aan toegeeft. Maak er geen probleem van. Maak van de verslaving een deel van de bewustzijnsoefening op de manier die hierboven beschreven is. Als je bewuster wordt, verzwakken*

verslavingspatronen en verdwijnen ze uiteindelijk. Dat Tolle niets wil weten van een absolute tegenstelling tussen goed en kwaad, breekt hem ook hier op. De ernst van de verslaving wordt door Tolle niet onderkend. Tolle schijnt geen moreel oordeel te hebben over de ravage die bijv. drank, drugs of porno verslaving aanricht, voor zowel 'daders' als 'slachtoffers'. Als de ernst, het kwaad, van verslavingen niet wordt ingezien, dan kan de behandeling ervan ook niet deugen. Dat zie je bij Tolle terug. Dat blijkt wanneer Tolle zegt: *'Haal dan nog een paar keer bewust adem. Daarna kan het gebeuren dat de dwangmatige behoefte verdwenen is – voor een poosje. Het kan ook gebeuren dat de behoefte je te veel wordt en dat je er toch aan toegeeft. Maak er geen probleem van'*. Denkt Tolle werkelijk dat diep gewortelde verslavingen zich zullen laten verdrijven – ook al is het maar voor een poosje – door ademhalingstechnieken? Verslavingen zijn een kwaad. Kwaad gaat nl. pas echt opzij als ingezien wordt dat het ook echt een kwaad is dat aangepakt moet worden. Dat is een heel lastig en moeilijk traject. Daar heb je hulp van buiten voor nodig. Je red het niet met ademhalingstechnieken van Tolle. Als je toegeeft aan je verslaving dan gaat Tolle pamperen en zegt: *'Maak er geen probleem van'*. Echter, pas als je er *wel* een serieus probleem van maakt dat je telkens toegeeft aan je verslaving, en je vervolgens professionele hulp gaat zoeken, dan gloort er licht aan de horizon. Wat Tolle hier aanbeveelt is veel te simpel en zal niet werken. Dat komt ervan als je de doorwerking van het kwade in de wereld bagatelliseert zoals Tolle dat telkens doet.

Onder **'Je bewust zijn van het innerlijke lichaam'** zet Tolle het navelstaren nog even voort. Ademhalingstechnieken moeten je volgens Tolle helpen om jezelf bewust te worden van *'het innerlijke lichaam'*. Tolle schrijft: *'De meeste mensen zijn zo afgeleid door hun gedachten, zijn zo geïdentificeerd met de stem in hun hoofd, dat ze de levendigheid in zichzelf niet meer kunnen voelen. Niet in staat te zijn het leven te voelen dat het stoffelijke lichaam bezielt, het leven dat je zelf bent, is het grootste verlies dat je kan overkomen'*. Wij geloven daar niets van. Het ergste is wat je kan overkomen is dat je de oplossing van je problemen gaat zoeken in jezelf. Want je bent het nl. gewoon zelf die de problemen veroorzaakt. Wat Tolle hier het *'innerlijke lichaam'* noemt deelt net zo hard in de malaise van de menselijke existentie als het stoffelijk lichaam. De mens is verdorven naar lichaam en ziel en kan zichzelf niet uit dit moeras trekken, door geen enkele techniek. Tolle constateert terecht dat mensen voor de leegte die ze in zichzelf voelen vervangingsmiddelen gaan zoeken. Tolle zegt dan: *'Tot de vervangingsmiddelen die mensen zoeken behoren de door drugs opgewekte roes, (te) sterke prikkeling van de zintuigen door bijvoorbeeld erg harde muziek, opwindende of gevaarlijke activiteiten en een obsessie met seks. Zelfs drama in relaties wordt gebruikt als vervanging van dat echte gevoel dat je leeft. De meest gezochte dekmantel voor het continue onbehagen op de achtergrond is een intieme relatie: een man of vrouw die 'me gelukkig zal maken'. Het is natuurlijk ook een van de meest ervaren 'teleurstellingen'. En als het onbehagen aan de oppervlakte komt, krijgt de partner meestal de schuld'*. Echter, de oplossing die Tolle aandraagt: *'Haal twee of drie keer bewust adem. Kijk nu of je een subtiel gevoel van levendigheid kunt bespeuren dat je hele innerlijke lichaam doordringt'* zal niet gaan helpen. De door Tolle zo geprezen *'innerlijke levendigheid'* is net zo goed een deel van het probleem. Het middel dat Tolle aanreikt is net zo erg als de kwaal.

Onder **'Innerlijke ruimte en de ruimte van het heelal'** probeert Tolle met een aantal argumenten de realiteit van het menselijke lichaam te ontkennen. Tolle zegt hier: *'Natuurkundigen hebben ontdekt dat de vastheid van materie een door onze zintuigen geschapen illusie is. Ons fysieke lichaam, dat we waarnemen en denken als vorm, valt daar ook onder, want 99,99 procent ervan is in werkelijkheid lege ruimte. Zo groot is de ruimte tussen de atomen in vergelijking met hun omvang, en in elk atoom is weer evenveel ruimte. Het fysieke lichaam is niet meer dan een onware waarneming van wie je bent'*. We

zouden haast zeggen: knijp jezelf in de arm en je merkt dat je wel degelijk bestaat. Ook al is 99,99 procent van ons fysieke lichaam in werkelijkheid lege ruimte, dan zegt dat niets. Er blijft ook in deze these van Tolle nog een honderdste procent materie over. Het percentage maakt namelijk niets uit. Ons lichaam bestaat uit materie en of het overgrote deel nu uit lege ruimte bestaat doet niets af van het feit dat er tussen de lege ruimte nog altijd materie overblijft, ook al zou dat slechts een klein percentage zijn. Ook in stoffelijk opzicht bestaan we dus echt. Lichaam en ziel van de mens vormen een twee-eenheid. De opmerking die Tolle even later maakt klopt dan ook niet: *'Je fysieke lichaam, dat vorm is, openbaart zichzelf dus als in wezen vormloos wanneer je er dieper in doordringt'*. Hier vertoont Tolle weer de trekken van het gnosticisme uit het begin van onze jaartelling. Het lichaam is van geen waarde, het gaat om de geest, het vormloze 'Zijn'. Door het fysieke lichaam zo te depreciëren, ontmenselijkt Tolle de mens. Het lichaam mag bij Tolle hooguit een toegangspoort zijn naar de 'innerlijke ruimte' want zo vervolgt Tolle: *'Het wordt een toegang naar de innerlijke ruimte. Hoewel innerlijke ruimte geen vorm heeft, is zij intens levend. Die 'lege ruimte' is het leven in zijn volheid, de ongemanifesteerde Bron waaruit alle manifestatie stroomt. Het traditionele woord voor die Bron is 'God'*. De mens wordt bij Tolle ontmenselijkt en God gedepersonaliseerd. God is hier geen Persoon meer maar zo iets vaags als een *'ongemanifesteerde Bron'*. Die 'Bron' krijgt dan bij Tolle het etiket 'God' opgeplakt. Die opvatting staat haaks op de Bijbel die leert dat God als Persoon bestaat en persoonlijk betrokken is op Zijn eigen schepping.

Even later ontpopt Tolle zich weer als een echte boeddhist. Dat blijkt wanneer hij schrijft: *'Als je denkt, voelt, waarneemt en ervaart, wordt bewustzijn in vorm geboren. Het reïncarneert – in een gedachte, een gevoel, een zintuiglijke waarneming, een ervaring. De cyclus van wedergeboorten waar boeddhisten uiteindelijk aan hopen te ontsnappen vindt voortdurend plaats en alleen op dit moment – door de kracht van het Nu – kun je eruit stappen. Door een volledige aanvaarding van de vorm van het Nu raak je inwendig afgestemd op de ruimte, die de essentie van Nu is. Door aanvaarding word je vanbinnen ruim. Afgestemd zijn op de ruimte in plaats van op vorm: dat brengt een waar perspectief en evenwicht in je leven'*. We zien weinig verschil tussen een boeddhist die door meditatie en concentratie aan de cyclus van wedergeboorten probeert te ontsnappen en de methode van Tolle die de kracht van het 'Nu' aanwendt om eveneens aan de harde realiteit van ons gebroken leven te ontsnappen. De boeddhist en Tolle hebben dus dit gemeen dat ze beiden uit de realiteit willen stappen met alles nare gevolgen van dien.

Onder **'Jezelf verliezen om jezelf te vinden'** haalt Tolle weer een citaat van Jezus aan. Maar zoals zo vaak rukt hij de citaten van Jezus uit zijn verband om vervolgens de indruk te wekken dat Jezus achter de gedachten staat die Tolle ontvouwt. *'Jezelf verliezen om jezelf te vinden'* is bij Jezus geen puur menselijke actie of methode waardoor de mens zichzelf op een hoger plan kan tillen. Dat is het bij Tolle wel. Jezus en de hele Bijbel leert ons echter dat we uit onszelf helemaal niet in staat zijn om bepaalde gedragspatronen op te geven. Bij Jezus betekent *'Jezelf verliezen om jezelf te vinden'* het volgende: wie zich overgeeft aan Jezus lijkt te verliezen. Want Jezus gehoorzamen lijkt je op achterstand te zetten. Maar het is slechts schijn. Jezus gaat de leegte die er ontstaat doordat je de zonde opgeeft, opvullen met Zijn liefde en genade. Voor de zonde die je nalaat krijg je van Hem iets veel mooiers terug. Dat mooie is bij uitstek *'jezelf vinden'*. Maar dan als geschenk van God.

Tolle overschat de kracht van de mens om zichzelf uit het moeras omhoog te trekken schromelijk. Dat blijkt wanneer hij over negatieve gedragspatronen het volgende schrijft: *'Heb je eenmaal zo'n patroon bij jezelf ontdekt, dan zou ik willen voorstellen dat je een experiment uitvoert. Zoek eens uit hoe het aanvoelt en wat er gebeurt als je dat patroon loslaat. Laat het gewoon vallen en kijk wat er dan gebeurt'*. Denkt

Tolle nu werkelijk dat bijv. een alcohol verslaafde door een experiment te doen iets *‘gewoon kan laten vallen’*? Deze verslaafde moet dan volgens Tolle het volgende doen: *‘Ontdek de geweldige kracht die door jou de wereld instroomt als je ophoudt met het benadrukken van je vormidentiteit’*. Dat is toch echt goedkope onzin! Begrijpt Tolle niet dat zo’n verslaafde in therapie moet om van zijn verslaving af te komen? En die therapie houdt o.a. in: de confrontatie met het kwaad aangaan en daardoor leren inzien welke schade je aanricht aan anderen en aan jezelf. Nogmaals benadrukken we dat dit geen gemakkelijk traject is maar het is de enige oplossing is om dingen die slecht zijn ook als slecht te durven benoemen, en vanuit die positie een weg van heling op te gaan.

Hoofdstuk 9.

Onder het kopje **‘Je innerlijke doel’** zegt Tolle: *‘Het belangrijkste om je te realiseren is dus dit: je leven heeft een innerlijk doel en een uiterlijk doel. Het innerlijke doel heeft te maken met Zijn en is primair. Het uiterlijke doel heeft te maken met doen en is secundair’*. Deze stelling lijkt logisch en toch klopt deze stelling niet. ‘Doen’ is volgens ons helemaal niet zo secundair als Tolle stelt, maar juist veel eerder primair. ‘Doen’ is o.i. niets anders dan de praktijk van het leven. Uiteindelijk komt het op het ‘doen’ aan. Laten we eens even met Tolle meepraten en zeggen dat we in het ‘Zijn’ geworteld zijn en we ons daar van ‘bewust’ zijn. Als dat ‘Zijn’ me zou opdragen om mijn naaste in nood te helpen en ik doe dat vervolgens *niet*, wat heb ik er dan aan dat ik in dit primaire ‘Zijn’ geworteld ben? Niets dus. Beter zou je dus kunnen zeggen: ‘Zijn’ is de basis van waaruit we opereren met het *primaire* doel dit ‘Zijn’ nu ook in praktijk te brengen, dus dit ‘Zijn’ nu ook te ‘doen’. In de Bijbel staat dit prachtig verwoord in Jac. 2: 17-26. In deze tekst staat dat geloof met werken, dus met ‘doen’ gepaard hoort te gaan anders heeft het geloof geen enkele zin. Het grote verschil met Tolle is echter dat ‘Zijn’ in de Bijbel staat voor ‘geloof’ in God. En dat geloof in God is heel wat anders dan het ‘Zijn’ van Tolle. Het ‘Zijn’ van Tolle is, zoals we al vaker hebben gezegd, niets anders is dan een verlengstuk van het menselijk ego.

Onder het kopje **‘Ontwaken’** komen we iets opmerkelijks tegen. Ineens gaat Tolle over *‘genade’* spreken. Genade is immers een voluit Bijbels begrip. Tolle zegt: *‘Het begin van het ontwakingsproces een daad is van genade. Je kunt het niet laten gebeuren, ook kun je jezelf er niet op voorbereiden of er studiepunten voor verzamelen’*. *Er is geen nette opeenvolging van logische stappen die daarheen leidt, ook al zou het verstand dat geweldig vinden. Je hoeft het niet eerst waardig te zijn. Het kan eerder tot de zondaar komen dan tot de heilige, maar dat hoeft niet. Daarom ook ging Jezus met alle soorten mensen om en niet alleen met de fatsoenlijke. Je kunt niets doen om te ontwaken. Wat je doet is altijd het ego dat probeert ontwaken of verlichting aan zichzelf toe te voegen als kostbaarste bezit, om zichzelf daarmee belangrijker en groter te maken. In plaats van te ontwaken voeg je dan het concept van ontwaken toe aan je denken, of het mentale beeld van hoe een ontwaakt of verlicht mens is, en dan probeer je volgens dat beeld te leven. Leven naar een beeld dat je van jezelf hebt of dat andere mensen van je hebben is onecht leven – een andere onbewuste rol van het ego’*. Ineens lijkt Tolle zich te realiseren dat als de mens zelf beschikt over de eigenschap om te kunnen ‘Ontwaken’ of de eigenschap om het ‘Zijn’ mogelijk te maken, en daarbij geen hulp van een ander nodig heeft – in dit geval is die ander God - dat dan critici wel eens gelijk zouden kunnen hebben wanneer deze critici stellen dat heel dat concept van ‘Ontwaken en ‘Zijn’ niets anders is dan een verlengstuk van het menselijke ego. Tolle schijnt enigszins op zijn Het is de reden waarom hij nu ineens het begrip ‘genade’ introduceert. ‘Genade’ veronderstelt echter dat er iemand moet zijn die jou ‘genadig’ is. Dat er iemand is die compassie voor je heeft en je uit genade red uit een moeilijke situatie, zonder dat je dat verdiend hebt. Maar die ‘iemand’ die komt bij Tolle niet in beeld. Die ‘iemand’ die niemand anders dan God Zelf kan zijn, die komt bij Tolle nooit in beeld. Tolle

gelooft niet in een persoonlijk God. Hoe kan je dan nog over 'genade' spreken? Tolle had dan beter kunnen zeggen dat het ontwakingsproces blind toeval is. Dat past ook beter bij zijn visie. Immers het concept van het 'Zijn' komt volgens Tolle voort uit wat hij in hoofdstuk 6 noemt *'de evolutionaire impuls van het heelal'*. Onpersoonlijker kan het niet want een 'impuls' kan toch niet genadig zijn?. 'Genade' als voorwaarde tot ontwaken komt alleen hier, in dit hoofdstuk, voor bij Tolle. Elders in het boek gaat hij ervan uit dat je dat proces van ontwaken *volledig* in eigen hand hebt waarbij je dus helemaal geen genade nodig hebt. Dat bleek reeds in hoofdstuk 6 waar Tolle zei: *'Als je de eindeloze cyclus van het lijden niet meer kunt verdragen, begin je te ontwaken'*. Dat bleek ook in het vorige hoofdstuk toen Tolle ademhalingstechnieken aanpreekt om daardoor te kunnen ontwaken. Een proces dat je dus volledig zelf kunt sturen volgens Tolle. Nu zegt Tolle hier dat alleen *'het begin'* van het ontwakingsproces een daad van genade is. Weer is dat tegenstrijdig. Laten we een voorbeeld geven om dat duidelijk te krijgen. Stel dat ik schipbreuk heb geleden en in de oceaan lig. Er vaart een reddingsboot uit om mij uit de oceaan te redden. Als ik nu zou stellen dat alleen het *'begin'* van deze reddingsoperatie, het uitvaren van de reddingsboot, een daad van genade is en de rest van de reddingsoperatie geen daad van genade is. Het *'begin'* het *'uitvaren'* is dan een daad van genade en de rest van de redding dank ik aan mijzelf. Iedereen zal begrijpen dat dit wartaal is. Want als de genade van het *'begin'* het *'uitvaren'* er niet zou zijn geweest, dan was ik helemaal niet gered en zou ik verdrongen zijn. Dus kan het niet anders of ik heb mijn *totale* redding te danken aan de reddingsbrigade en niet alleen maar *'het begin'*. We kunnen het dan ook moeilijk anders interpreteren dan dat dat spreken van Tolle over 'genade' een zoveelste poging is om zijn denkconcept ook voor christenen aanvaardbaar te maken. Overigens schijnt Tolle er zich enigszins van bewust te zijn dat dit spreken over dat genadige ontwakingsproces als wartaal is aan te merken. Dat blijkt wanneer hij vervolgens zegt: *'Alleen het eerste ontwaken, de eerste glimp van bewustzijn zonder denken, vindt plaats door genade, zonder dat jij er iets voor doet. Als je dit boek onbegrijpelijk of wartaal vindt, is het bij jou nog niet gebeurd. Maar als iets in je erop reageert, als je op een of andere manier de waarheid erin herkent, wil dat zeggen dat het ontwaken begonnen is. Is dat eenmaal het geval, dan is het onomkeerbaar, al kan het door het ego wel vertraagd worden'*. Ik vind dit spreken van Tolle inderdaad wartaal. Aan de andere kant, ik reageer wel degelijk op dit boek, dus zou ik in de ogen van Tolle ontwaakt moeten zijn of althans daarmee begonnen moeten zijn. De waarheid erin herken ik echter niet. In die zin ben ik dus in de ogen van Tolle niet ontwaakt. Het verschil met Tolle blijft recht overeind staan. Er mag bij mij inderdaad sprake zijn van 'ontwaken'. Een beter woord hiervoor is 'Verlichting'. Maar dan alleen verlichting door de Heilige Geest die van *buitenaf* in mij komt wonen. Dat is voor de volle honderd procent genade. Ondanks het feit dat Tolle hier nu spreekt over 'genade' blijft bij Tolle het ontwaken en het 'Zijn' een kwaliteit die de mens zelf in huis heeft en waarvan de mens zich bewust dient te worden. De Bijbel noemt zulk soort bewustwording afgoderij. Tolle schrijft verderop: *'Met de genade van het ontwaken komt de verantwoordelijkheid. Je kunt proberen door te gaan alsof er niets gebeurd is, óf je begrijpt de betekenis en erkent het ontluiken van bewust zijn als het belangrijkste dat er met je kan gebeuren. Jezelf openstellen voor het opkomende bewustzijn en het licht ervan in de wereld te brengen wordt dan het hoofddoel van je leven. 'Ik wil de geest van God kennen', zei Einstein. 'De rest is detail.' Wat is de geest van God? Bewustzijn. Wat betekent het de geest van God te kennen? Dat je bewust bent. Wat zijn de details? Je uiterlijke doel en uiterlijke gebeurtenissen'*. Wanneer Tolle hier zegt dat *'met de genade van het ontwaken ook de verantwoordelijkheid komt'* dan herkennen we dat. Maar dan in die zin dat als de Heilige Geest in ons hart komt wonen, dat we dan een nieuwe verantwoordelijkheid krijgen. Gods werk in ons hart en leven gaat nooit buiten ons om. Maar dat is weer wat anders dan dat Tolle hier bedoelt. Wat ons vooral in dit citaat tegenstaat is dat Tolle de Geest van God in dit citaat gelijk aan het

menselijk Bewustzijn maakt, sterker nog, Tolle laat de Geest van God geheel opgaan in het menselijk Bewustzijn. We denken dan ook dat Tolle het hier niet heeft over dezelfde Geest als in de Bijbel, nl. de Heilige Geest. De Heilige Geest in de Bijbel is echter een Persoon binnen de goddelijke Triniteit van God, Vader, Zoon en Geest. De Heilige Geest maakt de wereld inderdaad van 'bewust'. Jezus verwoordt dat in Johannes 16:8: *'Wanneer Hij (d.i. de Pleitbezorger, de Heilige Geest) komt zal hij de wereld duidelijk maken wat zonde, gerechtigheid en oordeel is'*(NBV). De Bijbel in gewone Taal zegt: *'Hij (De Heilige Geest) maakt duidelijk wat zonde is: dat mensen niet in mij willen geloven. Hij maakt duidelijk wat Gods goedheid is: dat ik naar de Vader ga. (Daarom zullen jullie mij dus niet meer zien.) En hij maakt duidelijk wat het oordeel is: dat Satan, de heerser van deze wereld, gestraft wordt'*. Het is duidelijk dat de Bijbel het over een geheel ander bewustwordingsproces heeft dan Tolle. Als de Heilige Geest dus in mij komt wonen, dan maakt Hij mij er allereerst bewust van wat er zondig en fout is in mijn leven. Dat doet Hij, niet om mij neer te drukken maar juist om mij op Jezus te wijzen. Want Jezus wil mijn leven helen en gezond maken. De Heilige Geest verwijst mij naar Jezus, maakt mij van Jezus 'bewust' zodat ik tot Hem de toevlucht neem. Redding en bevrijding komen dan ook alleen van Jezus.

Onder het kopje **'Een dialoog over je innerlijke doel'** gaat Tolle naar aanleiding van gesprekken die hij gevoerd heeft vragen stellen en beantwoorden (Het Q&A model). De volgende vraag en antwoord wordt dan gegeven: *'V: Ik weet niet precies wat het is, maar ik wil verandering in mijn leven. Ik wil groei, ik wil iets doen dat zin heeft, en ja, ik wil voorspoed en de vrijheid die daarmee samengaat. Ik wil iets doen dat iets betekent, waarmee ik iets aan de wereld toevoeg. Maar als je me nu vraagt wat ik precies wil, moet ik zeggen dat ik het niet weet. Kun je me helpen mijn levensdoel te vinden? A: Je doel is hier te zitten en met me te praten, want daar ben je en dat ben je aan het doen. Totdat je opstaat en wat anders gaat doen. Dan wordt dat je doel'*. De vragensteller verwoordt een algemeen menselijk probleem. Sinds de mens in zonde viel, is de mens richting, zin en doel van zijn leven kwijt. Ik denk dat de meeste mensen nog steeds ergens een ongedefinieerd gevoel hebben dat de mens toen iets essentieels kwijt is geraakt. Ik denk echter dat het antwoord dat Tolle hier geeft een dooddooener is waar je niets aan hebt. Tolle wil het sluimerende gevoel dat altijd in de mens aanwezig is, nl. dat alle dingen zin en betekenis hebben en dat we op weg zijn naar een bepaalde toekomst, weg redeneren. Dat doet hij op een manier die we al eerder besproken hebben. Tolle wil het denken, dat altijd de neiging heeft zich op de toekomst te richten, uitschakelen door de mens zich op het 'Nu' te laten concentreren. Die voortdurende concentratie op het 'Nu' noemt hij dan het *'primaire doel'* van de mens. Hij berooft de mens daarmee echter van de prachtigste gave die de mens van de Schepper heeft gekregen, nl. dat hij verstand heeft gekregen, een ratio waarmee hij kan denken. Met dat verstand kan de mens zich ook lange termijn doelenstellen en kan hij vorm geven aan zijn idealen, en dat is een goede zaak. Natuurlijk is ook het verstand, het denken, door de zondeval van de mens, bij ons allen gecorrumpeerd. Maar Jezus heeft dat door Zijn overgave alle dingen hersteld. Als we in Jezus geloven dan mogen we nu al delen in dat herstel. Dan mogen we deel krijgen aan een glorieuze toekomst, die nu al begint en die straks volkomen zal zijn als Jezus terug komt op deze aarde. Het is dan ook niet waar wat Tolle even verderop schrijft: *'Zolang je je niet bewust bent van Zijn, zoek je zingeving alleen in de dimensie van doen en de toekomst, dat wil zeggen, in de dimensie van de tijd. En wat je daar aan zin of bevrediging vindt verdwijnt of blijkt op misleiding te berusten. Het wordt zonder mankeren door de tijd vernietigd. Elke zingeving die we op dat niveau vinden is alleen relatief en tijdelijk waar'*. Deze opmerking van Tolle boort elke hoop op een blijvend betere toekomst de grond in. We herhalen in andere woorden wat we al eerder schreven: Juist omdat we een geweldig uitzicht hebben op een toekomstig glorieus herstel van alle dingen, blijven we nu volharden in ons geloof en passen we ons leven er nu al op aan. Maar als je, zoals Tolle, geen geloof

hecht aan een door God bepaalde en gestructureerde toekomst, dan blijft er slechts het 'Nu' over. Het hier en 'Nu' wordt alles bepalend. En dát noemen we juist bij uitstek misleiding.

Wanneer God ons in de Bijbel belooft: *'Zie ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde'* (Jesaja 65:17, zie ook Openb. 21:1) dan vertrouwen wij op God dat Hij dat ook zal waarmaken. Tolle gelooft daar zoals gezegd niet in want even later schrijft hij: *'Als je leven niet is afgestemd op je primaire doel, zal elk doel dat je bedenkt, al is het dat je de hemel op aarde brengt, van het ego zijn of door de tijd worden vernietigd. Vroeg of laat leidt het tot leed. Als je je innerlijke doel negeert, zal, wat je ook doet, al lijkt het nog zo spiritueel, het ego kruipen in hoe je het doet, en zo corrumpeert het middel het doel'*. Uit dit citaat blijkt dat Tolle van mening is, dat als je gelooft dat onze toekomst in Gods handen is, dat een bedenkfel is van het menselijke ego is. Tolle hoeft er niet over in te zitten. De tijd zal inderdaad gaan leren of het spreken van God betrouwbaar is of niet. Tot nu toe zijn al Gods woorden en beloften uitgekomen, dus hebben we geloof en vertrouwen in de toekomst, dat er straks een volledig herstel van de schepping zal volgen en we eeuwig zullen mogen wonen op een vernieuwde aarde. *'Vroeg of laat leidt dat tot leed'* zegt Tolle hier. Wij geloven het tegenovergestelde want God belooft ons dat Hij op de nieuwe aarde *'alle tranen uit hun ogen zal wissen, er zal geen dood meer zijn, geen rouw, geen jammerklacht, geen pijn, want wat er eerst was is voorbij'* (Openb. 21:4).

Tolle schrijft verderop: *'Als je de tijd ontkent, ontken je het ego. Wat je ook doet, doe je buitengewoon goed, omdat het doen zelf in het middelpunt van je aandacht komt te staan. Je doen wordt dan een kanaal waardoor bewust zijn de wereld betreedt. Dat betekent dat er kwaliteit is in wat je doet, zelfs in de eenvoudigste handeling, zoals het omslaan van de bladzijden in een telefoongids of door de kamer lopen. Het hoofddoel voor het omslaan van de bladzijden is bladzijden omslaan; het secundaire doel is een telefoonnummer vinden. Het hoofddoel voor door de kamer lopen is door de kamer lopen, het secundaire doel is aan de andere kant een boek oppakken, en op het moment dat je daar bent wordt dat je hoofddoel'*. Wanneer Tolle hier stelt: *'Als je de tijd ontkent, ontken je het ego'*, dan geloven wij het tegenovergestelde: *'Als je de tijd ontkent, voedt je het ego'*. We hebben het al eerder gesteld, maar Tolle maakt in dit citaat de mens in zekere zin gelijk aan een dier dat geen ratio heeft doch dat slechts handelt op basis van zijn of haar instinct. Laten we de kat als voorbeeld nemen. De kat kent geen onderscheid tussen een primair en een secundair doel maar handelt louter op basis van haar of zijn instinct. De kat kent geen onderscheid. Dan maakt het niet uit of daarbij de kat 'at random' door de huiskamer wandelt en daarbij aan het TV meubel ruikt en snuffelt of trek krijgt in voedsel en vervolgens naar haar bakje gaat om wat brokken te eten. De kat handelt louter impulsief en instinctief. Wat dat betreft heeft de kat in de ogen van Tolle wel een zeer lovenswaardige levenshouding want de kat leeft voortdurend in het 'Nu', en dat is een levenshouding die Tolle ook voor de mens aanbeveelt, een levenshouding waarop Tolle zijn hele filosofie heeft gebouwd en die moet leiden tot wat Tolle noemt 'Een nieuwe aarde'. Nu doet Tolle in citaat alsof de mens – althans indien hij verlicht is en daardoor leeft in het 'Nu' - een onderscheid maakt tussen een primair en een secundair doel. Dat blijkt wanneer Tolle zegt: *'Het hoofddoel voor het omslaan van de bladzijden is bladzijden omslaan; het secundaire doel is een telefoonnummer vinden'*. Als ik dit citaat op me laat inwerken, kan ik het nauwelijks geloven. Want wat een klinkklare onzin is dit! Denkt Tolle nu werkelijk dat ik mijn bedoeling, nl. een telefoon nummer opzoeken, kan opsplitsen in een hoofddoel en een secundair doel, waarbij telkens wanneer ik mijn hoofddoel heb bereikt weer op weg ga naar een ander hoofddoel, een hoofddoel dat dan in rang opschuift van secundair naar primair? In dit geval is het gewoon zo, dat ik een telefoon nummer nodig heb. Het middel dat ik daarvoor gebruik om mijn doel te bereiken is een telefoonboek. Punt uit. Ik heb helemaal geen primair en een secundair doel, ik heb slechts één doel en dat is: een telefoon nummer

opzoeken. Vaak is het zo dat hoe gecompliceerder mijn doel weg is, des te meer tijd en middelen ik nodig heb om dat doel te bereiken.

Even verderop ontkent Tolle op een subtiele wijze het bestaan van een persoonlijk God die boven allen staat en die de wereld regeert. Dat blijkt uit het volgende citaat: *‘Door het huidige moment heb je toegang tot de kracht van het leven zelf, dat wat traditioneel met ‘God’ wordt aangeduid. Zodra je je ervan afkeert, is God geen werkelijkheid meer in je leven, en alles wat je dan nog hebt is het mentale concept van God, waar sommige mensen in geloven en dat andere mensen ontkennen. Zelfs geloof in God is slechts een armzalig surrogaat voor de levende werkelijkheid van God die zich elk moment van je leven manifesteert’*. Ik keer mijzelf af van het concept van *‘het huidige moment’* van Tolle. Nu ik dat doe beweert Tolle doodleuk dat *‘God geen werkelijkheid meer is in mijn leven’*. Anders gezegd: alleen als ik het denk concept van Tolle aanvaard, alleen dan is ‘God’ werkelijkheid in mijn leven. Met ‘God’ bedoelt Tolle dan *niet* de persoonlijke God van de Bijbel. Die God die louter liefde is, die zich persoonlijk door Jezus Christus aan mij verbindt door de Heilige Geest. Die God die mijn leven leidt, die mijn leven redt, en die ervoor zorgt dat door Christus Zijn beeld in mij hersteld wordt, nee over *die* God heeft Tolle het niet. Die persoonlijke God bestaat volgens Tolle niet. Geloof in die God is in de ogen van Tolle een *‘mentaal concept’* en *‘slechts een armzalig surrogaat voor de levende werkelijkheid van God die zich elk moment van je leven manifesteert’*. De lezers dienen goed te begrijpen dat allen die geloven in de God van de Bijbel – daar reken ik mijzelf ook onder – hier door Tolle worden weggezet als mensen die slechts in een *‘armzalig surrogaat’* geloven. Anders gezegd: een andere weg dan die Tolle ons wijst, bestaat volgens Tolle niet en geloof en vertrouwen op God is in zijn ogen slechts een *‘mentaal concept’*. Welnu, we zullen zien wat surrogaat is en wat echt is.

Wanneer Tolle Jezus citeert, gaan er bij ons allerlei alarmbellen rinkelen. Heel vaak citeert Tolle uitspraken van Jezus om daarmee ook christenen te kunnen overtuigen van zijn opvattingen. Hij laat zijn vragensteller de volgende vraag stellen: *‘Zou een volkomen harmonie met het huidige moment niet het einde van alle beweging impliceren? Betekent het bestaan van een doel niet dat er een tijdelijke verstoring in die harmonie met het huidige moment is en er misschien een herstel van de harmonie op een hoger of complexer niveau is als het doel bereikt is? Ik stel me voor dat de zaailing die zich een weg baant door de aarde ook niet in volkomen harmonie kan zijn met het huidige moment omdat hij een doel heeft: hij wil een grote boom worden. Misschien dat hij in harmonie kan leven met het huidige moment als hij volwassen is geworden’*. Het antwoord van Tolle: *‘De zaailing wil niets, omdat hij één is met het geheel, en het geheel handelt door hem. ‘Let op de leliën des velds, hoe zij groeien: zij arbeiden niet en spinnen niet; en Ik zeg u, dat zelfs Salomo in al zijn heerlijkheid niet bekleed was als een van deze.’ (Mat. 6:28,29). We zouden kunnen zeggen dat het geheel – het Leven – wil dat de zaailing een boom wordt, maar de zaailing ziet zichzelf niet als iets dat losstaat van het leven en wil dus niets voor zichzelf. Hij is één met wat het Leven wil. Daarom is hij niet bezorgd of gestrest. En als hij voor zijn tijd moet sterven, sterft hij gemakkelijk. Hij geeft zich net zo goed over aan de dood als aan het leven. Hij voelt, hoe onduidelijk ook, zijn geworteld zijn in Zijn, het vormloze en eeuwige ene Leven. Net zoals de taoïstische wijzen van het oude China vestigde Jezus graag onze aandacht op de natuur, omdat hij daarin een kracht aan het werk zag waarmee mensen het contact zijn kwijtgeraakt. Het is de creatieve kracht van het heelal. Jezus zegt verder dat als God eenvoudige bloemen al zo mooi kleedt, hoeveel te meer zal hij jullie dan kleden? Dat wil zeggen dat wanneer mensen afgestemd raken op de intelligentie die ten grondslag ligt aan de natuur – die een schitterende uitdrukking is van de evolutionaire impuls van het heelal – ze diezelfde impuls op een hoger, wonderbaarlijker niveau zullen brengen. Wees dus trouw aan het leven door trouw te zijn aan je innerlijke doel. Wanneer je tegenwoordig bent en helemaal opgaat in wat je*

doet, worden je daden geladen met spirituele kracht'. Dat is wel een heel opmerkelijk antwoord van Tolle. Tolle zegt: *'De zaailing wil niets, omdat hij één is met het geheel, en het geheel handelt door hem'*. We zouden zeggen: dat is nogal wies dat de *'zaaiing niets wil'* want op zich is de zaaiing materie waarin geen ziel is die iets 'wil' op dezelfde wijze zoals God of de mens iets 'wil'. Maar de Schepper heeft in de zaaiing, het zaad, wel het hele leven verborgen. God blaast het zaaisel de adem in zodat het gaat leven. Daar zit een plan achter. In de knop zit de hele bloem. In het ei de hele kip. Daar zit een groeiplan achter. Het hele proces heeft dus wel degelijk een doel. Dat het zaad ontkiemt, dat uit een zaad en een eikel uiteindelijk een mens tevoorschijn komt, daar zit God achter. Hij geeft dat leven. Tolle vervangt de persoonlijke God in dit citaat door het onpersoonlijke 'Leven' of 'het geheel', waaraan je dan volgens Tolle trouw aan moet blijven. Tolle kan dan wel het tegendeel beweren, maar het 'Leven' of 'het geheel' kan echter niets uit zichzelf. Dat 'Leven' is een gave van de Schepper. Maar die Schepper die blijft, zoals altijd bij Tolle, ook hier Tolle buiten beeld. Als je dan vervolgens kijkt naar de context waarin Jezus dit citaat in Mat. 6:28,29 gebruikt dan gaat het over heel iets anders dan Tolle ons hier wil laten geloven. In dit citaat wil Jezus ons zeggen dat we ons als mensen geen zorgen hoeven te maken. God zorgt voor ons onder alle omstandigheden. Als we ons zorgen maken over eten of drinken (Mat 6:25) of ons zorgen maken of we wel kleding genoeg zullen hebben (Mat 6:28) dan zegt God: *'Kijk eens naar de lelies, kijk hoe ze groeien in het veld. Ze werken niet en weven niet. Als God (vers 30) het groen dat vandaag nog op het veld staat en morgen in de oven gegooit wordt al met zoveel zorg kleedt, met hoeveel zorg zal hij jullie dan niet kleden, kleingelovigen'*. Anders gezegd: als God de planten en de bloemen, die er niets voor kunnen doen en maar één seizoen groeien en bloeien, al met zoveel zorg omringt, dan zal hij de mens met des te meer zorg omringen. Eten en drinken? Jezus zegt dat je daar jezelf geen zorgen over hoeft te maken. Jezus zegt in het vervolg: *'Jullie hemelse Vader weet wel dat jullie dat alles nodig hebben. Zoek liever eerst het Koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden'* (Mat 6:32,33). Jezus roept ons hier op ons vertrouwen op God te stellen. Tolle vervangt die persoonlijke God door vage begrippen als 'het leven' of 'het geheel' of door *'de evolutionaire impuls van het heelal'* en Tolle nodigt ons uit het daarvan te verwachten. Anders gezegd: Tolle vervangt de Schepper door het schepsel. Als je dat doet, dan noemt de Bijbel dat afgoderij (Rom. 1: 25).

Verderop schrijft Tolle: *'Terwijl het idee van een doel vroeger altijd met de toekomst in verband werd gebracht, is er nu een dieper doel dat alleen in het heden te vinden is, door het ontkennen van tijd'*. Tolle zegt hier in bedekte termen eigenlijk het volgende: 'Vroeger geloofden mensen dat God in de toekomst een nieuwe hemel en aarde zal scheppen, maar dat idee is achterhaald. Buiten het 'Nu' is er geen toekomst en is er geen doel waar de mens naar toe leeft. Het gaat alleen om het hier en nu'. We hebben al vaker geschreven dat *'het ontkennen van tijd'* niet alleen onmogelijk is maar dat Tolle de schepping berooft van het fenomeen 'tijd' dat onmisbaar is om te komen tot een nieuwe aarde zoals de Bijbel daarover spreekt.

Even later gaat het over de vraag hoe je echt succes kunt meten. Tolle zegt dan: *'Wat de wereld je niet vertelt – omdat hij dat niet weet – is dat je niet succesvol kunt worden. Je kunt het alleen zijn'*. We geloven niets van deze stelling. Ik mag een kind van God 'zijn' door Zijn genade. Juist omdat ik kind van God *ben*, gaat God met mij een verbond aan. In dat verbond is nooit sprake van een gearriveerd 'Zijn' maar er voltrekt zich een dynamisch groeiproces. Een groeiproces waarin ik meer en meer naar het beeld van God veranderd 'wordt' (2 Kor. 3:18). Je leven 'wordt' daardoor een succes. Voor dat groeiproces heb ik tijd nog, tijd die Tolle mij ontnemt. Hoezo kan ik niet succesvol 'worden'?. Even verderop schrijft Tolle: *'Maar het doel en de middelen zijn één. En als de middelen niet bijdroegen*

aan menselijk geluk, zal het doel dat ook niet doen. Het resultaat, dat onlosmakelijk verbonden is met de daden die ertoe leidden, is al door die daden vervuild en zal zo verder ongelukkig-zijn bewerkstelligen. Dat is karmische actie, de onbewuste voortzetting van ongelukkig-zijn. Zoals je al weet, ligt je secundaire of uiterlijke doel binnen de dimensie van de tijd, terwijl je hoofddoel onafscheidelijk is van het Nu en daarom de ontkenning van de tijd eist'. Wanneer Tolle hier stelt: *'Maar het doel en de middelen zijn één'*, dan zijn we dat van harte met Tolle eens. Maar wanneer Tolle dan vervolgens stelt: *'En als de middelen niet bijdroegen aan menselijk geluk, zal het doel dat ook niet doen'* dan lijkt het erop alsof Tolle er impliciet vanuit gaat dat alle *andere* middelen -andere middelen dan die Tolle aanreikt -middelen die ooit in het verleden gebruikt zijn en nog gebruikt worden, niet zullen bijdragen aan het gestelde doel: het menselijk geluk. Maar als het doel waarvoor wij hier op aarde zijn, nu eens het beste doel is dat er ooit kan zijn: de komst van het Koninkrijk van God hier op aarde, zoals dat in de Bijbel beloofd wordt. Als dat het doel is, dan kan het niet anders of de middelen die God daarvoor gebruikt zijn ook goed en heilzaam. Voor het bereiken van dat doel heeft God tijd nodig. God is nu al bezig met het vestigen van dit koninkrijk op aarde. Voor dat doel schakelt hij mensen in. Die mensen vernieuwt God door zijn Geest. Die mensen gaan nu al leven voor dat Koninkrijk. Ze gaan in een levenslang proces het kwade steeds meer haten en ontvluchten en het goede doen en zoeken. Alleen deze levenswijze kan blijvend geluk brengen. Voor dat proces heeft God tijd nodig. Tolle wil voor zijn *'hoofddoel'* de noodzakelijkheid van de tijd juist ontkennen zoals blijkt uit dit citaat. Ook in dit citaat bagatelliseert Tolle de ernst en de doorwerking van het kwaad in deze wereld wanneer hij het kwaad typeert als *'een karmische actie, de onbewuste voortzetting van het kwaad'*. Hier blijkt de oosters georiënteerde filosofie van Tolle weer eens. Een filosofie die niets met het christelijk geloof heeft te maken. Immers, indien het kwaad *'karmisch'* en dus *'onbewust'* van aard is, dan heft dit de menselijke verantwoordelijkheid voor het kwade op. Het kwaad wordt dan een noodlot dat onontkoombaar is. En dat is een doodlopende weg zoals we al heel vaak eerder hebben aangetoond.

Verderop wordt aan Tolle de vraag gesteld: *'Wat bedoel je met het 'geheel'?*. Tolle antwoordt: *'Aan de ene kant omvat het geheel al het bestaande. Het is de wereld of de kosmos'*. En verder op: *'Maar er is een nog dieper niveau van het geheel dan de onderlinge verbondenheid van al het bestaande. Op dat diepere niveau zijn alle dingen één. Het is de Bron, het ongemanifesteerde ene Leven. Het is de tijdloze intelligentie die zich manifesteert als een heelal dat zich in de tijd ontvouwt. Het geheel bestaat uit het bestaan en Zijn, uit het gemanifesteerde en het ongemanifesteerde, de wereld en God'*. Dit citaat is verwarrend. Als je naar het slot kijkt dan lijkt het net alsof Tolle een onderscheid maakt tussen God en de wereld; alsof God een entiteit is, een Persoon is, die los van de wereld een eigen bestaan leidt. Maar ook hier is dat slechts schijn, want een dergelijke Persoon bestaat bij Tolle helemaal niet. Dit citaat van Tolle is dan ook voluit pantheïstisch. Alles is *'God'* bij Tolle. Dat blijft ook uit de hoofdletters die Tolle gebruikt. Hoofdletters worden in de Bijbel gebruikt om de namen van God aan te duiden. *'Zijn'*, *'Leven'*, *'Bron'*, *'God'*, al deze woorden worden door Tolle eveneens met een hoofdletter geschreven. Al die woorden die door Tolle met een hoofdletter worden aangeduid, staan bij Tolle op hetzelfde niveau en duiden in wezen hetzelfde aan, waarbij *'God'* bij Tolle de laatste in dat rijtje. Tolle wist hiermee het onderscheid tussen Schepper en schepsel uit. Want *'leven'* zoals wij dat kennen is een gave van God. God schept het leven. Maar als er geen onderscheid is tussen Schepper en schepsel, als alles *'God'* is, dan mag je ook zeggen: niets is *'God'*. Althans indien wij *'God'* opvatten zoals Hij zich in de Bijbel openbaart. God, onderscheiden en bestaand los van de schepping, bestaat volgens Tolle eenvoudigweg niet. Dat is wat Tolle telkens met zoveel woorden zegt en ook hier zegt.

Dat Tolle het onderscheid tussen God en schepsel uitwist en in feite het schepsel aan *'God'* gelijk maakt,

blijkt nogmaals aan het einde van dit hoofdstuk. Daar wordt de vraag gesteld: *'Kan het geheel het menselijke verstand gebruiken om dingen te scheppen of situaties te scheppen die afgestemd zijn op zijn doel?* Antwoord van Tolle: *'Ja, telkens als er sprake is van inspiratie, wat je kunt vertalen met 'geest', en enthousiasme, wat betekent 'in God', is er een creatieve krachttuitstorting die veel verder gaat dan waartoe een gewoon mens in staat is'.* Niet God schept bij Tolle de dingen die we zien en waarnemen, maar *'het geheel'* neemt deze taak op zich en kan daarbij volgens Tolle *'het menselijk verstand'* gebruiken. Op zich is dit al een verwarrende uitspraak van Tolle want Tolle heeft zich in dit boek zeer ingespannen om aan te tonen dat het menselijk verstand de grote boosdoener is, die het ontwaken van het 'Zijn' of 'het Bewustzijn' blokkeert en corrumpert. Nu blijkt het menselijk verstand ineens een geschikt middel te zijn om *'dingen te scheppen of situaties te scheppen die afgestemd zijn op het doel'.* 'Het kan verkeren' zei Bredero. Let op hoe Tolle het werk van de Geest aan de Geest gelijk maakt. Op dezelfde manier als Tolle dat heeft gedaan met God en scheepsel. Het geven van *'Inspiratie'* en creëren van *'enthousiasme'* zijn **werken** van de Heilige Geest. Tolle zet echter een is gelijk teken tussen *'inspiratie'* en *'geest'* en tussen *'enthousiasme'* en *'in God'* zijn. Ook hier moeten we ons realiseren dat als Tolle het hier over de 'Geest' heeft, hij het over heel iets anders heeft dan de Heilige Geest zoals de Bijbel daarover spreekt. De Heilige Geest openbaart zich in de Bijbel als God. God de Vader, Christus de Zoon, en de Heilige Geest vormen samen de ene waarachtige God. Tegelijkertijd zijn zij als 3 Personen te onderscheiden.

Hoofdstuk 10.

In dit tiende en laatste hoofdstuk komen we tot een afronding van de bespreking van dit boek en zullen we enkele eindconclusies trekken. Eigenlijk levert dit laatste hoofdstuk niets nieuws op, eerder geformuleerde gedachten worden wat verder uitgewerkt. Paulus schrijft in 2 Kor 5: 18, 19 dat God Zichzelf door Christus met de wereld verzoend heeft en dat Hij de wereld haar overtredingen niet heeft aangerekend. Die verzoening is tot stand gekomen door het offer van Christus, Zijn enig geboren Zoon. Verzoening is dus in de Bijbel heel iets anders dan wat we lezen bij Tolle. Tolle zegt onder het kopje **'Een nieuwe aarde'** ook het een en ander over wat in zijn ogen verzoening betekent. Tolle zegt dan: *'Maar als je naar binnen kijkt in plaats van naar buiten, ontdek je dat je een innerlijk en een uiterlijk doel hebt, en omdat je een microscopische afspiegeling van de makrokosmos bent, volgt daaruit dat het heelal ook een innerlijk en een uiterlijk doel heeft, dat niet los gezien kan worden van het jouwe. Het uiterlijke doel van het heelal is vormen te scheppen en de interactie van vormen te ervaren – het spel, de droom, het drama, hoe je het maar wilt noemen. Het innerlijke doel ervan is zich bewust te worden van zijn vormloze essentie. Dan komt de verzoening van uiterlijk en innerlijk doel: die essentie – bewustzijn – in de wereld van vorm te brengen en daarmee de wereld totaal te veranderen. Het uiteindelijke doel van die transformatie gaat het menselijke voorstellings- en begripsvermogen ver te boven. En toch, op deze planeet, in deze tijd, is die transformatie de ons toegewezen taak. Dat is de verzoening van uiterlijk met innerlijk doel, de verzoening van de wereld met God'.* Dit citaat is misleidend.

Het lijkt net alsof God bij dit proces van transformatie en verzoening persoonlijk betrokken is. Zijn naam wordt echter wel genoemd, maar toch wordt Hij niet bedoeld, dat is het misleidende in dit citaat en trouwens telkens wanneer Tolle het over 'God' heeft. Dat blijkt wanneer Tolle schrijft: *'En toch, op deze planeet, in deze tijd, is die transformatie de ons toegewezen taak'.* Anders gezegd: niet God als Persoon brengt volgens Tolle deze transformatie, deze verzoening, tot stand, maar dat doen wij, het is onze taak. Maar Tolle heeft er geen oog voor dat wij deze transformatie, deze verzoening, helemaal niet tot stand

kunnen brengen. Door onze val in de zonde is ons egoïsme zo alles beheersend geworden, dat we onszelf daarvan niet zelf kunnen bevrijden. Het is waar, God damt gelukkig de doorwerking van het kwaad, dit alles vernietigende egoïsme, in. Als God dat niet zou doen, zouden alle mensen elkaar verscheuren en is er helemaal geen leven meer mogelijk op deze planeet. In de dogmatiek heet die goddelijke weerhouding 'algemene genade'. Er zijn in deze door het kwaad beheerste wereld ook nog goede dingen te zien en te beleven. Die goede dingen geeft God aan goede mensen en aan slechte mensen, aan gelovigen en ongelovigen, zonder onderscheid. Jezus zegt in Mat.5:45: *'Hij laat zijn zon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen'*. Door deze goedheid van God en door Zijn schijnbaar oneindig geduld, kan de tijd nog voortduren, totdat er eensklaps op de jongste dag een einde aan zal komen. Maar de goede dingen die God in deze wereld aan de mens schenkt, kunnen de mens echter niet redden. De mens heeft een Verzoener nodig. God reikt deze Verzoener van de zonden aan. Jezus Christus is deze verlosser, deze Verzoener. Hij alleen overwint het egoïsme, de zonde die diep in ons binnenste woont. Dat deed Hij door in onze plaats te sterven. Alleen dat evangelie kan werkelijk verzoenen en redden. Door de kracht van de Heilige Geest, die in ons wil komen wonen, worden we nu al getransformeerd naar een nieuw leven. Het 'ontwaken' van Tolle, onze 'Tegenwoordigheid' ons leven in het 'Nu' kan ons ons nooit bevrijden. Dat is slechts een denkconcept van Tolle en dat denkconcept is gestoeld op eeuwenoude ketterijen die in een nieuw jasje gestoken worden.

Onder **'Een korte geschiedenis van je leven'** schrijft Tolle: *'Deze twee bewegingen, uitgaan en terugkeren, komen ook tot uiting in de levenscyclus van ieder mens. Uit het niets, zeg maar, kom 'je' opeens ter wereld'*. Wanneer je dat zo leest, lijkt het alsof hier bij Tolle geen plan achter zit. En dat is ook zo. *'Uit het niets'* kom je volgens Tolle ter wereld. Dat kan niet anders dan blind toeval zijn. Maar je keert ook weer terug, je gaat dood, en 'that's it'. Aan de andere kant, verder op in dit hoofdstuk lijkt het net alsof Tolle in een bepaalde vorm van reïncarnatie gelooft. Dit blijkt uit een citaat als: *'Als de leeuw het lichaam van de zebra verscheurt, maakt het bewustzijn dat geïncarneerd was in de zebravorm zich los van de uiteenvallende vorm en dan ontwaakt het een kort moment voor zijn wezenlijke onsterfelijke natuur als bewustzijn. Vervolgens valt het meteen weer in slaap en reïncarneert het in een andere vorm'*. Maar de overheersende gedachte bij Tolle is toch: dood is dood. Dat blijkt wanneer hij verderop schrijft: *'En op een dag verdwijnt ook jij. Je leunstoel staat er nog. Maar jij zit er niet meer in; er is alleen een lege ruimte'*. Wat een schrale troost is dit wat Tolle ons hier biedt. Niet dat de Bijbel geen oog heeft voor de vergankelijkheid van de mens. Psalm 103:15,16 zegt: *'De mens – zijn dagen zijn als het gras. Hij is als een bloem die bloeit op het veld en verdwijnt zodra de wind hem verzengt, de plek waar hij stond kent hem niet meer'*. Dit proces zou je kunnen vergelijken met wat Tolle noemt 'uitgaan' en 'terugkeren'. Maar er is één belangrijk verschil. Want in de Bijbel is er hoop. Het volgende vers zegt: *'Maar de HEER is trouw aan wie Hem vrezen, van eeuwigheid tot eeuwigheid'* (Psalm 103:17). Er is toekomst want God blijft getrouw. God kent zijn kinderen al van eeuwigheid en Hij blijft ze eeuwig trouw. Ondanks de vergankelijkheid in dit leven mogen we hoop hebben op het aanbreken van de onvergankelijkheid. God komt weer bij de mensen wonen. Voor eeuwig. Die dag zal aanbreken zoals God heeft beloofd. De dood is overwonnen dankzij de opstanding van Christus en daar mogen al zijn kinderen in delen (1 Kor 15: 51:-57). Deze christelijke hoop ontbreekt bij Tolle geheel en al. Tolle komt zoals gezegd niet verder dan deze troosteloze conclusie: *'En op een dag verdwijnt ook jij. Je leunstoel staat er nog. Maar jij zit er niet meer in; er is alleen een lege ruimte. Je bent teruggegaan naar waar je maar een paar jaar geleden vandaan bent gekomen. Het leven van ieder mens – eigenlijk van elke levensvorm – vertegenwoordigt een wereld, een unieke manier waarop het heelal zichzelf ervaart. En als je vorm uiteenvalt, komt er een einde aan*

een wereld – een van de ontelbare werelden’. Er zit geen greintje hoop in deze boodschap van Tolle, het is een troosteloos verhaal. Dood is bij Tolle dood, alle prachtige theorieën over *‘een nieuwe aarde’* ten spijt. Geef mij dan maar de boodschap van Jezus: *‘Wie in de Zoon van God gelooft heeft eeuwig leven’* (Joh. 3:36). Die boodschap heeft eeuwig durend perspectief. Dat eeuwige leven begint hier al. Als we door de kracht van de Heilige Geest worden vernieuwd gaan we nu al leven volgens het oorspronkelijke doel van God. Dat maakt ons blij en motiveert ons om dat nieuwe leven nu al vorm te gaan geven en de strijd aan te gaan met alle zonde en onrecht in ons leven en in de maatschappij om ons heen. Tolle wil van geen strijd voor recht en gerechtigheid weten. Dat is al vaker gebleken en dat blijkt ook nu weer als Tolle even later schrijft: *‘Worsteling of stress is een teken dat het ego teruggekeerd is, net zoals negatieve reacties wanneer we op hindernissen stuiten’*. Wij zouden zeggen dat zolang er op deze aarde nog strijd is tegen onrecht en allerlei duivelse en kwade praktijken, dat er dan nog hoop is. Als dat verzet er niet meer is, zijn we totaal uitgeleverd aan de kwade machten. Dat is wat het menselijke ego wil. Het ego wil juist *niet* strijden tegen het kwade, maar het kwaad op zijn beloop laten en er heimelijk van profiteren. Het is waar, door zich over te geven aan het kwade roept het ego alsmaar nieuwe strijd en worsteling op. Maar dat is verkeerde strijd (Jac. 4:1,2). Maar er kan wel degelijk een goede strijd gestreden worden. Laten we nu ook Jezus eens citeren zoals Tolle dat zelf ook vaak doet. Jezus zegt in Luc. 13:24: *‘Strijd om in te gaan door de enge poort, want velen, zeg ik U, zullen trachten in te gaan, maar het niet kunnen’*. Paulus roept ons voortdurend op om de goede strijd van het geloof te strijden (1 Tim. 6:12). Paulus is ons in die strijd voor gegaan (2 Tim. 4:7). De wapens die we bij deze worsteling gebruiken, zijn niet de wapens van deze wereld. De wapens van wereld bestaan uit brute kracht en geweld.. De wapens die wij gebruiken zijn de wapens van het Licht (Jezus). Die wapens bestaan uit liefde, barmhartigheid en dienstbaarheid. Hoezo is worsteling of strijd een teken dat het ego is terug gekeerd zoals Tolle ons wil laten geloven? Tolle heeft er geen oog voor dat we leven nog steeds in een gebroken wereld leven en dat verandering strijd kost. Dat betekent dat, ook als je iets moois tot stand wil brengen, er nog zoveel kwade machten zijn die het goede tegenwerken. Maar aan die machten komt ooit een keer een einde.

Onder het kopje **‘Bewustzijn’** schrijft Tolle: *‘Bewustzijn is al bewust. Het is het ongemanifesteerde, het eeuwige. Het heelal echter wordt zich slechts geleidelijk bewust. Bewustzijn zelf is tijdloos en evolueert daarom niet. Het is nooit geboren en sterft niet. Wanneer het bewustzijn het gemanifesteerde heelal wordt, lijkt het onderhevig te zijn aan tijd en een evolutieproces te ondergaan. Geen menselijk vernuft kan de reden voor dit proces helemaal doorgronden. Maar we kunnen er in onszelf wel een glimp van opvangen en er bewuste deelnemers van worden. Bewustzijn is de intelligentie, het organiserende principe achter de opkomst van vorm. Bewustzijn bereidt al miljoenen jaren vormen voor opdat het zich daardoor in het ongemanifesteerde kan uitdrukken. Hoewel je het ongemanifesteerde rijk van zuiver bewustzijn als een aparte dimensie zou kunnen beschouwen, staat het niet los van deze dimensie van vorm. Vorm en vormloosheid dringen in elkaar door. Het ongemanifesteerde dringt in deze dimensie door als bewust zijn, innerlijke ruimte, Tegenwoordigheid. Hoe doet het dat? Door de menselijke vorm die bewust wordt en zo zijn bestemming bereikt. De menselijke vorm werd voor dit hogere doel geschapen, en miljoenen andere vormen baanden de weg ervoor. Bewustzijn incarneert in de gemanifesteerde dimensie, dat wil zeggen, het wordt vorm. Als het dat doet, betreedt het een droomachtige toestand. De intelligentie blijft, maar het bewustzijn verliest het bewustzijn van zichzelf. Het verliest zich in vorm, identificeert zich met vormen. Dat zou je kunnen beschrijven als het afdalen van het goddelijke in de materie’*. In bovenvermeld citaat hult Tolle zich in vaagheden. Allereerst kent Tolle aan *‘Bewustzijn’* goddelijke eigenschappen toe. Tolle zegt dat *‘Bewustzijn’* eeuwig is, dat het tijdloos is, dat het niet

evolueert, dat het geen begin en geen einde heeft. Dat zijn eigenschappen die de Bijbel alleen voor God gereserveerd heeft. Tolle pakt die eigenschappen a.h.w. van de Schepper af en kent ze toe aan het geschapene. Dat noemt de Bijbel afgoderij en daarmee berooft Tolle God van zijn eer. Nu kan je natuurlijk stellen dat Tolle niet gelooft in het bestaan van een persoonlijk God. Dus vanuit zijn visie kan je iemand die niet bestaat ook niet van zijn eer beroven. Toch blijft Tolle de term 'god' en 'goddelijk' gebruiken en dat kweekt voortdurend misverstanden. Toch blijft hij over God spreken. Hij doet dat aarzelend en terloops, waarschijnlijk om zijn visie met een Bijbels sausje te overgieten en niet omdat hij in het bestaan van God gelooft. Dit blijkt wanneer Tolle in het volgende citaat zegt: *'Bewustzijn incarneert in de gemanifesteerde dimensie, dat wil zeggen, het wordt vorm. Als het dat doet, betreedt het een droomachtige toestand. De intelligentie blijft, maar het bewustzijn verliest het bewustzijn van zichzelf. Het verliest zich in vorm, identificeert zich met vormen. Dat zou je kunnen beschrijven als het afdalen van het **goddelijke** in de materie'*. Hoe dan ook, 'Bewustzijn' is echter helemaal geen God en is ook niet 'goddelijk'. 'Bewustzijn' is een middel dat God zelf door de Heilige Geest gebruikt om de mens van God bewust te maken. Niet alleen gebruikt God dit middel om de mens er bewust van te maken dat echt God bestaat, maar om de mens er ook de mens ervan bewust te maken dat hij God als redder en bevrijder nodig heeft.

Wat doet Tolle nu in bovenvermeld citaat?. Tolle laat het eeuwige, onsterfelijke 'Bewustzijn' doordringen in wat Tolle noemt 'vorm', het 'gemanifesteerde', zeg maar 'het zichtbare en tastbare', de Schepping dus. Uiteindelijk gaat het 'Bewustzijn' daarin geheel en al op. Dat proces gaat volgens Tolle geleidelijk en daarom 'lijkt' het volgens Tolle alsof het 'Bewustzijn' zelf ook evolueert. Dat 'lijkt' zo zegt Tolle, maar niet echt want evolutie kan niet van toepassing op God zelf zijn. God kan evolutie in gang zetten, maar evolueert zelf niet. Op zich heeft Tolle daar gelijk in. Maar 'Bewustzijn' is geen God en daarom kan het op zich best evolueren. God evolueert inderdaad niet. Wel kent God een openbaringsgeschiedenis. God laat in de Bijbel steeds meer van Zichzelf zien en merken. Totdat Hij zich volledig kenbaar maakt in Jezus Christus. Wil je weten wie God is? Wil je ervan 'bewust' worden wie God is? Open dan de Bijbel en lees wie Jezus is. (Joh. 7:28,29; 8:19; 8:55; 17:3;17:25). Alleen door Jezus leer je God kennen en wordt je ervan bewust wie God is en wie je zelf bent.

We hebben het al eerder opgemerkt dat Tolle de zeer oude dwaling van het 'pantheïsme' predikt. Dat blijkt ook nu weer uit bovenvermeld citaat wanneer Tolle zegt: *'Vorm en vormloosheid dringen in elkaar door. Het ongemanifesteerde dringt in deze dimensie door als bewust zijn, innerlijke ruimte, Tegenwoordigheid. Hoe doet het dat? Door de menselijke vorm die bewust wordt en zo zijn bestemming bereikt. De menselijke vorm werd voor dit hogere doel geschapen, en miljoenen andere vormen baanden de weg ervoor. Bewustzijn incarneert in de gemanifesteerde dimensie, dat wil zeggen, het wordt vorm'*. Bovenvermeld citaat is duidelijk een voorbeeld van pantheïsme. Het Griekse woord 'pan' staat voor 'alles', en 'theïsme' voor 'Goddelijkheid'. In die visie is alles God, zowel het vormloze als het gemanifesteerde. Het goddelijke 'Bewustzijn' dat staat voor 'vormloosheid' dringt door in de 'vorm' volgens Tolle. Zo vormen ze een eenheid en zijn ze beiden god. De '*menselijke vorm*' die dan 'mens' genoemd kan worden, wordt volgens Tolle doordrongen van het goddelijke 'Bewustzijn' en wordt daarmee ook zelf God. Als de mens 'bewust' wordt van zijn goddelijkheid dan heeft hij volgens Tolle '*zo zijn bestemming bereikt*'. Tolle zegt: *'De menselijke vorm werd voor dit hogere doel geschapen'*. Maar wij vragen, door wie dan? Wie is die Schepper dan? Tolle zegt *niet*: die Schepper is de Almachtige God, de Schepper van hemel en aarde. Want als hij dat zou zeggen dan zou Tolle een onderscheid moeten maken tussen Schepper – dat is God Zelf – en het 'schepsel' dat altijd onder Hem staat en altijd van hem afhankelijk blijft. Hij zou dan van zijn pantheïstisch principe afstappen. Hij zou dan in het bestaan van

God geloven. Maar Tolle maakt juist geen onderscheid tussen schepper en schepsel. En dan is typisch een kenmerk van het pantheïsme. Tolle praat wel over 'scheppen' maar heeft het nooit over de Schepper die los van het geschapene existeert. Die God bestaat bij Tolle niet. Als God niet echt bestaat dan is er ook geen echte troost en is er ook geen echt uitzicht op het eeuwige leven. Die echte troost die ontbreekt en dat blijkt als Tolle vervolgens gaat Tolle schrijven over wat hij noemt de **'De modaliteiten van ontwaakt handelen'**. Deze modaliteiten zijn volgens Tolle **'aanvaarding, plezier en enthousiasme'**. Tolle zegt dan: *'Ze vertegenwoordigen allemaal een bepaalde trillingsfrequentie van bewustzijn. Je moet opletten dat een van de drie actief is als je wat dan ook aan het doen bent – van de eenvoudigste tot de meest complexe taak. Als je niet in de toestand van aanvaarding, plezier of enthousiasme bent, kijk dan goed, dan merk je dat je leed voor jezelf en voor andere mensen schept'*. Die 'trillingsfrequentie' is al eerder aan de orde geweest in het vijfde hoofdstuk van dit boek. We schreven toen dat het bestaan van die z.g. 'trillingsfrequentie' op geen enkele wijze wetenschappelijk is vastgesteld. Deze opvatting van Tolle is dan ook puur gebaseerd op fantasie. Tolle laat in dit citaat de mens voor de zoveelste keer optreden als 'schepper'. In dit geval echter als 'schepper' van leed voor zichzelf en anderen. Anders gezegd: luisteren naar Tolle want anders schep je kwaad voor jezelf en anderen. Laten we de drie modaliteiten van Tolle **'aanvaarding, plezier en enthousiasme'** stuk voor stuk kort bespreken. Over het onderwerp 'Aanvaarding' hebben we al eerder uitgebreid geschreven. Laten we om te beginnen stellen dat 'aanvaarding' soms noodzakelijk is en daarom een goede zaak kan zijn. Als God je een bepaalde last te dragen geeft waar je niet onderuit kunt, dan moet je leren die te aanvaarden en daar vrede in te vinden. Als je op God vertrouwt dan geeft Hij je daar de kracht ook voor om het te kunnen dragen. Maar dat is het punt hier niet. Tolle concludeert hier iets heel anders: *'Als je iets niet met plezier kunt doen en er ook geen aanvaarding in kunt brengen, stop dan. Anders neem je geen verantwoordelijkheid voor het enige waarvoor je verantwoordelijkheid kunt nemen, wat ook het enige is dat werkelijk belangrijk is: je bewustzijnstoestand. En als je geen verantwoordelijkheid neemt voor je bewustzijnstoestand, neem je geen verantwoordelijkheid voor het leven'*. Tolle strooit kwistig met citaten van Jezus om zijn opvattingen voor christenen aanvaardbaar te maken zoals we al zo vaak hebben gezien. Op cruciale punten echter staan de opvattingen van Tolle lijnrecht tegenover die van Jezus. Dat blijkt ook uit dit citaat van Tolle. Deed Jezus dit ook zo, zoals Tolle hier adviseert: *'Als je iets niet met plezier kunt doen en er ook geen aanvaarding in kunt brengen, stop dan'*?. Het gaat in deze handeling bij Tolle alleen maar om jezelf, hoe mooi de woorden van Tolle ook klinken. Want het gaat bij Tolle om jouw 'plezier' en om jouw 'aanvaarding' die je er zelf in moet brengen. Lukt je dat niet dan zegt Tolle: stoppen ermee. Jezus echter, had helemaal geen plezier in het lijden dat Hij moest ondergaan en kon daar totaal geen aanvaarding voor zichzelf in brengen. Dat bleek in de hof van Getsemane, toen Jezus vlak voor zijn lijden en sterven aan het kruis van Golgotha stond. Jezus zag daar de onbeschrijflijk diepe intensiteit van het lijden op zich afkomen. Jezus bad in die hof of God de drinkbeker van zijn lijden wilde wegnemen en bad: *'Abba, Vader, neem deze beker van mij weg. Maar laat niet gebeuren wat ik wil, maar wat u wilt'* (Marc. 14:36). Jezus aanvaardde de beker van het lijden, niet omdat Hij ervoor zichzelf aanvaarding in bracht, maar omdat Jezus God gehoorzaam wilde zijn. Jezus aanvaardde welbewust het lijden om de wereld te bevrijden van schuld en zonde. Dat is een wilsbeschikking uit pure liefde genomen. Dat is heel wat anders dan er voor jezelf aanvaarding inbrengen. Elders hebben we al breedvoerig beschreven dat Tolle door zijn aanvaardingsideologie, de confrontatie met het kwaad in deze wereld consequent uit de weg gaat. In feite kan het kwaad daardoor ongestoord zijn gang gaan, terwijl Tolle ons maar blijft oproepen om ons in het schijnbaar veilige bastion van wat hij hier noemt je *'bewustheidstoestand'* terug te trekken. Daar wordt de wereld niets beter van, integendeel, het kwaad kan ongestoord

doorwoekeren. Want 'de strijd tegen het kwade (bijv. tegen kinderslavernij en/of, kinderporno) die moet je volgens Tolle niet eens *willen* voeren, zoals hij al eerder in zijn boek heeft aangegeven. Maar het lijden en het onrecht in deze wereld worden alleen maar groter als je naar Tolle zou luisteren. Dat is de prijs die je betaalt als je het principe van de '*aanvaarding*' van Tolle aanvaard.

Laten we vervolgens eens gaan kijken naar de tweede modaliteit van ontwaakt handelen die Tolle noemt: '**Plezier**'. Laten we vooraf stellen dat er niets op tegen is om plezier te hebben in het leven en de dingen met plezier te doen, integendeel. Daar staat tegenover dat er in het leven heel wat dingen kunnen gebeuren en dat je soms heel veel dingen moet doen, die niet direct als 'plezierig' te kwalificeren zijn. Op dit punt verschillen we niet van mening. Tolle gaat met 'plezier' echter een hele andere kant op. Hij schrijft: *'Op de nieuwe aarde neemt plezier de plaats in van willen als drijfveer voor het menselijk handelen. Willen komt voor uit de misvatting van het ego dat je een alleenstaand fragment bent dat niet in verbinding staat met de kracht achter de schepping'*. Voor de duidelijkheid moeten we hier eerst stellen dat wanneer Tolle het heeft over '*de nieuwe aarde*' dan is dat heel wat anders dan de nieuwe aarde die God heeft beloofd en die zal nederdalen uit de hemel en altijd zal blijven bestaan (Openb. 21:1,2). De nieuwe aarde van Tolle is het ontwaakte 'Nu' en daar komt helemaal geen persoonlijk God aan te pas. Het 'plezier' van Tolle, zo het er al is in je leven, eindigt dan ook altijd als je dood gaat. Eerder in dit hoofdstuk had Tolle immers al gezegd over de dood: *'Je bent teruggegaan naar waar je maar een paar jaar geleden vandaan bent gekomen*. Dood is bij Tolle dood, er is geen hoop op een toekomst. Aan die gedachte is weinig plezier te beleven. 'Plezier' en 'willen' gaan volgens Tolle dus niet samen op zijn nieuwe aarde. Volgens ons gaan 'plezier' en 'willen' juist heel goed samen. Neem als voorbeeld een olympisch kampioen op de marathon. Om die gouden plak te kunnen winnen moet er talloze uren getraind worden. Die training is vaak hard en langdurig, met heel veel afzien. Je moet veel pijn *willen* verdragen om uiteindelijk in top conditie te komen en zo de eind overwinning te kunnen binnenslepen. Die hard bevochten overwinning is gebaseerd op pure *wil*skracht. En als die overwinning er dan eindelijk is, dan is de euforie, dan is het 'plezier' immens. 'Willen' is dus wel degelijk een goede drijfveer voor het menselijk handelen, juist omdat het tot mooie dingen kan leiden. 'Liefde' en 'willen' passen trouwens ook goed bij elkaar. Dat God de mens lief heeft, is gebaseerd op Zijn 'wil'. Wij zijn als mens tegen God in opstand gekomen en wij hebben God aan alle kanten geschoffeerd. Toch heeft God de mens lief. God heeft de zondaar lief. Waarom? Omdat God de mens *wil* lief hebben, en Hij hem beloofd heeft dat Hij de mens zal redden. Dat is gebaseerd op Zijn *wil*sbeschikking. God is nl. 'liefde'. Liefde is pas echt liefde als liefde onvoorwaardelijk is. Om die liefde waar te maken is wilskracht nodig. Jezus is ons hierin voorgegaan. In Joh. 13:1 lezen we over Jezus: *'Hij had de mensen die hem in de wereld toebehoorden lief, en zijn liefde voor hen zou tot het uiterste gaan'*. 'Plezier' en 'willen' en 'liefde' en 'willen' zijn dus onafscheidelijk aan elkaar verbonden.

De derde modaliteit van ontwaakt handelen die Tolle bespreekt is '**Enthousiasme**'. Tolle had eerder in dit hoofdstuk geschreven: *'Alles wat er ooit is geweest of zal zijn is nu, buiten de tijd, die een mentale constructie is'*. Met dit citaat concentreert Tolle alles op het 'Nu'. In dat denken van Tolle is geen ruimte voor idealen die in de toekomst gerealiseerd worden. Jezelf opofferen in dit leven en jezelf dienstbaar opstellen, kortom jezelf doelen stellen omdat je weet dat er prachtige toekomst van God voor je ligt, is bij Tolle hetzelfde als vloeken in de kerk. Het is waar, de Bijbel roept ons op om de kracht van de opstanding van Christus *nu* al een nieuw leven te beginnen. We mogen nu al gaan bouwen aan het Koninkrijk dat komende is, in een leven van opoffering in liefde en dienstbaarheid aan de Heer en aan elkaar. Totdat straks de volkomenheid aanbreekt. Dat leven is niet alleen gericht op het 'nu' maar evenzeer met het oog op de toekomst. Nu gaat Tolle in deze paragraaf een merkwaardige draai maken.

In de laatste paragraaf van dit boek schrijft Tolle: *'In de kern van alle utopische visioenen zit een van de belangrijkste structurele stoornissen van het oude bewustzijn: verlossing verwachten van de toekomst.* Maar in deze paragraaf blijken er ineens toch toekomstige 'doelen' te zijn, dit terwijl hier en in het hele boek uitbazuint dat het alleen maar om het 'Nu' gaat. Kijk maar naar het volgende citaat van Tolle: *'Ze hebben een geweldig visioen, een doel, en vanaf die dag werken ze naar het verwezenlijken van dat doel toe. Hun doel of visioen is meestal op een of andere manier verbonden met iets wat ze al op een kleinere schaal aan het doen zijn en met plezier doen. Daar verschijnt de derde modaliteit van ontwaakt handelen: enthousiasme. Enthousiasme betekent dat er diepe vreugde zit in wat je doet, met daarbij het toegevoegde element van een doel of visioen waar je naartoe werkt'.* Ziet u de tegenstrijdigheid? 'Verlossing verwachten van de toekomst' is volgens Tolle een stoornis, ook al werk je nu al naar die volkomen verlossing toe. Paulus zegt in Rom. 8:18: *'Ik ben ervan overtuigd dat het lijden van deze tijd in geen verhouding staat tot de luister die ons in de toekomst zal worden geopenbaard'.* Voorts zegt Paulus dat de schepping nu nog onderworpen is aan zinloosheid (vers 20) maar de schepping heeft hoop gekregen omdat *'ook de schepping zelf zal worden bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid en zal delen in de vrijheid en luister die Gods kinderen geschonken wordt'* (Rom. 8:21). Zou Tolle mij kunnen vertellen waarom dit een stoornis zou zijn? Nu al enthousiast een nieuw leven leiden, om straks de volkomenheid te bereiken, wat is daar mis mee? Tolle blijkt echter ook niet zonder 'doelen' te kunnen. Waarom niet? Omdat er, als er geen doel is, er ook geen zinnige betekenis meer aan het leven gegeven kan worden. Tolle kan wel prachtige volzinnen schrijven over enthousiasme: *'Ze hebben een geweldig visioen, een doel, en vanaf die dag werken ze naar het verwezenlijken van dat doel toe'*, maar als het eindstation van ieder mens uiteindelijk de dood en het graf is, wat voor troost houdt je dan uiteindelijk over? Geen enkele. Al die woorden van Tolle over plezier en enthousiasme, zijn uiteindelijk leeg en zinloos, omdat er geen toekomst in zit. Tolle praat wel over doelen maar heeft er feitelijk geen. Dat maakt dit boek troosteloos. Tolle laat het aanvankelijke enthousiasme snel bekoelen wanneer hij schrijft: *'Als de terugkerende beweging naar het uiteenvallen van vormen in -zet, dient enthousiasme je niet meer. Enthousiasme hoort bij de uitgaande cyclus van het leven. Alleen door overgave kun je je afstemmen op de terugkerende beweging – de thuisreis'.* Anders geformuleerd: als de afbraak van het leven begint, datgene wat Tolle aanduidt met *'de terugkerende beweging'* en die uiteindelijk eindigt met de dood, dan helpt volgens Tolle enthousiasme je niet meer, je hebt volgens Tolle geen andere keus dan je over te geven aan *'de thuisreis'*. Die *'thuisreis'* is bij Tolle een eufemisme voor niets anders dan de dood. Je lost op in het niets volgens Tolle, want zo schreef hij al eerder in dit hoofdstuk: *'En op een dag verdwijnt ook jij. Je leunstoel staat er nog. Maar jij zit er niet meer in; er is alleen een lege ruimte. Je bent teruggegaan naar waar je maar een paar jaar geleden vandaan bent gekomen'.* Geef mij dan maar de troost van het evangelie. Het evangelie praat ook over de thuisreis. 2 Kor. 5:1 zegt hierover: *'Wij weten dat onze aardse tent, het lichaam waarin wij wonen wordt afgebroken, we van God een woning krijgen, een eeuwige, niet door mensenhanden gemaakte woning in de hemel'.* Bij Tolle echter is de dood einde verhaal, geloof in Jezus daarentegen schenkt het eeuwige leven. Nu al en straks volkomen. Tenslotte nog iets over de laatste paragraaf in dit boek met als titel: **'De nieuwe aarde is geen utopie'**. Het is geen wonder dat iemand die alleen maar van het 'Nu' wil weten een hekel heeft aan utopieën. Als christenen zeggen wij in bepaald opzicht hetzelfde als Tolle. Ook wij zeggen: **'De nieuwe aarde is geen utopie'**. Een utopie is immers een illusie, een luchtkasteel en als christen geloven we dat de komst van de nieuwe aarde geen luchtkasteel is maar werkelijkheid is en zal gaan worden, geen utopie dus. Tolle schrijft: *'Alle utopische visioenen hebben dit gemeen: de mentale projectie van een tijd in de toekomst waar alles goed met ons is, waar we gered worden, waar vrede is en het einde van onze problemen. Er*

zijn veel van zulke utopische visioenen geweest. Sommige ervan eindigden in teleurstelling, andere in een ramp. In de kern van alle utopische visioenen zit een van de belangrijkste structurele stoornissen van het oude bewustzijn: verlossing verwachten van de toekomst. Het enige bestaan dat de toekomst feitelijk heeft is als gedachtevorm in je verstand, dus als je verlossing verwacht van de toekomst, verwacht je die onbewust van je verstand. Je bent gevangen in vorm en dat is ego'. Het leidt geen twijfel dat Tolle ook het christelijk geloof schaart onder de utopische visioenen die volgens hem alleen maar teleurstellen of uitlopen op een regelrechte ramp. Maar Tolle vergist zich als hij zou denken dat de kern van het christelijk geloof alleen zou zijn *'verlossing verwachten van de toekomst'*. Die verlossing die is er nl. NU al. Die verlossing is tot stand gekomen doordat Jezus ons van de zonde en de dood heeft verlost. Daarmee is het Koninkrijk van God op aarde verschenen. We mogen daardoor een nieuw leven beginnen in Zijn koninkrijk, door de kracht van Zijn Geest. We worden nu al steeds meer en meer naar Zijn evenbeeld veranderd, om in liefde en trouw voor Hem en onze naasten te leven. Natuurlijk zit er ook een toekomstig element in het christelijk geloof. Het Koninkrijk is er al en tegelijk ook nog niet. We hebben nog een doel en dat doel is het bereiken van de volkomenheid, de volkomen harmonie van alles en allen. Die verlossing is niet een kwestie van alleen maar het verstand zoals Tolle wil beweren. Die verlossing bevrijdt de mens totaal, zowel zijn verstand, als zijn lichaam en ziel worden bevrijd door het geloof in Jezus. Nu hebben ook christenen nog te maken met zonde, ziekte, zwakheid en gebrek. Ons lichaam moet nog sterven. Maar straks als de grote dag aanbreekt, mogen we opstaan uit de doden en mogen we een vernieuwd en verheerlijkt lichaam krijgen dat niet langer onderhevig is aan ziekte en dood. Tolle ontkent dit alles. Tolle schrijft: *'Niets gaat ons bevrijden, omdat alleen het huidige moment dat kan. Dat inzicht is het ontwaken. Ontwaken als toekomstige gebeurtenis heeft geen betekenis, omdat ontwaken de verwezenlijking van Tegenwoordigheid is. De nieuwe hemel, het ontwaakte bewustzijn, is dus niet een in de toekomst te verwezenlijken toestand. Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde komen op dit moment in je op en als ze niet op dit moment in je opkomen, zijn ze niet meer dan een gedachte in je hoofd en komen ze dus helemaal niet op. Wat zei Jezus tegen zijn discipelen? '... het Koninkrijk Gods is bij u'.* (Lucas 17:21). Tolle verdraait hier de woorden van Jezus. Lees de perikoop maar na, waarheen Tolle verwijst. Het is waar, met de komst van Christus op aarde is het Koninkrijk van God bij de mensen gekomen (Luc. 12:20). In die zin klopt het citaat van Tolle van Tolle *'...het Koninkrijk Gods is bij u'*. Maar daarmee is het Koninkrijk van God nog niet voltooid! Het koninkrijk Gods is tegelijkertijd net zo goed nog een zaak van de toekomst. Dat moffelt Tolle weg. Dat het Koninkrijk Gods OOK een toekomstige zaak is, dat blijkt niet alleen uit het vervolg van Lucas 17 (Lucas 17:21-37) maar ook uit vele andere Schriftplaatsen. Kijk bijv. eens naar Luc. 22:18 waar Jezus zegt: *'Vanaf nu zal ik niet meer drinken van de vrucht van de wijnstok tot het koninkrijk van God gekomen is'*. Zie ook Marc. 9:47, Luc. 13:28,29; 14:15 etc.. De Bijbel leert duidelijk dat met de komst van Christus de beslissende fase in de komst van het Koninkrijk Gods is aangebroken. maar de komst van dit Koninkrijk loopt door naar de jongste dag. Op de jongste dag zal Christus op de wolken verschijnen in heerlijkheid (Openb. 1:7) om dan Zijn rijk van recht en gerechtigheid voor eeuwig gestalte te geven. Een nieuwe aarde? Jazeker! Maar niet de nieuwe aarde van het 'Nu' van Tolle want dat is helemaal geen tastbare realiteit en dat is dus bedrog. Maar de wereld die beloofd wordt in de Bijbel in Openbaring 21: 1:4 is wel echt. Daar staat: *'Toen zag ik een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. De hemel en de aarde van vroeger waren verdwenen, en ook de zee was er niet meer. Ik zag uit de hemel een heilige stad naar beneden komen, het nieuwe Jeruzalem. Die stad kwam bij God vandaan. Ze leek op een bruid die zich mooi gemaakt heeft voor haar bruidegom. Uit de richting van de troon hoorde ik een luide stem, die zei: 'Nu is God zelf op aarde. Vanaf nu zal hij bij de mensen wonen. De mensen zullen zijn volk zijn, en hij zal hun God zijn. Hij zal al hun tranen drogen. Niemand zal meer sterven, en er zal geen*

verdriet en geen pijn meer zijn. Want alles van vroeger is verdwenen.'

Tolle sluit het boek af met deze zin: *'Er ontstaat een nieuwe soort op de planeet. Deze ontstaat nu en jij bent die nieuwe soort!'*. Tolle schreef dit al meer dan 13 jaar geleden en we merken van het ontstaan van deze *'nieuwe soort'* hoegenaamd niets. Dat is ook niet verwonderlijk want de ideeën van Tolle zijn bepaald niet nieuw, dus kan daar ook geen nieuw soort van mensen uit ontstaan. De theorieën van Tolle zijn een samenraapsel van oude gnostische dwalingen uit de eerste eeuwen van het christendom, vermengd met een scheut boeddhisme, hindoeïsme, en een behoorlijk aantal citaten van Jezus. Citaten van Jezus die totaal uit hun verband worden gerukt en zo bruikbaar gemaakt worden om ook aan christenen het gevoel te geven dat de ideeën van Tolle *'compatible'* zijn met het evangelie. Maar de ideeën van Tolle zijn niet *'compatible'* met het evangelie. De eerlijkheid gebied ons dat te stellen en Tolle zou er goed aan doen dat ook toe te geven. *'Echt'* en *'nep'* lijken soms gevaarlijk op elkaar. Maar de echtheid van het evangelie wordt keer op keer bewezen doordat God betrouwbaar is en dat al Zijn beloften zijn uitgekomen. We concluderen dat we het eens zijn met John Stackhouse, professor in de theologie en cultuur aan het Regent College in Vancouver, die over Tolle het volgende gezegd heeft:

"Tolle gives a certain segment of the population exactly what they want: a sort of supreme religion that purports to draw from all sorts of lesser, that is, established religions". Vrij vertaald komt dit hier op neer: *'Tolle geeft een bepaalde bevolkingsgroep precies wat ze willen: een soort van verheven religie die beweert te putten uit allerlei minderwaardige, d.w.z. gevestigde godsdiensten'*.

Ook de conclusie van James Beverley onderschrijven we. James Beverley is professor in *'Christian Thought and Ethics'* aan het Tyndale Seminary in Toronto. Beverley concludeert dat Tolle's wereldbeeld *"is at odds with central Christian convictions"* en dat *"Tolle denies the core of Christianity by claiming there is no ultimate distinction between humans and God and Jesus"*. Vrij vertaald: *'het wereldbeeld van Tolle staat haaks op de kerngedachten van het christelijk geloof'* en Tolle *'verwerpt de kern van het christendom door te beweren dat er uiteindelijk geen verschil bestaat tussen mensen en God en Jezus'*.

Kees de Graaf 2017.

